

Архітектурний кольоровий просторовий дизайн

Конспект лекцій

для студентів III курсу
зі спеціальності „Опорядження будівель і споруд та будівельний дизайн”
напряму підготовки „Будівництво”
денної форми навчання

Любешів – 2018

УДК 7.021.34(07)

T62

До друку

Голова навчально-методичної ради Луцького НТУ _____ В.І. Талах

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій
Луцького НТУ

Директор бібліотеки _____ С.С. Бакуменко

Затверджено навчально-методичною радою Луцького НТУ,
протокол № _____ від _____ 2018 р.

Рекомендовано до видання методичною радою Любешівського
технічного коледжу Луцького НТУ,
протокол № _____ від _____ 2018 р.

Розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії педпрацівників будівельного
профілю Любешівського технічного коледжу Луцького НТУ,
протокол № _____ від _____ 2018 р.
Голова циклової комісії _____ Данилік С.М.

Укладач: _____ Т.Л. Довгополік.
(підпис)

Рецензент: _____
(підпис)

Відповідальний
за випуск: _____ Кузьмич Т.П.

Архітектурний кольорово просторовий дизайн: конспект лекцій для
Т62 студентів спеціальності 192 „Опорядження будівель і споруд та
будівельний дизайн”, денної форми навчання / Т. Л. Довгополік.
Любешів : Любешівський технічний коледж Луцького НТУ, 2018. – 78 с.
Видання містить короткий текст лекцій, перелік рекомендованої
літератури.

Конспект лекцій призначений для студентів спеціальності
192 „Опорядження будівель і споруд та будівельний дизайн” денної форми
навчання.

Т. Л. Довгополік, 2018

Тема I. Вступ

Лекція 1. Вступ

Сьогодення ще раз засвідчує, що дизайн – це художнє конструювання у все більшій мірі, а ніж проектування.

Сучасний розвиток і досягнення науки і техніки засвідчують про великі можливості зміни предметно-просторового середовища інтер'єру певних приміщень, тобто об'ємів. Існують і певні інновації, які характерні для умов українського середовища проживання людей. Необхідно також враховувати і економічну ситуацію в Україні.

Багато тисячоліть будівельної практики створили образ архітектурної споруди як стабільною, нерухомою, навіки врослою фундаментом в землю споруди. Лише народна фантазія заглядала вперед – розсувалися стіни казкових палаців, з'являлись перекидні містки і т.д.

Графічні засоби зображення є невід'ємною частиною архітектурного проектування. Вони постійно змінюються разом зі змінами в самій архітектурі.

Курс лекцій дає актуальну та цілісну інформацію з питань графічного оформлення учбових проектів, у композиційній подачі, а також комплексного проектування різноманітних учбових завдань ландшафтного та міського дизайну. Він орієнтує студентів на найбільш сучасні прийоми графічного оформлення проектів, дає знання з періодизації архітектурної графіки, показує роль архітектурної графіки в навчальному та реальному проектуванні.

У результаті засвоєння курсу студенти повинні вміти: творчо підходити до графічного рішення курсових проектів; чітко вирішувати графічно-композиційні задачі; графічно оволодіти різноманітними засобами зображення в архітектурній графіці в контексті розвинутого образного графічного мислення. У підсумку студенти повинні безпомилково художньо компонувати архітектурні проекти, швидко графічно втілювати композиційні задуми, бути здатними вирішувати різноманітні професійні задачі.

У вивченні курсу студентам знадобляться знання з засвоєних раніше дисциплін – рисунка, живопису, архітектурної композиції, ландшафтно-архітектури, нарисної геометрії, історії мистецтв, архітектури та містобудування.

Основними задачами дисципліни, які підкреслені в курсі лекцій є:

- формування теоретичних та практичних навичок володіння основами образно-художнього мислення;
- розвиток у студентів творчого бачення навколишнього середовища та образно-художнього мислення;
- вивчення основних різновидів архітектурної графіки.

У творчій роботі архітектора необхідними матеріалами є також довідкові матеріали з фахових дисциплін з архітектурного та будівельного діла, що поліпшують працю зодчого, допомагають йому бистро і чітко орієнтуватися у всьому різноманітті питань, що виникають.

Курс лекцій спрямовано на формування теоретичних та практичних навичок володіння основам архітектурно-графічного мистецтва, та на прищеплення вмінь та навичок графічної подачі об'єктів архітектурного середовища в оптимальній та довершеній формі зображення. Курс складає теоретична та практична частини.

Практичні завдання направлені на вдосконалення творчої майстерності студента, дають ряд вправ, що допомагають оволодіти навичками чіткої та грамотної подачі архітектурного об'єкта в міському середовищі.

Курс лекцій включає також ряд умовних позначок та практичних рекомендацій щодо застосування елементів ландшафтного дизайну у формуванні міського середовища.

У курсі лекцій використані слідуєчі поняття та термінологія:

- під „Архітектурною графікою” розуміється комплекс графічних прийомів, за допомогою яких об’єкт зображується на площині. Графіка – невід’ємна складова частина творчого процесу виконання проекту, її засоби та прийоми видозмінюються на різних стадіях проектування, починаючи з конфігурації об’єкту і закінчуючи розробкою робочих креслень;
- „Ландшафтна графіка” є різновидом архітектурної графіки, що зображує елементи ландшафтного дизайну.

Ландшафтний дизайн – це творча діяльність, що направлена на формування штучного архітектурного середовища з використанням засобів декоративного озелення, геопластики, малих архітектурних форм, декоративного покриття та візуальної комунікації.

Міський дизайн – проектування інформаційно-технічного облаштування міських територій, художнє рішення елементів масового виготовлення та повсякденного використання.

Підсумовуючи вищезгадане можна відмітити що історичний та сучасний досвід показує, що в процесі творчості графічне вираження архітектурного задуму впливає на самий задум, що говорить про взаємодії та єдності задуму та його вираження в графічних методах фіксації.

Тема II. Основи художнього проектування, архітектурного проектування

Лекція 1. Основи художнього проектування. Будівлі і їх призначення

У будівельній практиці є поняття „споруда” і „будівля”.

Спорудою прийнято називати все, що зведене людиною для задоволення своїх потреб.

Будівля – це наземне спорудження, що має внутрішній простір, призначений для того чи іншого виду діяльності (наприклад, житлові будинки, заводські цехи, вокзали, опалювальні і неопалювальні склади).

На відміну від будівель, всі інші види споруд, призначені для виконання суто технічних завдань, відносяться до інженерних споруд (наприклад, мости, тунелі, телевізійні щогли, димові труби, резервуари, шлюзи). При цьому їх можна розрізняти як транспортні, гідротехнічні, сільськогосподарські та інші споруди.

За призначенням будівлі поділяються на чотири типи: житлові, громадські, промислові і сільськогосподарські. Житлові та громадські часто називаються загальним терміном цивільні будівлі. Перераховані види будівель мають свої характерні ознаки, виражені в архітектурно-планувальній структурі, і суттєві відмінності у своєму архітектурному вигляді.

Основні вимоги, які пред’являються до будь-яких будівель, наступні.

1. Функціональна, у тому числі і технологічна, доцільність. Будівля має бути зручною для виконання того чи іншого виду діяльності.

2. Технічна доцільність. Будівля має бути комфортною, надійно захищати людей від зовнішніх впливів, бути економічною в експлуатації, споживати якомога менше енергії для опалення, охолодження влітку і освітлення, бути міцною та стійкою, зручною при зведенні та ремонтах, зберігати всі свої характеристики протягом розрахункового терміну експлуатації.

3. Архітектурно-художня виразність. Будівля має бути привабливою як зовні (екстер’єр), так і всередині (інтер’єр), сприятливо впливати на психологічний стан людей, архітектурно відповідати навколишній природі і забудові, а також своєму призначенню.

4. Економічна доцільність, яка включає оптимальні для даної будівлі витрати праці, коштів і часу на її зведення, а також витрати на її експлуатацію.

Під час проектування будинків всі ці вимоги враховуються в комплексі. Залежно від поставленого завдання деякі з вимог враховуються в першу чергу. Проте всі вони повинні бути враховані під час проектування.

Будівлі утворюють матеріально організоване середовище для здійснення людьми різних функцій (праця, побут, відпочинок). Тому приміщення в будівлі повинні можливо більш повно відповідати тим процесам, які відбуваються в них. Отже, основним в будівлі та в її приміщеннях є їх функціональне призначення. При цьому слід розрізняти головні і підсобні

функції. Наприклад, випуск продукції на промисловому підприємстві є головною функцією. Прихід на роботу робітників, зміна домашнього одягу на робочу, відхід з роботи – це підсобні функції.

Приміщення – основний структурний елемент будівлі. Для того, щоб приміщення відповідало тій чи іншій функції, потрібно створити в ньому оптимальні умови для людини, тобто внутрішнє середовище, що відповідає виконуваній ним функції в цьому приміщенні. Якість середовища залежить від наступних факторів.

1. Простір, необхідне для діяльності людини, розміщення устаткування і переміщення людей.

2. Стан повітряного середовища (мікроклімат) – чистота повітря, що забезпечується повітрообміном, температурно-вологісний режим.

3. Звуковий режим – умови чутності в приміщенні (мови, музики, сигналів), захист від шуму, що виникає як усередині будівлі, так і поза нею.

4. Природне і штучне освітлення, а також їх спільна дія, зване змішаним освітленням. Освітлення створює світловий режим у приміщенні – умови роботи органів зору, відповідні функціональному призначенню приміщення. З ним тісно пов'язані колірні характеристики середовища, що впливають не тільки на органи зору, а й на нервову систему людини.

5. Інсоляція – проникнення в приміщення сонячного світла (сонячної радіації), що володіє властивістю вбивати шкідливі бактерії, тепловою і психологічною дією, сприятливою для людини. При цьому теплова і сліпуча дія прямих сонячних променів влітку може негативно впливати на людину. Це вимагає заходів щодо сонцезахисту.

6. Видимість і зорове сприйняття – умови для людей, пов'язані з необхідністю бачити плоскі або об'ємні об'єкти як поблизу (наприклад, в музеях, картинних галереях), так і на відстані (наприклад, в театрах, кінотеатрах). При цьому сидячі попереду глядачі не повинні заважати безперешкодної видимості об'єктів на сцені або на екрані.

7. Рух людських потоків, які можуть бути комфортними або вимушеними, в умовах термінової евакуації людей з будівлі.

Відповідно головному функціональному призначенню основної маси приміщень формуються будівлі певного призначення. Наприклад, будівлі шкіл складаються головним чином з класів, навчальних кабінетів, спортивних залів. У них здійснюється основна функція, притаманна цим будівлям. Але крім головні функції в таких будівлях здійснюють підсобні функції: харчування, зборів та громадські заходи, керівництво, управління тощо. Для них передбачаються окремі приміщення: їдальні, буфети, актові зали, адміністративні кабінети тощо. При цьому перераховані підсобні функції для цих приміщень будуть головними. Їм же супроводжують свої підсобні функції. Всі приміщення в будівлі зв'язуються між собою великою групою приміщень, основне призначення яких – рух людей (коридори, сходи, кулуари, фойє, вестибюлі). Ці приміщення називаються комунікаційними. Вони мають велике значення для термінової евакуації людей під час пожеж, землетрусів і в інших надзвичайних ситуаціях. Комунікаційні приміщення зазвичай займають близько 30% всієї площі будівлі. Тому від їх раціонального рішення в великій мірі залежить економічність планувального рішення будівлі.

Лекція 2. Типологія будівель і споруд

Типологія (від грецького *typos* – відбиток, форма, зразок) – науковий метод, що застосовується з метою порівняльного вивчення істотних ознак, зв'язків, функцій, відносин і рівнів організації об'єктів. Основні логічні форми, що використовуються в типології, – тип (зразок), класифікація (засіб установа зв'язків між класами об'єктів), і таксономія (ієрархічна підпорядкованість).

Архітектурна типологія будівель і споруд, що представляє один з найважливіших розділів архітектурної науки, систематизує й розробляє основні принципи формування типів будинків та споруд за визначенням їх рис і характеристик. Вона розкриває соціальні, ідеологічні, функціональні, конструктивно-технічні, економічні, містобудівні й архітектурно-

художні вимоги, визначає класифікацію й номенклатуру типів і видів будівель та основні параметри норм проектування, складу, розмірів, характеру технологічних зв'язків приміщень і їх устаткування. Типологія вивчає вплив кліматології, архітектурної світлотехніки й акустики, вимог санітарної гігієни й безпеки на архітектуру будівель та споруд; визначає кількісні і якісні параметри будівель та споруд, що відповідають сучасному рівню розвитку, матеріальним і культурним потребам та технічним можливостям суспільства. Нові містобудівні ідеї й тенденції, створення групових систем розселення, агломерацій і т.д.

Лекція 3. Технологія художнього проектування

Художнє конструювання в поєднанні з технічним (інженерним) проектуванням утворюють єдиний процес проектування об'єктів технологічної діяльності, незважаючи на те, що процес художнього конструювання спрямований на виконання специфічної мети — гуманізації предметного середовища. Однак дизайнер, працюючи у творчій співдружності з іншими спеціалістами, завжди вирішує своє специфічне завдання.

Процес художнього конструювання поділяється на етапи, які в методичному відношенні мають загальні риси з архітектурним проектуванням.

Художнє конструювання об'єктів проектування починається з моменту складання та видачі завдання. Бажано, щоб у процесі складання завдання брали участь дизайнери як майбутні автори проекту. Завдання дається замовником у письмовій формі, іноді доповнюється схематичними кресленнями, у яких проставляються основні розміри об'єкта проектування. У завданні у стислій формі уточнюється функціональне призначення, можливий варіант конструктивно-технологічного рішення, особливі вимоги, які ставляться до художньо-конструктивного рішення. Завдання на художнє конструювання видається як на перспективне проектування нового об'єкта технологічної діяльності, так і на модернізацію або вдосконалення існуючого виробу.

Інженер-конструктор і дизайнер, а в окремих випадках разом із технологами й іншими спеціалістами, ретельно вивчають завдання і вимоги, які ставляться до об'єкта проектування.

Після детального ознайомлення із завданням, вивчення різних інформаційних джерел та діючих зразків дизайнер береться до розроблення ескізів. Ескізи виконуються в кількох варіантах — з метою визначення художньо-конструктивного вирішення об'єкта проектування. Ескізний проект — це найкращий варіант конструктивного вирішення об'єкта технологічної діяльності. Він виконується у вигляді креслення в ортогональних проекціях або перспективного зображення. Основна вимога до ескізного проекту — мінімум зображень мають надавати максимум інформації про об'єкт проектування. Звичайно, ескізи роблять у зменшеному масштабі, на відміну від завершального варіанта дизайн-проекту, який бажано виконувати у справжніх розмірах.

Під час пошуку композиційного рішення об'єкта проектування використовують також об'ємно-зображувальні засоби — макети. Спочатку макети виконують у невеликому масштабі, далі, в міру завершення форми, їхні масштаби збільшують. Макети виконують з доступних пластичних (пластилін, глина, пінопласт) і твердих (дерево, метал, гіпс, пластмаса тощо) матеріалів.

Наразі на багатьох підприємствах, у конструкторських та художньо-конструкторських бюро, навчальних закладах як матеріал для виконання моделей широко використовують папір, особливо на пошуковому етапі конструювання. Такі матеріали, як глина, пластилін, пінопласт і дерево, більше підходять для детальнішого пророблення форми виробу. Вони податливі і пластичні, але на виготовлення моделей із них витрачається більше часу й коштів.

У більшості випадків макет — це найкращий засіб пошуку художньо-композиційного вирішення об'єктів технологічної діяльності, але основними засобами залишаються графічні зображення.

Отже, до першої стадії художнього конструювання належать: виконання проектної пропозиції; розроблення креслень, малюнків ескізного проекту; виготовлення макетів. Проектна пропозиція складається з ескізного проекту та пояснювальної записки, у якій

коротко обґрунтовується конструктивне рішення, методи оздоблення та всі основні показники, включаючи й економічні.

Перша стадія художнього конструювання — найбільш відповідальна і є визначальною, оскільки на цьому етапі виконується об'ємне вирішення, з'являється образність та інші якості об'єкта проектування. Ескізний проект супроводжується демонстраційними матеріалами, які повинні мати високі демонстраційні якості.

Перша стадія завершується розглядом проектної пропозиції об'єкта проектування на спеціальних художньо-технічних радах і прийняттям рішення про її затвердження у відповідних інстанціях.

Друга стадія дизайну об'єктів технологічної діяльності — це розроблення дизайн-проекту. На цьому етапі також здійснюється виготовлення робочої моделі та виконання робочих креслень. Дизайн-проект об'єкта проектування складається із загального вигляду виробу, виконаного в ортогональних проекціях; конструктивних розрізів; креслень вузлів і деталей; шаблонів тощо, тобто всіх проектних матеріалів, необхідних для повноцінного виготовлення виробу.

Іноді друга стадія дизайну завершується виготовленням експериментального варіанта дослідного зразка, який обов'язково виконується під наглядом авторів проекту. Мета виконання дослідного зразка — уточнення компоувального вирішення виробу як у цілому, так і окремих його частин; перевірка та налагодження технологічних процесів; перевірка економічної ефективності процесу виробництва тощо.

В окремих випадках — у разі виготовлення особливо складних виробів — розроблення технічного проекту входить до складу другої стадії дизайн-проекування. У цьому разі робочий проект відноситься до третьої стадії.

Якщо технічне завдання видається на об'єкт проектування, який уже виготовляється на виробництві, то воно є завданням з модернізації виробництва. У такому випадку дизайн-проекування здійснюється не в повному обсязі, тому що повернення до стадій проектування, які були пропущені, є дуже складним і неефективним. Тобто в процесі модернізації виробництва дизайнер не завжди бере участь у процесі проектування або співпрацює з інженером-конструктором тільки на окремих стадіях.

Тема III. Проектування житлових та громадських будівель

Лекція 1. Основи проектування житлових будинків

У масштабі населеного місця, житлового району або комплексу житлове середовище являє собою сукупність природного ландшафту, житлових будинків, об'єктів культурно-побутового обслуговування, транспортних і пішохідних зв'язків, елементів озеленення й благоустрою. Саме грамотне поєднання цих елементів надає можливість створити цілісну систему – житлове середовище.

У межах одного будинку житлове середовище формується квартирами, елементами інженерно-комунікаційного забезпечення, а іноді й приміщеннями громадського призначення. Якість житлового середовища визначається її функціонально-планувальними, гігієнічними, технічними й естетичними характеристиками, які рівнозначно важливі як для однієї квартири, так і для сельбищних зон.

Наявність цих характеристик забезпечує комфорт проживання, що є головною метою під час проектування житла. Дуже важливим є питання про гуманізацію житлового середовища. Гуманізація житлового середовища має на увазі повернення житловій забудові індивідуальних рис та архітектурної своєрідності, а також містить у собі питання екологічної чистоти, комплексності повсякденного культурно-побутового обслуговування та максимальне зближення з природою.

Рішення екологічних завдань вимагає всебічного урахування природно-кліматичних даних (напрямок пануючих вітрів, характер рельєфу тощо), а також дбайливого відношення до всіх природних ресурсів. Ефективним засобом створення нормального екологічного стану в

житловому середовищі є ґрунтовно обрані планувальні прийоми житлової забудови й типи житлових будинків.

Найбільшими можливостями для створення сприятливого житлового середовища є використання таких засобів, як озеленення, обводнювання, планування архітектури землі, використання дизайну, скульптури й синтезу мистецтв. Озеленення й обводнювання, крім художньо-естетичних функцій, також сприяють поліпшенню мікроклімату житла і навколишньої території.

Основні фактори, що впливають на проектування житла:

- соціальні;
- демографічні;
- природно-кліматичні;
- містобудівні;
- конструктивні;
- економічні.

Проблема житла – одна з найгостріших проблем людства. Вона породжена соціальними причинами й має соціальний зміст. „Проблема будинку – проблема епохи. Від неї сьогодні залежить рівновага суспільства” – сказав Ле Корбюзьє. Система житла досить повно відображає ієрархічну структуру суспільства:

1. Індивідуум – індивідуальний простір у квартирі.
2. Родинний осередок – приміщення для родинної групи.
3. Родина – житловий осередок (квартира).
4. Сусідське співтовариство – житловий будинок, житловий комплекс.
5. Міське співтовариство – житловий район, селище, місто.

Соціальна модель житла – це система вимог, пропонованих родиною до його функціональної програми й просторової структури. Всім видам житла властиві деякі загальні соціальні функції:

- збереження здоров'я людей (за рахунок створення необхідних санітарно-гігієнічних умов);
- зміцнення родини й створення в ній здорового психологічного клімату (родинне спілкування);
- подальший розвиток родини (від житлових умов часто залежить кількість дітей в родині);
- виховання дітей;
- організація власного вільного часу (реалізується як у квартирі, так і поза нею);
- підвищення професійної кваліфікації.

Лекція 2. Класифікація житла. Основні типи житлових будинків

Основні критерії для класифікації житла:

- призначення за часом і характером проживання;
- поверховість;
- об'ємно-планувальна структура;
- конструктивне рішення;
- матеріал обгороджувальних конструкцій.

За часом і характером проживання житло підрозділяється на постійне (житлові будинки квартирної типу й будинки з громадським обслуговуванням) і тимчасове (гуртожитки).

За поверховістю розрізняють 2 групи житлових будинків: безліфтові (малоповерхові: 1 – 3 поверхів і середньої поверховості: 4 – 5 поверхів) і ліфтові (багатоповерхові: 6 – 9 поверхів, підвищеної поверховості: 10 – 16 й висотні: вище 16 поверхів).

За об'ємно-планувальною структурою житлові будинки бувають: одноквартирні (садибні), блоковані (двох- і більше квартирні), секційні, коридорні, галерейні й змішаної структури.

За конструктивним рішенням житлові будинки підрозділяються на: панельні, каркасні, каркасно-панельні, великоблочні, об'ємно-блокові, монолітні й зі штучних матеріалів (цегла й виробів з місцевих матеріалів).

За матеріалом обгороджувальних конструкцій житлові будинки бувають: із дерева, цегли, бетону, залізобетону, силікатних матеріалів та місцевих матеріалів (природного каменю та ін.).

Лекція 3. Квартира і її елементи

Квартира – це приміщення, у якій людині в різні періоди його життя доводиться проводити більшу частину свого часу. Якщо раніше квартира була в основному місцем задоволення фізіологічних потреб родини (сон, харчування, сімейне спілкування й виховання дітей, особиста гігієна), то в цей час вона здобуває ще й функцію духовного розвитку особистості (самоосвіта, професійна й аматорська діяльність).

Квартири різняться за кількістю житлових кімнат: 1, 2, 3, 4, 5 й більше. У всіх типах будинків квартири можуть розміщатися в одному або в різних рівнях. За цією ознакою всі види квартир діляться на два основних типи:

- *квартири з розташуванням всіх приміщень в одному рівні;*
- *квартири, розташовувані у двох і більше рівнях.*

Перший принцип проектування квартири – функціональне зонування, тобто надання кожному процесу життєдіяльності частини простору, що забезпечує умови для його здійснення. За цим принципом в кожній квартирі виділяються такі зони:

- *житлова, підсобні й допоміжні приміщення* (господарські у сільському житлі);
- *колективна* (спільна кімната, вітальня, їдальня, дитяча-ігрова й обслуговуюча їх підзона – кухня, убиральня, комори) і *індивідуальна* (особисті житлові кімнати, спальня подружжя й обслуговуюча їх підзона – ванни, гардеробні, коридори);
- *денної активності й індивідуального користування.*

Другий принцип проектування квартири – забезпечення автономності кожної із зон при їх раціональному взаємозв'язку: кухні з передньою й спільною кімнатою, кухні із приквартирною ділянкою (у малоповерхових садибних і блокованих будинках), спільної кімнати з передньою, спальень із санвузлами й т.д. У значній мірі комфортність квартири досягається місцем розміщення окремих її структурних елементів: кухні й спільної кімнати ближче до входу (виходу), спальень – у глибині квартири.

Приміщення – основний елемент просторової організації квартири, що включає одну або кілька зон побутових процесів життєдіяльності. За характером використання всі приміщення квартири можна розділити на 2 групи: *житлові приміщення* і *підсобні приміщення*.

Передня або *прихожа* – свого роду вестибюль квартири. Вона служить місцем зберігання верхнього одягу, взуття, господарських і спортивних приналежностей. Передня – це завжди гардероб, тут одягаються перед виходом і роздягаються, увійшовши у квартиру. Тут зустрічають гостей і відвідувачів. Крім того, передня – центр комунікацій у квартирі. У передній обов'язково є 2 зони: *вхідна*, де знімають верхній одяг і звільняються від поклажі й *друга зона*, що організується як хол, де може бути дзеркало, столик, крісло. Відокремити вхідну зону можна за допомогою вбудованих шаф. Ширина передньої повинна бути не менше 1,4 м.

Головним елементом композиції квартири й самим більшим і парадним приміщенням є *спільна кімната*. Спільна кімната для сімейного спілкування й прийому гостей має дві основні зони: *зону відпочинку й зону їдальні*, а в *однокімнатних квартирах ще робочою й спальною зонами*. Найбільш зручними вважаються спільні кімнати зі співвідношенням сторін від 1:1 до 1:1,5. Більш просторові й дуже зручні в експлуатації спільні кімнати, що мають у плані складні обриси. Спільна кімната може бути прохідною (із числом кімнат не менше 3-х).

Житлові особисті приміщення призначені для розміщення в них зон індивідуального користування. Вони проектуються, як правило, трьох типів:

- *спальня для подружньої пари;*

- житлова кімната (спальня) для однієї людини;
- житлова кімната (спальня) для двох чоловік.

Всі особисті кімнати повинні бути непрохідними. Площа спальні на одну людину приймається не менше 8 м², при мінімальній ширині – 2,25 м; спальні для двох чоловік – не менше 12 м² при мінімальній ширині – 2,5 м; подружні спальні – не менше 12 м² при мінімальній ширині 3 м.

Іноді група особистих приміщень доповнюється *кабінетом*, у якому переважне значення мають *зона розумової праці* (робочий стіл) й *зона відпочинку* (диван).

Найкращим для розміщення особистих речей є вбудовані шафи й шафи-купе. Влаштовуються вони або у вигляді шафової перегородки, або в торці приміщення. Іноді зона розміщення одягу й білизни з особистих приміщень виноситься в спеціально обладнані приміщення – *гардеробні*, які дуже зручні в експлуатації.

У *кухнях* здійснюються процеси господарського обслуговування родини (готування й прийом їжі, прасування, шиття й т.п.). Залежно від величини кухні проєктують у вигляді: *кухні-ніші, робочої кухні, кухні з епізодичним прийомом їжі й кухні-їдальні*. Останнім часом одержує поширення одне приміщення достатньої площі для розміщення *робочої зони, зони прийому їжі й зони спілкування* з установкою телевізора, розрахованих на повний склад родини.

Санітарно-гігієнічні приміщення бувають в основному 4 типів: ванна, душова, убиральня й сполучений санвузол. Основними приладами, що становлять їхнє встаткування є ванна або джакузі, душовий піддон, умивальник, унітаз, рукомийник і в окремих випадках – біде. Розміри приміщень призначаються залежно від складу встаткування. Ширина вбиралень повинна бути не менше 0,8 м, а глибина – не менше 1,2 м. Всі приміщення санітарних вузлів повинні бути обладнані витяжною вентиляцією.

Відкриті або літні приміщення квартири – це додаткове місце для відпочинку, прийому їжі й господарських робіт. Площі літніх приміщень повинні становити не більше 15% загальної площі квартири. У групу літніх приміщень квартири входять: *різні види балконів* (від французького з мінімальним виносом плити 0,3 м до балкона з виносом 1,05 м); *балкони-лоджії* (з виносом плити до 1,5 м); *лоджії; тераси й засклені веранди*.

Класифікуючи квартири з позицій умов інсоляції й провітрювання, їх ділять на: *квартири однієї орієнтації* (світловий фронт квартири виходить на одну сторону будинку) без наскрізного провітрювання й *квартири двосторонньої орієнтації* (світловий фронт квартири розташований під кутом або із протилежних сторін будинку), які мають наскрізне або кутове провітрювання, тобто оптимальними гігієнічними якостями. При цьому необхідна інсоляція в одно-, дво-, і трикімнатних квартирах повинна бути забезпечена не менш, ніж в одній кімнаті; у чотирьох-, п'яти- і шестикімнатних квартирах – не менш ніж у двох кімнатах.

Один з основних принципів проєктування житла – індивідуалізація підходу до рішення всіх питань, тобто облік того, що кожна людина – це особистість зі своїми запитами, потребами й інтересами. Цей принцип визначає необхідність гнучкого планування житла. *Гнучке планування житла* – це така організація квартири, що дозволяє видозмінювати квартиру залежно від тимчасових змін у родині. Гнучке планування сприяє також рішенню проблеми реконструкції й навіть ремонту.

Сума площ житлових кімнат становить *житлову площу* квартири, а сума площ всіх приміщень квартири – *загальну площу* квартири.

Лекція 4. Зонування приміщень житлових будинків

Щоб зробити своє житло зручним, сучасним і красивим, треба, насамперед, знати функції житла, головні і другорядні побутові процеси квартири, якими засобами і прийомами досягається їх об'єднання і поділ у приміщеннях, просторах і зонах квартири. Потрібно знати основні вимоги, що пред'являються до організації зон загальних функцій, таких як сон,

харчування, відпочинок, особиста гігієна, і вміти виробляти індивідуальні вимоги з урахуванням побутових процесів, характерних тільки для вашої родини.

Індивідуальний будинок, квартира або окрема житлова кімната є архітектурно-організованим простором, в якому проходить не один, а кілька функціональних процесів. Скажімо, приготування їжі та харчування – на кухні, сон і розумову працю у спальні, вечірній відпочинок, прийом їжі і сон вночі в загальній кімнаті. Різні процеси можуть проходити одночасно, для них потрібне різне обладнання, меблювання, іноді різні умови комфортності.

Поділ функціональних процесів можна досягти за допомогою тимчасової або постійної просторової ізоляції прийомами зонування.

Зона сну в сучасній квартирі вирішується у двох варіантах організації спальних місць: перший – спальні відводиться спеціальна кімната; другий – спальне місце розміщується в загальній кімнаті. Ізоляція спальних місць підвищує комфорт житла, проте організація спальні в чистому вигляді можлива тільки у великих багатокімнатних квартирах. При розміщенні двох спальних місць в одному приміщенні комфортабельність не завжди досяжна.

Зручний і необхідний безпосередній зв'язок між спальними місцями матері і дитини до трьох років, вимагає догляду і в нічний час, спільне розміщення спальних місць подружжя. Загальні спальні зручні тільки для осіб однієї статі, близьких за образом життя і віком. Пристрій загальних спалень для осіб різної статі старше семи років (крім подружжя) не рекомендується або допускається тимчасово для дітей дошкільного віку.

Зона сну та індивідуального відпочинку повинна включати меблі і обладнання для зберігання побутових предметів для сну, особистої гігієни, одягу, косметичного туалету.

Відпочинок, спілкування, дозвілля – важливі форми побутової діяльності, які, як правило, реалізуються в поєднанні з пізнавальною, ігровою, інформаційною діяльністю. Перегляд телепрограм, музика, розмови, читання, ігри з дітьми завжди супроводжують загальносімейних відпочинку.

Форми організації загальносімейного відпочинку повинні розумно поєднуватися з індивідуальними аматорськими заняттями, враховувати можливість їх одночасного узгодження в приміщеннях квартири.

Погано, якщо організація дозвілля і весь сімейний побут будуються лише стосовно до зручностей роботи батька або матері. Необхідно так організувати розпорядок дня, щоб діти могли повеселитися ввечері, включити телевізор, послухати музику.

Найбільш загальними вимогами організації простору і благоустрою квартири для проведення різноманітних форм загальносімейного відпочинку є:

- можливість спілкування всіх членів сім'ї в зоні відпочинку, загальної кімнаті або їдальні;
- можливість усамітнення для аматорських занять, читання;
- можливість проведення урочистих заходів, прийому гостей, рідних, близьких.

Приготування їжі зазвичай передбачається у кухні. Під час обладнання цього приміщення газовими плитами необхідна повна його ізоляція від всього простору квартири. Під час користування електроплитами можна застосовувати тимчасову ізоляцію за допомогою розсувних перегородок або штор.

На час приготування їжі можна закривати розсувні перегородки, штори, що дозволяє зберегти зручний зв'язок з іншими кухні приміщеннями квартири. Під час обладнання квартири електроплитою і посиленою вентиляцією зона приготування їжі може бути вирішена у вигляді блоку в ніші загальної кімнати. У перспективних квартирах подібний прийом успішно впроваджується в практику будівництва, отримав схвалення мешканців.

Прийом їжі, як правило, організовується в приміщенні сучасної кухні, площа якої достатня для розміщення обіднього столу на 3 – 4 людини. У великих сім'ях харчування іноді є формою загальносімейного спілкування, відпочинку і урочистостей в домашній обстановці. З цієї точки зору обідній стіл можна розмістити в безпосередній близькості з зоною відпочинку. Крім того, бажано передбачити зручний і найкоротший зв'язок з кухнею.

Організація процесу харчування в умовах сучасної квартири залежить від складу устаткування, меблів та побутової техніки, які використовуються для окремих процесів приготування їжі. Зберігання охолоджених продуктів.

Основні приміщення квартири – спальня, загальна кімната, кухня – служать для поділу головних функцій і побутових процесів квартири.

Сучасне житло – складний комплекс функцій і процесів життєдіяльності людини.

Розумова праця, пов'язана з навчанням дітей і дорослих, самоосвітою і вдосконаленням в професійній сфері, аматорськими заняттями, вимагає високого ступеня ізоляції, створення тиші, умов гарної освітленості. У зоні розумової праці необхідно передбачати зручний зв'язок з місцями розміщення книг, необхідного обладнання.

Під час організації та обладнання місця для розумової праці необхідно враховувати всі тонкощі його специфіки, значимість. Заняття, пов'язані із захопленням, вдосконаленням в самодіяльній творчості, або навіть заняттями дітей у школі – це одне, і зовсім інше, коли розумова передня (передпокій), як правило, пов'язує квартиру з сходовою кліткою або ліфтовим холлом. У цьому приміщенні відбувається перший контакт відвідувачів (гостей) з членами сім'ї, які живуть у квартирі. За передньою можна судити про будинок, смаки мешканців, спосіб життя родини.

Функції передньої досить великі, хоча розміри цього приміщення зазвичай невеликі. Передня ізолює від шумів квартиру на сходовій клітці і від протягу під час відкривання вхідних дверей, в ній людина залишає одяг, взуття. У передній, залежно від планувального рішення квартири, зосереджені всі всередині – квартирні переходи. Передня також використовується як гардеробна для зберігання і тимчасового розташування верхнього одягу, взуття, головних уборів, сумок.

Для вішалки слід вибирати стіну, вільну від дверей і предметів. Її рекомендується розташовувати так, щоб вона не проглядалася через скляні двері із загальної кімнати. За можливості вішалку зручно ставити в ніші.

Кілька добре обструганими рейок і дощок, прикріплених до стіни дюбелями в передній, легко перетворити в щит-вішалку. Текстура світла дерева добре виглядає на темному фоні фактурно пофарбованої стіни.

Порівняно часто в практиці зустрічаються планувальні схеми квартир, у яких передня безпосередньо пов'язана тільки із загальною кімнатою і кухнею чи з кухнею і розподільним коридором. Спальні кімнати та санітарний вузол при цьому розташовуються в глибині, що відповідає вимогам організації денних і нічних зон квартири.

Щит-вішалка може бути виготовлена з суцільної деревостружкової плити або підрамника, обшитого фанерою і обтягнутого тканиною або штучною шкірою. Гачки для одягу дорослих слід розташовувати на висоті 1,8 м в один або у два ряди, а для дитячого одягу – відповідно нижчий.

Дерев'яна решітка або щит, на якому укріплені гачки, відокремлює вологі пальта або плащі від стіни і оберігає її від забруднення. Грати можна зробити з дерев'яних рейок (10X1см), з'єднаних поперечними планками.

Над гачками підвішують суцільну полицю або полицю для ґратчастих головних уборів, глибиною не менше.

Чистота передньої пов'язана з легкістю прибирання. У передній доречні гладкі поверхні вбудованого обладнання і вологостійкі матеріали оздоблення стін, підлоги і меблів.

Рішення інтер'єру передньої повинно враховувати те, що це приміщення зазвичай займає невелику площу і має кілька різних дверей. Головним завданням вирішення інтер'єру передньої є зорове поліпшення пропорцій приміщення.

Стіни на висоту дверей необхідно покрити будь-якою обшивкою або зробити загальне фарбування. Для зорового зменшення висоти передньої світильник необхідно знизити. Можна встановити підвісну стелю в вигляді решітки або влаштувати антресолі. Іноді правильніше просто пофарбувати стелю в колір темніше стін або обшити його обробним матеріалом.

Якщо приміщення дуже вузьке, його можна візуально розширити, пофарбувавши невеликі торцеві стіни в темні тони, а довгі і світлі. Передня зазвичай не має безпосереднього денного освітлення, тому її слід фарбувати в веселі теплі тони, які не контрастували б з колірним забарвленням основних приміщень квартири. У передній не рекомендується застосовувати

шпалери з великим орнаментом, який візуально зменшує приміщення. Найбільш придатними для передньої є жовті, світло-коричневі, світло-оранжеві, яскраво-сині, смарагдові кольору.

У деяких випадках освітлення передньої з високою стелею можна обмежити лише місцевим світлом, виключивши використання стельового приладу.

Входячи вдень з вулиці або ввечері з просторого холу, різко відчувається темрява передньої, тому її освітлення слід планувати так, щоб забезпечувалася зручність входу в квартиру ззовні. Розрізняють загальне освітлення, яке вмикається відразу ж при вході в квартиру, і місцеве – біля телефону, дзеркала і т. п. З допомогою освітлення можна створити і різні цікаві ефекти на поверхні стін і стелі. У великих передпокоїв освітлення можна передбачити також в шафі, з автоматичним увімкненням під час відкривання дверцят шафи.

Лекція 5. Основи проектування громадських будівель і споруд

Містобудівна організація суспільного обслуговування будується за принципом „східчастої” системи. Залежно від частоти користування всі установи й підприємства обслуговування діляться на 3 основні групи: установи й підприємства *епізодичного, періодичного й повсякденного користування*. Установи й підприємства епізодичного користування обслуговують населення всього міста, планувальних районів і являють собою громадське обслуговування міського значення. Установи й підприємства періодичного й повсякденного користування становлять громадське обслуговування місцевого значення (в основному в житловій забудові).

Режим функціонування громадських будинків визначає їх взаємозв'язок з різними структурними елементами міста. Так, навчально-виховні будинки (дитсадки, школи) перебувають у тісному зв'язку з житловою забудовою, спортивні споруди і пристрої розміщуються поблизу садів, парків і водоймів і входять у систему озеленення міста. На розміщення підприємств торгівлі й громадського харчування впливає система міського транспорту. Будучи пунктами притягання значних мас людей, громадські будинки, як правило, розміщуються або на жвавих магістралях і площах міста, або в безпосередній близькості від них.

Громадські будинки є структурними основними елементами забудови загальноміських центрів і центрів планувальних районів. Вони разом із транспортними магістралями й мережею вуличних і пішохідних трас створюють планувальну структуру міста, в якій відіграють роль архітектурних доміант. Образність архітектури громадських будинків і комплексів залежить від їх соціального призначення й визначає художній вигляд міських ансамблів.

Лекція 6. Містобудівні та архітектурно-художні особливості проектування

Громадські будинки служать орієнтирами в перспективі вулиць і проспектів. Блискучим прикладом цього є будинок Адміралтейства в Санкт-Петербурзі, золотий шпиль якого служить орієнтиром для 3 магістралей. Перспективу Московського проспекту й вулиці Сумської в Харкові замикає купол Успенського собору.

Громадські будинки – основні споруди, що визначають силует міста. У минулому силует міста визначали в основному культові будинки: стовп Івана Великого в Москві, купол Ісаакієвського собору в Санкт-Петербурзі, храм св. Софії в Константинополі, дзвіниця Києво-Печерської лаври, дзвіниця Успенського собору в Харкові. Сьогодні силует міста визначається його громадськими будинками (Московський університет на Воробйових горах, ансамбль будинків на площі Свободи в Харкові). Розміщення таких будинків у центрі міста дозволяє одночасно з їх доцільним об'ємно-просторовим рішенням використовувати і висотність для створення виразного силуету.

Лекція 7. Класифікація громадських будівель

Різні типи громадських будинків і споруд розвивалися в часі як кількісно, так і якісно. Одні з них мають древні прототипи, інші виникли в більш пізні часи, треті з'явилися в наш час. Можна чекати й надалі народження нових видів і типів громадських будинків. Багато будинків, зберігаючи своє призначення, безупинно перетворювались якісно, а іноді ставали несхожими або мало схожими на своїх попередників. Велика різниця між сучасним супермаркетом і будинком середньовічного торговця із крамницею на першому поверсі, житлом на другому й складом на третьому, але те й інше – торговельні будинки. У той же час сучасний театр і цирк зберегли багато загального зі своїми античними й середньовічними прототипами.

Кількісна зміна – поява нових, небувалих раніше будинків, таких, як кінотеатри із самими різними способами проєкції, вокзали, аеропорти, концертні зали зі складною звуко- і світлоапаратурою.

Всього налічується близько 400 видів і різновидів громадських будинків і споруд. У свою чергу види підрозділяються на типи, кожному з яких властиві свої об'ємно-просторові схеми. У класифікацію включені найбільш масові типи громадських будинків, які діляться за розповсюдженням традиційним принципом їх поділу – за призначенням (функцією). Відповідно до Державних будівельних норм України (ДБН Б.2.2-9-99. Громадські будинки й споруди. Основні положення) громадські будинки й споруди діляться на:

1. Будинки дитячих дошкільних установ:

- дитячі дошкільні установи загального, спеціального й оздоровчого типу;
- будинки дитини й дошкільні дитячі будинки;
- дошкільні установи, об'єднані з початковою або основною школою.

2. Будинки навчальних закладів:

- загальноосвітні й спеціалізовані школи;
- загальноосвітні спеціальні й санаторні школи-інтернати;
- міжшкільні учбово-виробничі комбінати;
- позашкільні установи;
- професійно-технічні навчальні заклади;
- вищі навчальні заклади;
- інститути підвищення кваліфікації фахівців.

3. Будинки й споруди для охорони здоров'я й відпочинку:

- лікувально-профілактичні установи;
- санітарно-профілактичні установи;
- установи судово-медичної експертизи;
- аптечні установи;
- санаторії й санаторії-профілакторії;
- установи відпочинку й туризму.

4. Будинки й споруди фізкультурно-оздоровчі й спортивні:

- відкриті фізкультурно-спортивні споруди;
- будинки й криті споруди;
- фізкультурно-спортивні й фізкультурно-оздоровчі комплекси.

5. Будинки культурно-видовищних і культових установ:

- видовищні будинки (театри, концертні зали, кінотеатри, цирки);
- досугові будинки (клуби, центри культури й дозвілля та ін.);
- музеї й виставки;
- бібліотеки;
- культові будинки, споруди й комплекси.

6. Будинки підприємств торгівлі й громадського харчування:

- будинки підприємств роздрібної торгівлі;
- будинки підприємств громадського харчування.

7. Будинки підприємств побутового обслуговування:

- комплексні підприємства побутового обслуговування;
- лазні, лазньо-оздоровчі комплекси;
- хімчистки й пральні.

8. Будинки установ соціального захисту населення:

- територіальні центри соціального обслуговування;
- дома-інтернати загального й спеціального типу.

9. Будинки науково-дослідних установ, проектних і громадських організацій і керування:

- будинки науково-дослідних інститутів;
- будинки проектних і конструкторських організацій;
- будинки інформаційних центрів;
- будинки органів керування;
- будинки для громадських організацій;
- будинки кредитування, страхування й комерційного призначення. Банки й банківські сховища;
- будинки архівів.

10. Транспортні будинки й споруди, призначені для обслуговування пасажирів:

- вокзали всіх видів транспорту;
- контори обслуговування пасажирів і транспортних агентств, касові павільйони.

11. Будинки для комунального господарства (крім виробничих, складських і транспортних будинків і споруд):

- будинки готельних підприємств, мотелів і кемпінгів;
- будинки для цивільних обрядів, похоронні бюро, крематорії;
- будинки житлово-експлуатаційних установ;
- громадські туалети.

12. Багатофункціональні будинки й комплекси, що включають приміщення різного призначення.

Лекція 8. Функціональні основи проектування громадських будівель і споруд

Громадські будинки й комплекси – це об’єктне середовище, де протікають один й більше взаємозв’язаних процесів суспільної діяльності людей. Головним фактором і основою об’ємно-планувального рішення таких будинків і споруд є функціональне призначення, тобто та громадська діяльність людини, заради якої будується будинок.

Для кожного виду громадських будинків характерні свої функціонально-технологічні процеси. Ці процеси розділяються на *загальні й специфічні*. До загальних процесів відносять різну суспільну або трудову діяльність людей, різноманітні види громадського обслуговування. Ці процеси вимагають забезпечення необхідного для них простору, організації руху людських потоків, зорового сприйняття і видимості, створення світлового й інсоляційного режимів, сприятливого повітряного середовища. Специфічні процеси властиві тільки одному певному роду діяльності людей, наприклад, лікувально-оздоровчому, навчально-виховному й т.п.

У кожному громадському будинку є *головний* функціонально-технологічний і *другорядні* процеси. Наприклад, у школах головний процес – навчальні заняття, а другорядні – громадське харчування й адміністративно-господарська діяльність. У деяких будинках можуть сполучатися кілька головних процесів. Наприклад, у їдалень, кафе, ресторанах протікають два головних процеси: процес готування їжі й процес харчування людей. Перший з них має виробничий характер, другий пов’язаний з обслуговуванням відвідувачів.

Один із принципів функціональної організації внутрішнього простору громадського будинку полягає у виявленні взаємозв’язків між окремими приміщеннями (або їх групами) при збереженні їх чіткого розмежування. Такий принцип здійснюється за допомогою так званого угруповання приміщень.

Угрупування внутрішніх просторів впливає на композиційне рішення громадського будинку. Коли ядро композиції розташовується по осі симетрії, а другорядні приміщення групуються довкола нього, формується *симетрична схема*. Коли ядро композиції розташовується не по осі симетрії, а супорядні елементи вільно групуються стосовно нього, створюється *асиметрична схема* композиції.

Будь-який функціональний процес може мати кілька раціональних схем організації внутрішнього простору або об'ємно-планувальних схем. Можливі сполучення просторів можна звести до 7 схем: *осередкової, коридорної, анфіладної, зальної, центричної, павільйонної й змішаної або комбінованої*.

Осередкова схема складається із частин, в яких функціональні процеси проходять у невеликих рівнозначних просторових осередках (шкільні, лікувальні будинки), які можуть мати загальну комунікацію, що зв'язує їх із зовнішнім середовищем.

Коридорна схема складається з порівняно невеликих осередків, зв'язаних загальною горизонтальною комунікацією – коридором. Осередки при цьому розташовуються з 1 або 2 сторін коридору (адміністративні будинки, лікарні).

Анфіладна схема являє собою ряд приміщень, розташованих один за одним і об'єднаних між собою наскрізним проходом (музеї, виставки).

Зальна схема заснована на створенні єдиного простору для функцій, що вимагають великих нерозчленованих площ і вміщують більші маси людей (криті ринки, спортивні будинки, виставкові павільйони).

Центрична схема складається з великого зального приміщення, навколо якого групуються дрібні приміщення (видовищні будинки).

Павільйонна схема побудована на розподілі приміщень або їх груп в окремих обсягах-павільйонах, зв'язаних між собою єдиним композиційним рішенням (генеральним планом), наприклад, павільйонний ринок.

Змішані або комбіновані схеми створюються шляхом сполучення й спільного використання існуючих схем (клуби, Будинки культури й ін.).

Названі вище схеми угруповання просторів усередині будинків є основою при формуванні різних композиційних схем громадських будинків: *компактної, протяжної або розчленованої*. Компактна композиційна схема включає зальну, центричну й комбіновану схеми угруповань приміщень. Протяжна (лінійна) схема композиції заснована на коридорному й анфіладному угрупованні приміщень. Розчленована композиційна схема формується за принципом павільйонної системи.

Функціональне зонування громадських будинків.

Під час проектування великих громадських будинків доцільно проводити *функціональне зонування*, тобто розбивку на зони однорідних груп приміщень, виходячи зі спільності їх функціонального призначення й внутрішніх взаємозв'язків. Функціональне зонування вносить в архітектурно-планувальне рішення певну чіткість.

Розрізняють два види функціонального зонування: *горизонтальне й вертикальне*. У першому випадку всі внутрішні простори розташовуються, як правило, у горизонтальній площині й поєднуються, в основному, горизонтальними комунікаціями: коридорами або галереями. У другому – внутрішні простори розташовуються за рівнями і зв'язуються між собою, як правило, вертикальними комунікаціями: сходами, ліфтами, ескалаторами.

Лекція 9. Основні планувальні елементи громадських будівель і споруд

Організація громадського будинку визначається розташуванням і взаємозв'язком його ядра (головного за функцією й розмірами приміщення) зі структурними вузлами або групами приміщень по горизонталі (у площині поверху) і вертикалі (між поверхами).

До структурних вузлів громадських будинків відносять:

- *вхідні групи* (тамбури, вестибюлі, гардероби);
- *групи основних приміщень* (різні зали, класи, аудиторії, кабінети);
- *групи підсобних і допоміжних приміщень* (санвузли, комори, вентиляційні);

- *горизонтальні комунікації* (коридори, галереї, холи, фойє);
- *вертикальні комунікації* (сходи, ліфти, ескалатори).

Входи бувають головні, службові й допоміжні. Головні входи включають комплекс приміщень: вестибюль із тамбурами, гардеробні, а також ряд допоміжних приміщень (довідкове бюро, різні кіоски й т.п.), які розміщуються в безпосередньому зв'язку з вертикальними комунікаціями. Як правило, у будинках влаштовується один головний вхід, але в будинках великої місткості влаштовується кілька головних входів і вестибюлів. Так, у критих стадіонах є кілька головних входів і вестибюлів для кожного сектора глядачів і для спортсменів. У більшості будинків входи виконують і евакуаційні функції.

У *вестибюлі* відбувається формування людських потоків і розподіл їх по коридорах, сходах, пандусах, ліфтових вузлах або ескалаторах. Архітектурно-просторове рішення вестибюля залежить від призначення будинку, його місткості й загальної планувальної структури.

Тамбури – невеликі шлюзові пристрої, які захищають *вестибюлі* від влучення холодного повітря в зимовий час. Основною вимогою до тамбура є вибір необхідних розмірів шлюзу по глибині. За евакуаційними вимогами всі двері тамбура повинні відкриватися назовні.

Гардеробні проектують для верхнього одягу з розрахунку площі на 1 місце $0,08 \text{ м}^2$ – $0,1 \text{ м}^2$. Глибина гардеробних не повинна бути більше 6 м. Виключення становлять гардеробні шкільні і спортивних споруд. Бар'єр для видачі одягу повинен мати ширину 0,6 – 0,7 м. Перед фронтом бар'єра передбачається вільний простір шириною не менше 3 м для розміщення гардеробних, де здають і одержують одяг. Гардеробні можуть бути однобічні, двосторонні й острівні.

Групи основних приміщень діляться на три підгрупи:

- *перша підгрупа приміщень осередкового характеру* щодо невеликої площі ($50 - 100 \text{ м}^2$) і висоти (3,3 – 3,6 м) з бічним природним висвітленням, із застосуванням, в основному, сітки колон $6 \times 6 \text{ м}$ і $6 \times 3 \text{ м}$ (шкільні класи, лікарняні палати та т.п.);

- *друга підгрупа приміщень великої площі* (більше 200 м^2) і щодо невеликої висоти (3,3; 3,6; 4,2 м), функціональний процес якої допускає розміщення колон із застосуванням уніфікованої й укрупненої сітки колон (6×6 , 6×9 , 9×9 і $12 \times 12 \text{ м}$) із природним або змішаним висвітленням (торговельні зали, проектні зали);

- *третья підгрупа зальних приміщень*, де за функціональними вимогами не допускається розміщення колон. Такі зали мають великі площі (більше 1000 м^2) і висоту (6 – 12 м і більше) з великопролітними конструкціями покриття, із застосуванням бічного й природного верхнього або штучного висвітлення (спортивні, виставочні зали, торгові центри, ринки, зали кінотеатрів і театрів).

Група підсобних і допоміжних приміщень ділиться на дві підгрупи:

- *невеликі приміщення осередкового типу* (лаборантські, комори, санвузли);

- *приміщення великої площі* (складські приміщення магазинів і т. п.).

Санітарні вузли включають убиральні, умивальні, а в деяких випадках душові, ванни, сушарки для одягу й т.п. Вони розміщуються в характерних місцях плану будинку: біля сходових кліток, вестибюлів, у внутрішніх кутах будинку, на основних шляхах руху людей у коридорах. У таких будинках, як лікарні, дитячі дошкільні установи, санітарні вузли розташовують при палатах і групових.

Кількість санітарно-технічних приладів установлюють залежно від призначення будинку, відповідно до існуючих норм. Звичайний санітарний вузол складається із двох приміщень – шлюзу, де розміщуються умивальники, і убиральні, де розташовуються окремі кабінки з унітазами, а в чоловічих убиральнях – кабінки й пісуари. Двері кабін повинні відкриватися назовні, розміри кабін у чистоті приймаються $1,2 \times 0,85 \text{ м}$. Висота перегородок кабін повинна бути не менше 1,8 м.

Лекція 10. Принципи проектування культових споруд і будівель

Розміщення культових споруд у структурі населених місць залежить від планувальної структури поселень, організації мережі об'єктів обслуговування, а також від типологічного й архітектурно-планувального рішення.

Соціально-ідеологічне значення культової будівлі вимагає створення умов для його домінування в навколишнім середовищі, а також ключової ролі в композиційній організації забудови. Відносно до особливостей забудови, культова споруда може займати центральне положення, або замикати основні напрямки сприйняття, що проходять вздовж головних композиційних зв'язків.

Монастирі можуть розташовуватися на селитебній території або за межами міських і сільських поселень. Скити можуть розміщуватися на території монастиря або на окремих ділянках. Монастирські подвір'я можуть розташовуватися в міських і сільських поселеннях.

На ділянках культових будівель і їх комплексів передбачаються під'їзні дороги до головного входу храму, а також до основних евакуаційних виходів із всіх споруд, що входять до храмового комплексу. Головний вхід на територію культових споруд розміщують з боку підходів і зупинок міського транспорту. На територіях храмових комплексів повинні бути передбачені стоянки автомобілів з розрахунку 2 на кожні 50 місць місткості храму. Стоянки легкових автомобілів і автобусів, а також зупинки суспільного транспорту розміщують на відстані не більше 50 м від будівлі храмів. Територія храмового комплексу повинна бути озелененою на 15% площі ділянки. Площадки й обходи навколо культових будівель виконують із твердого покриття.

Християнські храми (православні й католицькі)

Орієнтація християнського храму (православного або католицького) чітко позначена. Вівтар повинен бути орієнтований чітко на схід, а будівля орієнтована по лінії схід-захід. Тому головний вхід у храм завжди орієнтований на захід. Розміри земельних ділянок храмів та їх комплексів, що включають основні будівлі і споруди богослужбового й допоміжного призначення, приймають 7 м² площі ділянки на одиницю місткості храму. В умовах існуючої забудови цей показник може бути зменшений, але не більше ніж на 20 – 25%.

Територія храмового комплексу ділиться на такі функціональні зони: *вхідну, храмову, допоміжного призначення й господарську*.

У *вхідній зоні* розміщуються кіоски й крамниці для продажу церковних речей і місця для парафіян. Вхідна зона повинна мати функціональний зв'язок із храмовою зоною. У *храмовій зоні*, призначеної для проведення релігійних обрядів, розміщуються: храми, дзвіниці, каплиці, площадки для проведення культових заходів і відпочинку парафіян. Навколо храму організовується круговий обхід для проходження Хресного ходу під час церковних свят, шириною 3 – 5 м із площадками шириною 6 м перед бічними входами в храм і проти вівтаря. Перед головним входом у храм передбачається площа з розрахунку 0,2 м² на одне місце в храмі. У храмовій зоні допускається розміщення поховань. *Допоміжна зона* призначається для організації парафіяльної, навчальної, благодійної та іншої діяльності. У цій зоні рекомендується розміщувати недільну школу, богадільню або інші споруди. Господарська зона храмового комплексу передбачає розміщення господарських споруд, у тому числі складів, майстерень, гаражу для автомобілів, площадки для сміттєзбиральника. Тут влаштовують зручні під'їзди з боку транспортних магістралей і стоянки для вантажного, легкового автотранспорту, що належить храму. Ділянка храмового комплексу обгороджується по периметру декоративною металевою огорожею висотою 1,5 – 2 м.

Типологія культових будівель і споруд визначається не тільки архітектурно-планувальною організацією, а також режимом літургійного процесу. Існують такі основні типи православних храмів: *кафедральний собор; соборна церква; монастирський храм; парафіяльна церква; каплиця; цвинтарна церква; меморіальна церква*.

Кафедральний собор (1500, 1000, 500 парафіян) розташовується, як правило, у центрі міста або в комплексі з будівлями архієрейської резиденції, або монастирського комплексу. Це особливий тип соборного храму, розрахований на богослужіння за участю архієрея –

представника єпархії або патріархії (тоді він називається патріаршим кафедральним храмом). Масовість відвідувань у моменти богослужінь визначають його великий обсяг.

Соборна церква (місткість 500 і 300 парафіян) розташовується в складі міського центру або житлового району. Це будівля, розрахована на проведення соборних богослужінь групою священників на чолі з архієреєм. Одночасно собор виконує функції парафіяльної церкви й відрізняється від неї частотою богослужінь. Сакральне ядро будівлі, як правило, має один або кілька прибудов. Апсида центрального престолу обладнується місцем із тронем для архієрея. Необхідно враховувати пристрій спеціального приміщення хрестильні, пов'язаного з притвором.

Монастирський комплекс складається з богослужбових будівель і споруд: храм (100 – 1500 чол.), трапезний храм, лікарня, домовна церква, каплиця, дзвіниця; і будівель допоміжного призначення: келійний корпус, будинок намісника, господарські служби, церковна крамниця, недільна школа, готель, виробничі майстерні.

Монастирський храм (300, 200 і 100 чол.) можна віднести до типу соборного храму, де проводять щоденні богослужіння одночасно групою ієреїв. Розміщується такий храм на території монастиря у взаємозв'язку з комплексом допоміжних монастирських споруд.

Парафіяльна церква (500, 300, 200, 100 і 50 парафіян) розташовується в складі центру житлового району, у кварталі, мікрорайоні, у центрі селища або села. До функціонально-планувальної структури вона включає всі частини храму: сакральне ядро, обрядовий простір, притвор, дзвіницю. Залежно від розмірів парафіяльної церкви вівтарна частина може бути скорочена до одного приміщення (у храмах малої місткості). У парафіяльних храмах середньої й великої місткості доцільно передбачати спеціальні приміщення (хрестильні, співочі хори), а також допоміжні приміщення.

Каплиці – специфічний тип культових будівель малої місткості (50, 30 парафіян), у яких немає вівтаря. Каплиця являє собою будівлю, що має сакральне ядро з невеликим молитвеном простором. Каплиці можуть стояти окремо, бути прибудованими до храму, входити до складу храмового комплексу, будівлі або комплексу суспільного призначення, розташовуватися самостійно в природному оточенні. Каплиці діляться на: *водосвятні, похоронні, меморіальні й богослужбові*.

Цвинтарна церква (200, 100, 50 і 30 чол.) близька до каплиці. Вона розташовується на території цвинтаря або в структурі ритуально-похоронних комплексів (крематоріїв і т.п.).

Меморіальна церква (100, 50 і 30 чол.) розташовується в парковій зоні, на території меморіального комплексу, у місцях, які мають історико-меморіальне значення. Важливою ознакою таких храмів є художня виразність, що повинна відповідати тематиці всього меморіального історико-архітектурного ансамблю в цілому.

За кількістю поверхів (ярусів) храми можуть бути одноповерховими, одноповерховими із цокольним поверхом і двоповерховими.

За кількістю глав храми бувають одноглавими й багатоглавими (3, 5 і більше глав). Загальна площа храму приймається 0,5 – 1,0 м² на одного парафіянина. Форми основних елементів храму, його функціональні й декоративні елементи визначаються православною традицією й символікою.

Мусульманські мечеті

Основними типами культових мусульманських храмів є *соборні мечеті, кварталні мечеті, мечеть-дюбре й медресе*.

Соборна мечеть (1000, 500, 300, 200 чол.) – це храм, у якому богослужіння проводяться по п'ятницях і у святкові дні. Вона, як правило, розташовується у центрі міста, селища або села й відрізняється великими розмірами. *Квартальна мечеть* (250, 150, 100 чол.) – храм для молитви у будень, призначається для віруючих житлового району або значного житлового кварталу. *Мечеть-Дюбре* (50 і 25 чол.) – храм, з'єднаний із гробницею (мавзолеєм) і, як правило, розташовується на цвинтарі. *Мечеть-Медресе* (100 і 50 чол.) – храм, з'єднаний з ісламським навчальним закладом медресе й розташовуваний у житловій зоні.

Всі типи мечетей орієнтуються *михрабом* на Каабу – головної святині мусульманської релігії в м. Мекка. Будівля мечеті розташовується, як правило, з відступом від червоної лінії

забудови. Глибина відступу залежить від конкретних умов проектування: необхідністю перед мечеттю автостоянки, смуг зелених насаджень, а також, коли мечеть без огорожі (квартальна мечеть). Між магістральним проїздом і мечеттю необхідно передбачити відкриту площу, де розташовують фонтан або невеликий басейн, який для віруючих має ритуальне значення.

Традиційний тип мечеті – прямокутник у плані й складається з великого молитовного залу, розділеного стовпами, і двору, оточеного галереями з аркадами, посередині якого перебуває колодязь або басейн для обмивання. У квартальних мечетях двір може бути й не передбачений.

Площа частини мечеті, де розміщаються віруючі для молитов, приймається не менше $0,7 \text{ м}^2$ на одну людину, а загальна площа храму $1,1 - 1,3 \text{ м}^2$ на одиницю місткості храму. У південно-східній частині молитовного залу розміщують кафедру для читання Корана й проповідей, а біля неї (у стіні, що спрямована на Мекку) – молитовна ніша – *михраб*. Михраб являє собою напівкруглу в плані нішу з напівсферичним завершенням, а габарити можуть змінюватись в межах 2- метрів висоти. За традицією із правої сторони михраба влаштовується *минбар* – підвищена на 3 – 7 сходів площадка для проведення проповідей.

У соборних і квартальних мечетях місткістю до 250 чоловік передбачається спеціальне приміщення – *молитовний зал для жінок*, що має самостійний вхід. У дворі мечеті, як правило, передбачають ритуальний басейн відкритого або критого (павільйонного) типу із проточною водою.

До молитовного залу мечеті, як правило, примикає *мінарет*. Мінарет – це кругла, квадратна або багатогранна споруда при мечеті, з балкона якого муедзин (глашатай) призиває мусульман до молитви.

Синагоги

Синагога – іудейська молитовня, у якій також проходять релігійні дискусії. Синагоги діляться на 4 основних типи: *центральну (хоральну) синагогу* з розвиненим складом приміщень, *меморіальну синагогу*, *синагогу й молитовню*.

Центральна (хоральна) синагога знаходиться в центральній частині міста й має місткість 500, 300 і 150 чоловік. *Меморіальна синагога* розміщується в меморіальних центрах і зонах і має місткість 300, 200 і 100 чоловік. Синагога розташовується в житловому районі, мікрорайоні або кварталі й має місткість 200, 100 і 75 чоловік. *Молитовня* розташовується в житловому районі, мікрорайоні або кварталі й має місткість 75 і 50 чоловік.

Під час планування синагоги враховуються такі особливості:

- головний вхід у синагогу, як правило, розташовується із заходу;
- до входу в синагогу примикає двір – місце зустрічі й спілкування членів іудейської громади, а також проведення святкових ритуалів;
- ділянка, призначена для стоянок автотранспорту.

Традиційно синагога являє собою прямокутник у плані з центральним молитовним залом, з амвоном (*бімою*) і вітварем – *Ковчегом завіту* (Арон Кадеш), орієнтованими до Єрусалиму. Молитовний зал часто ділиться на 2, 3 або 5 нефів.

Основою архітектурно-планувальною організацією молитовного залу є його центричність, що підкреслюється віссю „схід-захід”. По центру західної стіни влаштовується притвор, напроти нього на східній стіні – ніша для розміщення Ковчега завіту. На осі „схід-захід” у центральній частині молитовного залу розміщується Біма – місце для виконання культових обрядів, читання Тори, а також для проповідей.

Ковчег завіту (Арон Кадеш) в іудаїзмі – вітварна шафа для збереження священних сувоїв біля східної стіни. Це головний змістовний і композиційний елемент молитовного залу.

Площа частини синагоги, де розташовуються віруючі, приймається з розрахунку не менше $0,7 \text{ м}^2$ на одну людину. Загальна площа синагоги приймається з розрахунку $0,6 - 1,2 \text{ м}^2$ на одиницю місткості.

Лекція 11. Проектування готелю

Індустрія розміщення туристів – невід’ємна частина туристської індустрії. Важливе місце в індустрії туризму займає готельний комплекс, широкий і різноманітніший характер якого втягує й елементи, пов’язані з нею секторів індустрії, наприклад харчування, відпочинку і розваги тощо. Готель є складовою частиною індустрії гостинності.

Саме поняття „готель” походить від латинського еквівалента цьому слову „hostel”, а також англосаксонського „hospitality”, що означає гостинність (від давньофранцузького „хоспіс”, що означає мандрівно-приймальний будинок). Пізніше ця назва модернізувалося вже в більш звичне нам, що має французьке коріння – „hotel”.

Готель у французькій архітектурі – міський особняк. Зазвичай розміщений на відносно невеликій ділянці, відсунений вглиб території і відгороджений від вулиці і сусідніх ділянок високими кам’яними огорожами, що утворюють замкнений внутрішній двір з парадним в’їздом з вулиці. Сад розміщений, зазвичай, за головним корпусом і зв’язаний з вхідними приміщеннями.

У XVI–XVII ст. готель – аристократичний житловий будинок з парадними і службовими дворами. У XVIII ст. готелями стали називати різноманітні будівлі – від міського палацу до невеликого будинку для однієї сім’ї. За визначенням Всесвітньої туристичної організації (ВТО), готелями називають колективні засоби розміщення, що складаються з певної кількості номерів, які мають єдине керівництво і надають певні послуги. Вони згруповані в класи та категорії у відповідності з видами послуг, що надаються, з устаткуванням, які є в них.

Існує ряд критеріїв класифікації, за якими визначається та чи інша категорія готелю:

- місткість номерного фонду;
- рівень комфорту;
- місцерозташування;
- тривалість роботи і перебування;
- рівню цін;
- забезпеченості харчування та ін.

За розміром (місткістю) готелі поділяються на: малі (до 100 – 150 номерів); середні (від 100 до 300 – 400 номерів); великі (від 300 – до 600 – 1000 номерів); гігантські, в яких понад 1000 номерів.

За місцем розташування: міські, приміські, сільські, придорожні, в аеропортах, плавучі готелі тощо.

За призначенням: готелі для постійного проживання, транзитні готелі, готелі для ділового призначення.

За часом функціонування: сезонні, цілорічні.

За рівнем асортименту і вартістю послуг: дешеві готелі або готелі з обмеженим сервісом, готелі „люкс”, готелі вищого класу, готелі середнього рівня, апарт-готелі, готелі економічного класу, мотелі, курортні готелі.

Клас готелю або пансіонату визначається, зазвичай, за стандартною, прийнятою в даній країні (або регіоні, економічній зоні) системою класифікації і підтверджується сертифікатом, який видається спеціальним органом, сертифікаційною або іншою палатою. У теперішній час існує близько 30-ти різноманітних систем класифікації готелів: система зірок, система балів, система букв (А, В, D, С), система „корон” або „ключів”. Найпоширенішою серед них є п’ятизіркова система класифікації готелів, що базується на французькій національній класифікації.

Вимоги до „зіркової” класифікації неоднакові в різних країнах. Бальна, або індійська, система класифікації готелів передбачає поділ готелів на 5 категорій: 1 зірка – 100 балів, 2 зірки – 150 балів тощо.

У Великобританії в системі використовується класифікація готелів на „корони”, „ключі”, „сонця”, „алмази” та ін. Система букв (А, В, D, С) використовується у Греції.

Класифікація готелів визначає місце того чи іншого готелю на ринку готельних послуг, полегшує клієнтам і фахівцям-професіоналам можливість отримати уявлення про гарантований набір послуг, які можуть бути надані готелем певного класу. Готелі класифікуються на підставі їх атестації, яка, у свою чергу, може проводитися як на національному, так і на міжнародному рівні.

Лекція 12. Проектування будинків і комплексів торгово-побутового обслуговування.

Основним видом підприємств роздрібної торгівлі є магазини. Вони розміщуються на вулицях, магістралях і площах, поблизу зупинок суспільного транспорту й на основних пішохідних шляхах населення.

Ділянка забудови магазину ділиться, як правило, на дві зони:

- зону для покупців (вхідна площадка, площадки для відпочинку, сезонної торгівлі, для реклами);
- господарську (під'їзди для вантажного автотранспорту, розвантажувальні площадки й платформи).

Магазини складаються з наступних основних груп приміщень:

- торговельні й інші приміщення для обслуговування покупців (торговельні зали, зали прийому й видачі замовлень, кафетерій і т. п.);
- приміщення для прийому й зберігання товарів і приміщення для підготовки товарів до продажу (приймальні, розвантажувальні, комори, фасувальні й т. п.);
- підсобні приміщення (приміщення для тари, інвентарю, майстерні і т. п.);
- адміністративні й побутові приміщення (конторські, кімнати громадських організацій, медпункт, їдальня й буфет для персоналу, гардеробні й душові);
- технічні приміщення (венткамери, холодильні установки, тепловий вузол, радіовузол, машинні відділення ліфтів і т. п.).

Залежно від взаємного розташування основних груп приміщень у магазинах застосовуються наступні об'ємно-планувальні схеми:

- фронтальна з розташуванням приміщень для покупців уздовж осі, паралельно головному фасаді;
- глибинна з розташуванням уздовж перпендикулярної головному фасаді осі послідовно торговельної й підсобно-складської груп приміщень;
- кутова (два варіанти). Перший варіант: до торговельної групи із двох сторін примикають підсобно-складські приміщення; другий варіант: торговельні приміщення охоплюють із двох сторін підсобно-складські приміщення;
- змішана з орієнтацією основних груп приміщень на головний фасад.

Для великих будівель застосовуються рішення з вертикальним зонуванням, при якому підсобно-складська група займає підвальні або верхні поверхи.

Устаткування в торговельних залах розташовується за такими планувальними схемами:

- лінійної (дволінійної – при встаткуванні торговельних місць прилавками й шафами, однолінійної – при встаткуванні тільки прилавками);
- острівними (прилавки розташовуються навколо вільно вартного встаткування);
- боксами (прилавки розміщуються із трьох сторін навколо шаф, що примикають до стіни);
- салонної (торговельне встаткування розосереджене в залі, товари відкрито експонуються у вітринах).

Площа для експозиції товарів становить приблизно 60% площі торговельного залу, а для покупців – приблизно 40%. Місткість магазинів визначається площею торговельного залу (для продовольчих магазинів торговельні площі приймаються 90 – 900 м², для непродовольчих – 90 – 5400 м²).

Лекція 13. Будинки і комплекси торгово-побутового обслуговування та громадського харчування

Будівлі підприємств роздрібної торгівлі

Основним видом підприємств роздрібної торгівлі є *магазини*. Вони розміщуються на вулицях, магістралях і площах, поблизу зупинок суспільного транспорту й на основних пішохідних шляхах населення.

Ділянка забудови магазину ділиться, як правило, на дві зони:

- *зону для покупців* (вхідна площадка, площадки для відпочинку, сезонної торгівлі, для реклами);
- *господарську* (під'їзди для вантажного автотранспорту, розвантажувальні площадки й платформи).

Магазини складаються з наступних основних груп приміщень:

- *торговельні й інші приміщення для обслуговування покупців* (торговельні зали, зали прийому й видачі замовлень, кафетерій і т. п.);
- *приміщення для прийому й зберігання товарів і приміщення для підготовки товарів до продажу* (приймальні, розвантажувальні, комори, фасувальні й т. п.);
- *підсобні приміщення* (приміщення для тари, інвентарю, майстерні і т. п.);
- *адміністративні й побутові приміщення* (конторські, кімнати громадських організацій, медпункт, їдальня й буфет для персоналу, гардеробні й душові);
- *технічні приміщення* (венткамери, холодильні установки, тепловий вузол, радіовузол, машинні відділення ліфтів і т. п.).

Залежно від взаємного розташування основних груп приміщень у магазинах застосовуються наступні об'ємно-планувальні схеми:

- *фронтальна* з розташуванням приміщень для покупців уздовж осі, паралельно головному фасаді;
- *глибинна* з розташуванням уздовж перпендикулярної головному фасаді осі послідовно торговельної й підсобно-складської груп приміщень;
- *кутова* (два варіанти). Перший варіант: до торговельної групи із двох сторін примикають підсобно-складські приміщення; другий варіант: торговельні приміщення охоплюють із двох сторін підсобно-складські приміщення;
- *змішана* з орієнтацією основних груп приміщень на головний фасад.

Для великих будівель застосовуються рішення з вертикальним зонуванням, при якому підсобно-складська група займає підвальні або верхні поверхи.

Устаткування в торговельних залах розташовується за такими планувальними схемами:

- *лінійної* (дволінійної – при встаткуванні торговельних місць прилавками й шафами, однолінійної – при встаткуванні тільки прилавками);
- *острівними* (прилавки розташовуються навколо вільно вартного встаткування);
- *боксами* (прилавки розміщуються із трьох сторін навколо шаф, що примикають до стіни);
- *салонної* (торговельне встаткування розосереджене в залі, товари відкрито експонуються у вітринах).

Площа для експозиції товарів становить приблизно 60% площі торговельного залу, а для покупців – приблизно 40%. Місткість магазинів визначається площею торговельного залу (для продовольчих магазинів торговельні площі приймаються 90 – 900 м², для непродовольчих – 90 – 5400 м²).

Універсами (супермаркети)

Універсами – великі комплексні магазини самообслуговування з універсальними асортиментами продовольчих товарів, а також непродовольчих товарів найбільш масового попиту, з відділом замовлень і кафетерієм.

Архітектурно-планувальні рішення торговельних залів засновані на розміщенні встаткування з великим викладенням товарів, на швидкому проходженні потоку покупців, з найменшою витратою часу на доставку товарів у торговельний зал. Планування підсобних

приміщень тут вирішується прямолінійно від завантажувальної до комор і далі в торговельний зал при єдиному рівні підлоги.

Метод самообслуговування визначає планувальне рішення торговельного залу з доступними для огляду рядами і ярусами товарів, розставлених прямолінійно із широкими проходами (2,5 м) у напрямку касових апаратів.

Потужність універсамів – 400 – 2000 м² торговельної площі. Універсами з торговельною площею понад 1000 м² проектують частіше у два торговельних яруси із завантаженням в одному або у двох рівнях, що забезпечують на рівні кожного торговельного ярусу розвантаження.

Закордонні супермаркети, як правило, одноповерхові без підвалів. У них улаштовуються антресолі для розміщення адміністративних приміщень за рахунок зниження висоти підсобно-складських приміщень першого поверху.

Універмаги

Універмаги – великі торговельні підприємства з універсальними асортиментами непродовольчих і продовольчих товарів. Для будівництва в містах застосовуються універмаги з торговельною площею 3500 – 2000 м² і більше. Універмаги будуються багатоповерховими, що є композиційними акцентами у формуванні центрів міст і торговельних комплексів.

Існує в основному 8 схем об'ємно-планувальних рішень універмагів:

- 1) неторгові приміщення розташовують над торговельними;
- 2) неторгові й торговельні приміщення розташовують поверхово;
- 3) неторгові приміщення розташовують за периметром торговельних залів;
- 4) неторгові й торговельні приміщення розташовують, чергуючи одне за іншим;
- 5) неторгові приміщення зосереджені в центральній частині торговельних залів;
- 6) схема „східчаста спіраль” заснована на поверховому розташуванні торговельних і складських приміщень із можливістю повної механізації подачі товарів з підсобних приміщень у торговельний зал;
- 7) схема „подовжений тротуар” (Швейцарія) заснована на ідеї підйому відвідувачів з рівня тротуару до торговельного пандусу (на пандусі уздовж основного проходу, що йде на верхні поверхи, улаштовано викладення товару);
- 8) схема „вільний зал”, при якому за габарити торговельних залів виносяться всі вертикальні комунікації й частина неторгових приміщень.

Найбільше поширення одержали перші 3 схеми. Четверта схема використовується під час проектування високо механізованих універмагів. Висота торговельного залу універмагу або супермаркету 4 – 6 м. Для вертикальних зв'язків, крім сходів у торговельних залах використовуються ліфти й ескалатори.

Криті ринки

Криті ринки в містах відносяться до числа найбільш відвідуваних масових суспільних будівель повсякденного користування і їх функціонування пов'язане з великими вантажними потоками.

Критий ринок як значна за обсягом великопролітна споруда повинна розміщуватись в місті так, щоб разом з іншими будівлями міг утворитися цікавий архітектурний ансамбль. Існує в основному два прийоми розміщення критих ринків у місті: *острівний* (будівля ринку займає квартал, обмежений вулицями, або центральне положення на площі); *у кварталах міської забудови*.

За потужністю криті ринки підрозділяють на 3 групи:

- *малі* на 100 торговельних місць;
- *середні* на 400 – 600 торговельних місць;
- *великі* – понад 1000 торговельних місць.

Об'ємно-планувальні рішення критих ринків розділяють на 3 основні типи:

- *децентралізований або павільйонний*;
- *комбінований*;
- *централізований*.

Криті ринки комбінованого типу являють собою композицію з павільйонів, об'єднаних торговельними критими переходами. Найбільш компактні криті ринки централізованого типу.

Територія критого ринку, як правило, включає:

- ринкова площа для підходів покупців і стоянок автомобілів;
- ділянка, безпосередньо зайнята будівлею ринку й площадкою для літньо-осінньої сезонної торгівлі;
- господарський двір зі зручними під'їздами до місць розвантаження.

У торговельному залі критого ринку розташовують *разові* й *стаціонарні* торговельні місця, розділені проходами для покупців. Звичайно разові місця являють собою відкриті ряди, розташовані в центральній частині торговельного залу. Стаціонарні місця – невеликі намети або кіоски, розташовані вздовж зовнішніх стін. Для кращої організації внутрішніх вантажних потоків і шляхів руху покупців необхідне їх розчленовування й ізоляція. Існує кілька прийомів розміщення складів і холодильників у критих ринках: в окремих будівлях; на першому поверсі; на другому поверсі; у підвалі.

Торгові центри

Торгові центри, що поєднують різні підприємства торгівлі, громадського харчування й побутового обслуговування міста, надають населенню широкий вибір товарів та послуг. Вони також відкривають великі можливості для рішення містобудівних і архітектурно-художніх завдань, будучи архітектурними акцентами в міській забудові.

Торгові центри діляться на 2 основні групи: *місцеві торгові центри* й *торгові центри міського значення*.

Місцеві торгові центри є найбільш масовими й обслуговують населення житлових комплексів і житлових районів. Торгові центри міського значення за містобудівною ознакою діляться на наступні типи:

- *торговий центр планувального району*;
- *спеціалізований торговий центр*;
- *загальноміський торговий центр*.

Торгові центри *планувальних районів* обслуговують житлові масиви з населенням 50 – 250 тис. жителів. *Спеціалізовані центри* розміщуються автономно в місцях найбільшого притягування відвідувачів і, як правило, кооперовано із транспортними вузлами. *Загальноміський торговий центр* розміщується, як правило, у центральній частині міста й одночасно є торговельним комплексом центрального планувального району.

Останнім часом в архітектурно-будівельній практиці одержав поширення прийом розміщення загальноміських торгових центрів над магістралями і їх перетинаннями. Зупинки суспільного транспорту в цьому випадку включаються в структуру центрів, а транзитний транспорт пропускається під платформою.

Територія центра, як правило, складається із 3 основних планувальних зон:

- *пішохідної*, що включає пішохідні площі й вулиці, площадки посадочних платформ для пасажирів суспільного й індивідуального транспорту, траси для транзитних пішоходів, ділянки зелених насаджень і майданчики відпочинку відвідувачів центра, площадки для сезонної торгівлі;
- *транспортно-господарської*, що включає площадки для під'їзду суспільного транспорту, площадки для автостоянок легкового й вантажного транспорту, площадки для вантажних під'їздів і траси для транзитних проїздів;
- *зони забудови*, що включає площадку під будівлю й резервні площі для розвитку центру.

Існують в основному два прийоми функціонального зонування й угруповання об'єктів торгового центру: *горизонтальне* (площинне) і *вертикальне* (багаторярусне). Прийом вертикального зонування дозволяє скоротити загальну площу ділянки в 2 – 3 рази. Найпоширенішою є 2-ох, 3-ох ярусна побудова планувальних зон.

Основний пішохідний рівень поєднує універмаги, універсами, спеціалізовані магазини й салони, експрес-закусочні й інші об'єкти, що формують основний потік відвідувачів центру. Ресторани, кафе й інші рідше відвідувані об'єкти розташовуються осторонь від основного

потоків відвідувачів, вище або нижче головного пішохідного рівня й розділяються між собою вертикальними комунікаціями (сходами, пандусами, ліфтами, ескалаторами).

В умовах високої щільності сучасної міської забудови особливого значення набуває архітектурне рішення значних за площею покрівель будівель суспільно-торговельних центрів як додаткових площадок для літньої торгівлі, відпочинку й видових площадок.

Будівлі підприємств громадського харчування

Будівлі підприємств громадського харчування розміщуються в місцях додатку праці й навчання, у житлових масивах і в зонах відпочинку.

Підприємства харчування відкритої мережі проектується у складі суспільно-торговельних центрів, окремими будівлями та вбудованими або прибудованими до будівель іншого призначення.

Ділянка підприємства громадського харчування ділиться на 2 зони:

- для відпочинку відвідувачів і розміщення додаткових місць у літню пору;
- господарську з під'їзними шляхами й розвантажувальними площадками.

Наймасовіші підприємства громадського харчування – їдальні, що бувають 3 видів: відкриті для всіх громадян; для працівників даного підприємства; їдальні зі змішаним режимом роботи, що в будь-який час працюють для відвідування як співробітниками цього підприємства, так і всіма громадянами. Їдальні, як правило, працюють за принципом самообслуговування.

Особливий вид підприємств громадського харчування – закусові, розраховані на швидке обслуговування масового контингенту відвідувачів з вузькими асортиментами блюд, в основному холодних й нескладними в приготуванні (сосискові, пельменні тощо), і працюють за принципом самообслуговування. Підприємства громадського харчування швидкого обслуговування розповсюджені за рубежом, а в нашій країні одержали в останній час поширення підприємства „стандартного харчування” (Макдональдси й т. п.). Відмітною рисою таких підприємств є можливість швидко поїсти. Спеціалізовані асортименти й швидкість готування їжі становлять сутність цих підприємств.

Крім їдалень і закусових у номенклатуру підприємств громадського харчування входять різні кафе, які можуть бути загального типу й спеціалізовані: кафе-морожене, дитячі, сімейні, або кафе по інтересах (кафе музичні, театральні, артистичні, шахові й т. п.). Обслуговування в кафе може бути за принципом самообслуговування або з офіціантами.

Сполучення видовищних розваг із громадським харчуванням оптимально здійснюється в кіно-кафе, кафе-виставках, кабаре, ресторанах-вар'єте і просто ресторанах, у яких відвідувачі обслуговуються офіціантами. До підприємств громадського харчування відносяться також кафе і ресторани, у яких елементом розваги є незвичайні асортименти блюд (кафе і ресторани з національними кухнями, коктейль-бари й т. п.).

У підприємствах громадського харчування є наступні групи приміщень:

- складські приміщення (різні комори, холодильні камери, завантажувальні);
- виробничі приміщення (гарячий цех, холодна заготовочна, м'ясо-рибний, овочевий цех, кондитерський цех, мийка їдальні й кухонного посуду, кімната шеф-кухаря);
- торговельні приміщення (вестибюль, гардероб, туалети для відвідувачів, обідні зали, буфет і т.п.);
- адміністративно-побутові приміщення (кабінет директора, конторські приміщення, кімната персоналу, гардеробні, душові, санвузли для персоналу).

Під час планування будівель громадського харчування, як правило, обідні зали повинні розташовуватися в одному рівні з гарячим і холодним цехом і мийним столовим посудом.

Зали ресторанів і кафе великої місткості можуть бути розділені панелями-екранами, або декоративними ґратами на окремі групи. Архітектурно-планувальну композицію залів, ресторанів і кафе багато в чому визначає естрадно-танцювальна зона. У залах великої місткості знаходяться дві танцювальні площадки з однією естрадою. Танцювальне коло є центром композиції залу і його часто піднімають або опускають щодо рівня підлоги залу.

Будівлі підприємств побутового обслуговування

Всі підприємства побутового обслуговування діляться на 2 групи:

- підприємства безпосереднього стандартного обслуговування населення (комплексні приймальні пункти, перукарні, фотоательє, різноманітні майстерні, майстерні з ремонту побутової техніки й т. п.);
- великі централізовані підприємства промислового типу (великі механізовані цехи й фабрики).

Для побутового обслуговування характерна постійна зміна форм і видів послуг населенню. Якись види й форми послуг зникають через непотрібність, якись виникають знову.

Включення до складу підприємств побутового обслуговування не властивих раніше службі побуту елементів, а саме – торговельних приміщень із продажу супутніх товарів, підприємств громадського харчування для відвідувачів, відеотек тощо, виявляє нову тенденцію у формуванні сучасних будівель служби побуту, що сприяє підвищенню комплексності й комфортності обслуговування відвідувачів і, крім того, збагачує об'ємно-планувальне рішення будівель.

Основними підприємствами побутового обслуговування міського значення зі стандартним і індивідуальним видами обслуговування є *будинки побуту*. Вони являють собою комплексні підприємства на 100 – 300 робочих місць із широким набором видів обслуговування (перукарня й косметичний салон, термінова хімчистка й прання білизни, майстерні середнього й дрібного ремонту різних речей і приладів, кафе-бар, демонстраційний зал мод, виставочний зал і т. д.).

Підприємства побутового обслуговування проектують як в окремих будівлях, так і в прибудованих або вбудованих приміщеннях будівель різного призначення.

Характер планування й об'ємно-просторова композиція будівель побутового обслуговування залежить від потужності підприємств. Для дрібних і середніх підприємств характерне компактне планування з розташуванням приміщень навколо залу прийому замовлень. Для великих характерна коридорна система із залом прийому замовлень із однієї сторони коридору або на всю ширину будівлі.

Тема IV. Проектування споруд з промислового та сільськогосподарського призначення

Лекція 1. Основи проектування споруд промислового призначення

Проектування – важлива ланка, що пов'язує науку з виробництвом. Для того, щоб нові, прогресивні науково-технічні рішення були впроваджені, вони повинні знайти відображення у відповідних проектах. У вузькому сенсі проект – це креслення або система креслень, що дають обґрунтоване технічними розрахунками графічне віддзеркалення майбутньої будови, підприємства або споруди або їхніх окремих частин. У ширшому сенсі проект (включаючи кошторис, що є його часткою) – це сукупність розрахункових і графічних матеріалів, що обґрунтовують технічну можливість, економічну доцільність і накреслене графічно рішення будівництва якої-небудь будівлі, підприємства, споруди. Проект є комплексним техніко-економічним документом, в якому технічна і економічна сторона майбутнього будівництва нерозривно зв'язані.

Значення проектування набагато ширше, ніж складання креслень і кошторисів, необхідних для здійснення будівництва. У проектах передбачається підвищення економічної ефективності виробництва, прогресивніші, ніж існуючі, технічні рішення, нижчий, ніж на аналогічному підприємстві, рівень собівартості і більш високий рівень якості передбаченої проектом продукції.

РОЗРОБКА ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУ

Промислове проектування складає в нашій країні близько 80% всього об'єму проектних робіт. Об'єкти і види проектування багаточисельні. Проте для процесу проектування можна встановити декілька основних загальних положень.

Послідовність проектування – від загального до часткового. У процесі проектування послідовно вирішуються питання спочатку обґрунтування економічної доцільності і

виробничо-господарської необхідності будівництва (реконструкції), потім визначення основних об'ємно-планувальних, технологічних, конструктивних, архітектурних та інших рішень.

Варіантність проектування. Для підвищення економічної ефективності капітальних вкладень проектування починають від розміщення на вибраному майданчику для будівництва об'єктів (складання генерального плану) і до останньої деталі проекту проводиться методом розробки варіантів, їх порівняння і відбору кращого за техніко-економічними показниками рішення, що дозволяє отримати максимальний ефект за мінімум витрат.

Використання типових проектів. Під час проектування конкретного об'єкту будівництва використовуються в максимальній степені типові рішення. Це дозволяє зменшити трудомісткість проектування, знизити витрати на проектні роботи, підвищити їх якість. Типове проектування сприяє своєчасному забезпеченню будівництва проектною документацією, а також є однією з головних передумов індустріалізації будівництва, широкого використання в ньому збірних елементів, впровадження передової техніки, найбільш прогресивних і економічних планувальних і конструктивних рішень.

Комплексність проектування. Дане положення проявляється у тісній взаємній ув'язці окремих частин проекту – технологічній, архітектурно-будівельній, транспортній, санітарно-технічній, енергетичній, комунальній і т. ін. Це необхідна умова для підвищення якості проектування і його економічності.

На підставі завдання на проектування і початкових даних, що представляються замовником проекту, проектна організація приступає до розробки проекту. Розрізняють одно- і двостадійне проектування.

На будівництво нових, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств, будов і споруд розробляються, як правило, одностадійні техно-робочі проекти. Двостадійне проектування (технічний проект і робочі креслення) допускається тільки для будівництва крупних і складних промислових комплексів, а також якщо застосовується нова неосвоєна технологія виробництва і використовуються основні зразки складного технологічного устаткування.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУ

Основне завдання проектування – підвищення якості й економічності проектів і своєчасне забезпечення ними будівництва. Для цього в кожному конкретному технічному проекті вирішуються такі питання:

1. Вибір методу виробництва, що відповідає конкретним умовам застосування новітнього високопродуктивного устаткування й ефективних технологічних прийомів, що забезпечують найвищу продуктивність праці й випуск продукції високої якості.
2. Вибір раціональних об'ємно-планувальних і конструктивних рішень будівель і, споруд та ефективних будівельних матеріалів.
3. Вибір раціональних схем транспортних потоків сировини і готової продукції, механізація завантажувально-розвантажувальних робіт.
4. Раціональне використання наміченого для будівництва земельної ділянки і вибору оптимального варіанта генерального плану.
5. Забезпечення високого технічного і економічного рівня проектних рішень.
6. Скорочення витрат на будівництво і віддзеркалення в кошторисній документації дійсно необхідних витрат на будівництво.

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТУВАННЯ

Проектні організації здійснюють проектування будівництва відповідно до народногосподарського плану. Сучасний рівень розвитку науки і техніки вимагає спеціалізації проектних організацій. Розрізняють два види спеціалізації – галузеву і технологічну.

При *галузевій* спеціалізації проектні організації розробляють проекти підприємств, споруд або будівель відповідних галузей народного господарства, транспорту, машинобудування, хімічної промисловості і т. ін., при *технологічній* – частини проектів: технологічну, енергетичну, транспортну, архітектурно-будівельну, санітарно-технічну і т. ін.

У ряді випадків проектні організації, що здійснюють проектування промислових підприємств, спеціалізуються за галузевими і технологічними ознаками у сукупності.

Під *будівельним проектуванням* мається на увазі не лише проектування будівельних робіт за зведення будівель і споруд, включаючи їх внутрішні санітарно-технічні устрої, але й робіт із водопостачання, каналізації, промислового транспорту.

Для якнайшвидшого впровадження в народне господарство результатів наукових досліджень і дослідно-експериментальних робіт створені комплексні інститути за видами виробництв для наукових досліджень і розробки проектної документації.

Проектні організації – госпрозрахункові підприємства, які працюють на основі державного плану і договорів із замовниками.

Лекція 2. Типи промислових будівель

Промислові будівлі – будівлі, що призначені для розміщення промислових підприємств і забезпечують необхідні експлуатаційні вимоги та життєдіяльність людей, які зайняті у виробничому процесі, а також необхідні умови для експлуатації технологічного устаткування.

Проектують і будують будівлі згідно з Єдиною модульною системою (ЄМС), що являє собою звід правил координації розмірів об'ємно-планувальних і конструктивних елементів будинків і споруд на базі єдиного модуля. Основний модуль позначають буквою М, він дорівнює 100 мм. Відповідно до вимог ЄМС номінальні розміри і взаємне розташування об'ємно-планувальних і конструктивних елементів, будівельних елементів і обладнання приймають кратним основному модулю або його похідним: укрупненому модулю, що складається з декількох основних, або дробовому модулю, що складається з частини основного. Застосування ЄМС сприяє типізації і стандартизації в проектуванні і виробництві будівельних елементів.

План будинку розділяють осьовими лініями на ряд елементів, що визначають положення основних і огорожуючих конструкцій. Ці лінії називають координаційними осями. Відстань між сусідніми координаційними осями в подовжньому напрямку називається відстанню – В0, у поперечному напрямку – прольотом – L0. Частина будинку з розмірами, що дорівнюють висоті поверху Н0, прольоту L0 і відстані В0, називається об'ємно-планувальним елементом, а його горизонтальна проекція – планувальним елементом.

Промислові будівлі і споруди бувають одноповерхові, багатоповерхові і змішаної поверховості.

У сучасному промисловому будівництві широке застосування мають одноповерхові багатопрольотні будинки. Одноповерхові будинки характеризуються досить легкою організацією технологічних процесів з використанням для переміщення вантажів найбільш економічного горизонтального транспорту, простою системою контролю і управління виробничим процесом, добрим зв'язком між виробничими приміщеннями різного призначення, рівномірною освітленістю робочих місць ліхтарями, можливістю більш простого дотримання необхідних температурно-вологісних параметрів і повітрообміну в приміщеннях.

Багатоповерхові будинки мають в основному каркасну конструкцію. Вирішальним у визначенні доцільності застосування багатоповерхових виробничих будинків є транспортні схеми руху матеріалів і виробничого процесу, а також умови раціонального розміщення обладнання. Технологічна схема визначає об'ємно-планувальні рішення багатоповерхового будинку. При цьому виробничі процеси необхідно прагнути організувати так, щоб приміщення однорідні за внутрішнім режимом і вимогами, компонувалися по горизонталі (на одному рівні) або по вертикалі (одне під іншим). Таке компонування дозволяє за допомогою систем інженерного забезпечення і необхідного підйомно-транспортного обладнання легше створити необхідні умови праці і виробництва.

Найбільш поширені багатоповерхові будинки з балковими конструкціями перекриттів, сіткою колон 6х6 і 6х9 м і поверхами висотою 4,8 і 6 м. Під час проектування будинків різних галузей промисловості враховується специфіка виробництва. Багатоповерхові будинки збагачувальних фабрик проектують з урахуванням таких особливостей: наявністю важкого

великогабаритного провисаючого обладнання; великих навантажень на перекриття; забезпечення розвинутих систем внутрішньоцехових комунікацій і транспорту (трубопровідного, конвеєрного, кранового); наявності великого числа прорізів у перекриттях і стінах для провисаючого обладнання і його монтажу, комунікацій, вентиляційних систем; необхідності інтенсивного гідроприбирання просипів і пилу; забезпечення мінімального числа обслуговуючого персоналу.

Будівлі змішаної поверховості являють собою поєднання зв'язаних одна з одною одноповерхових будівель (прольотів) великої ширини і висоти (25 – 50 м) і приєднаних до них багатоповерхових. У промисловому будівництві геометричні параметри будівель – модульна відстань колон по поперечних координатних осях (ширина прольоту), модульна відстань по подовжніх координатних осях (відстань колон) і модульна висота поверху приймаються відповідно до вимог нормативів.

Лекція 3. Будівлі і споруди сільськогосподарських підприємств

У загальній класифікації будівель і споруд особливо виділяються будівлі й спорудження сільськогосподарських підприємств (для виробництва м'яса, молока, яєць, овочів у захищеному ґрунті, для обробки й зберігання сільськогосподарських продуктів, для виробництва й зберігання кормів, для складування мінеральних добрив).

Залежно від організації й технології виробництва підприємства діляться на комплекси, ферми й невеликі господарства з обробки, переробки й зберігання сільськогосподарських продуктів і добрив.

До сільськогосподарських виробничих комплексів відносяться: тваринницькі комплекси для великої рогатої худоби молочного напрямку, для відгодівлі молодняку великої рогатої худоби, для корів м'ясного напрямку, свинарські ферми, птахофабрики, тепличні комбінати, заводи з обробки й зберігання насіння зернових і інших культур, великі сховища й холодильники для плодів і овочів, продукції тваринництва й інших швидкопсувних продуктів, а також складські комплекси мінеральних добрив.

За функціональним призначенням будівлі й спорудження на комплексах і фермах діляться на: основного виробничого й обслуговуючого призначення.

Основні виробничі будівлі й спорудження бувають вузькоспеціалізованими, спеціалізованими й широкої спеціалізації. У вузькоспеціалізованих будівлях виконують один цикл всього виробництва; у спеціалізованих будівлях – обмежене число циклів; у будівлях широкого призначення передбачене закінчене виробництво продукції комплексу.

Будівлі й спорудження обслуговуючого призначення – це будівлі підсобного виробництва, складські й допоміжні. Підсобні виробничі будівлі й спорудження призначені для обслуговування основного виробництва: для первинної обробки й підготовки сировини, прийому сировини й відправлення продукції. До них також відносяться спорудження водопостачання, каналізації, електро- і теплопостачання, проїзди із твердим покриттям, технічні площадки, пожежні спорудження. Складські будівлі й спорудження служать для зберігання сировини, підсобних матеріалів (підстилки або тари), господарського інвентарю й засобів механізації, а також відходів виробництва. Допоміжні будівлі призначені для працюючих на комплексі.

Лекція 4. Основні принципи планування територій промислових підприємств

Підприємства формують одну з основних функціональних зон міста. Місто в цілому являє собою раціональну комплексну архітектурно-планувальну організацію зон: промислової, селитебної і зони відпочинку. У малих і середніх містах промислова зона може складатися з одного або двох, а в більших і великих містах – з декількох промислових районів.

За видами розміщення відносно селитби, залежно від характеру виробництва і їх санітарної класифікації (ступеня виділення шкідливостей), їх транспортних зв'язків і вантажообігу всі промислові підприємства можна звести до 3 основних груп.

Першу групу становлять промислові підприємства, розташовані на значному видаленні від селитебної території. У них розміщуються всі види шкідливих виробництв, що мають вантажообіг на залізничному транспорті (металургійні й хімічні заводи, нафтопереробні комбінати й т. п.). Санітарні розриви до селитебної території становлять 10 – 15 км.

Другу групу становлять промислові підприємства, розташовані біля границь селитебної території. У них розташовуються підприємства, для яких потрібні санітарні розриви 100 – 300 м, а також підприємства, що не виділяють виробничих шкідливостей, але потребують залізничних відведень.

Третю групу становлять промислові підприємства, розташовані в межах селитебної території, що не виділяють шкідливостей, а також підприємства, які вимагають санітарних розривів 50 м з пожежовибухобезпечними виробництвами, що не використовують залізничний транспорт, з невеликим вантажообігом автотранспорту, які не створюють шуму й не виділяють шкідливостей, відносно нормативів до житлової забудови.

Але останнім часом виникла ще одна група промислових виробництв (електронної промисловості й т. п.), до мікроклімату у виробничих приміщеннях яких пред'являються високі вимоги захисту від впливу цього виробництва до навколишнього мікроклімату селитебної зони.

Зонування території промислового підприємства за виробничною ознакою передбачає розподіл всіх об'єктів на три основні групи:

- виробничі об'єкти (що виготовляють напівфабрикати й готову продукцію);
- підсобно-виробничі об'єкти, призначені для обслуговування виробництва (склади сировини, матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції, енергетичні об'єкти, компресорні, градирні, транспортні спорудження й т. п.);
- допоміжні об'єкти, призначені для обслуговування працюючих й технічного керування виробництвом (заводууправління, цехові контори, побутові приміщення, пункти харчування, медпункти).

Під час угруповання за цією ознакою в загальному випадку промислову територію підрозділяють на чотири зони, розташовані паралельними смугами стосовно житлової забудови в наступній послідовності:

- зона заводських допоміжних будівель, приміщень і пристроїв;
- зона виробничих об'єктів;
- зона підсобно-виробничих об'єктів;
- зона складів і основних транспортних пристроїв.

Важним структурним елементом у плануванні території підприємства є квартал – частина території, укладена між поздовжніми й поперечними проїздами. Забудову, розчленовану на квартали, називають квартальною. Для великих промислових комплексів характерна забудова у вигляді декількох паралельних рядів кварталів – панелей, укладених між поздовжніми проїздами. Така забудова називається кварталнопанельною. Для сучасних підприємств характерне об'єднання декількох кварталів в укрупнений елемент планування – блок. Забудова така називається кварталноблочною або блокованою.

За характером заповнення кварталів будівельними об'єктами забудова території також має кілька видів:

- однокорпусна або суцільна забудова, коли забудова кварталу заповнюється 1-поверховими або 2-поверховими корпусами великої ширини й довжини, у яких під одним дахом розміщується кілька різних виробництв;
- павільйонна забудова, при якій основним типом будівлі є протяжна будівля невеликої ширини;
- периметральна забудова, характерна для підприємств у сформованій міській забудові;
- секційна забудова, характерна для підприємств, будівлі яких формують із типових будівельних секцій різної поверховості;
- гребінчата або секційно-гребінчата, коли секційна забудова здобуває вид гребінки з однією або двома сторонами розташуванням будівель.

Лекція 5. Об'ємно-планувальні особливості промислових будівель різних типів

Різноманіття сучасних виробництв, своєрідність режимів роботи й умов праці на них породжують велику кількість виробничих будівель. На відміну від цивільних будівель, де функція визначається тільки потребами людини, у виробничих будівлях визначальним є технологічний процес виробництва.

Залежно від особливостей технологічного процесу виробничі будівлі можна розділити на дві основні групи:

- 1) будівлі, об'ємно-планувальні й конструктивні рішення яких повністю обумовлені особливостями технології й мають різко виражений індивідуальний характер (електростанції, металургійні, нафтопереробні виробництва тощо);
- 2) будівлі, об'ємно-планувальні й конструктивні рішення яких не мають залежності від технологічного процесу й допускають різні архітектурно-будівельні рішення (машинобудування, легка промисловість, точне приладобудування й т. п.).

Головними ознаками для класифікації виробничих будівель і споруджень служать: призначення, поверховість, капітальність і характер експлуатації.

За призначенням промислові будівлі підрозділяються на:

- виробничі;
- допоміжні;
- енергетичні;
- транспортні;
- складські.

За поверховістю виробничі будівлі бувають: одноповерхові, двоповерхові, багатоповерхові й змішаної поверховості.

За капітальністю виробничі будівлі підрозділяються на чотири класи, відповідно до яких приймається ступінь вогнестійкості будівлі й довговічність його конструкцій.

За характером експлуатації виробничі будівлі підрозділяються на:

- призначені для одного виробництва;
- для декількох виробництв;
- із гнучким, змінним характером виробництва.

Лекція 6. Допоміжні будівлі промислових підприємств

Номенклатура допоміжних будівель і приміщень промислових підприємств включає:

- об'єкти адміністративно-технічного керування й громадських організацій (прохідні, цехові, конторські приміщення, адміністративні корпуси, науково-технічні відділи, проектно-конструкторські бюро, відділи кадрів, обчислювальні центри й т. п.);
- об'єкти санітарно-побутового обслуговування (загальні – туалети, курильні, гардероби; і спеціальні – душові, респіраторні, ванни, приміщення для сушіння й обробки робочого одягу й т. п.);
- об'єкти громадського харчування (буфети, закусочні, їдальні);
- об'єкти охорони здоров'я (медпункти, поліклініки, санаторії-профілакторії);
- об'єкти культурного обслуговування, спорту й відпочинку (спортмайданчики, спортзали, клуби, будинки культури, спорткомплекси);
- об'єкти комунального й торговельного обслуговування (кіоски, магазини й т. п.);
- об'єкти професійно-технічного навчання (ПТУ, навчальні комбінати, технікуми).

Вся сума цих об'єктів ділиться на чотири підгрупи, кожна з яких має свою зону або радіус обслуговування:

Перша: внутріцехові приміщення й пристрої, тобто об'єкти первинного обслуговування, призначені для обслуговування працюючих у безпосередній близькості від робочих місць (туалети, курильні, питні пристрої, торговельні кіоски й автомати, приміщення для відпочинку).

Друга: цехові будівлі й приміщення, тобто об'єкти повсякденного обслуговування, призначені для обслуговування працюючих цеху або декількох цехів (гардеробні, душові, умивальні, буфети, їдальні, фельдшерські медпункти, приміщення громадських організацій).

Третя: заводські будівлі й приміщення, тобто об'єкти періодичного обслуговування, призначені для обслуговування працюючих одного або декількох невеликих сусідніх заводів (загальнозаводські медпункти, філії поліклінік, їдальні-заготовочні, заводські клуби й спортивні зали).

Четверта: будівлі районного значення, тобто об'єкти епізодичного обслуговування, призначені для обслуговування працюючих групи підприємств або одного, досить великого підприємства (комплекси громадського харчування, поліклініки, медико-санітарні частини, будинки культури, готелі, спорткомплекси).

Крім поділу обслуговуючих об'єктів на рівні варто також враховувати їх розподіл за часом використання, тобто розподіл на об'єкти, використовувані протягом робочого дня, і об'єкти, використовувані до або після робочого дня. Цей розподіл варто враховувати при розміщенні об'єктів обслуговування.

У практиці проектування й будівництва допоміжних будівель використовують такі прийоми їх розміщення щодо виробничих будівель:

- в окремих будівлях;
- у прибудовах до виробництва;
- вбудованими у будівлю;
- комбіноване розміщення.

Розміщення в окремих будівлях застосовується на виробництвах під землею, при відкритих промислових установках, при вибухонебезпечних виробництвах і т. п. Розміщення в прибудованих будівлях – основний прийом, застосовуваний на підприємствах машинобудування, приладобудування, текстильної й легкої промисловості. Прибудови можуть примикати до торця або поздовжньої сторони виробничої будівлі. Вбудоване розміщення найбільш прийнято для санітарно-побутових служб і внутрішніх цехових допоміжних приміщень. Комбіноване розміщення – це сполучення названих вище прийомів. Такий прийом застосовують, як правило, при значному обсязі допоміжних приміщень й пристроїв.

Лекція 7. Планувальні особливості сільськогосподарських будівель

На основі уніфікованих габаритних схем розробляються типові проекти сільськогосподарських виробничих будівель, в яких використовують типові конструктивні елементи. Ці габаритні схеми та типові конструктивні елементи зібрані в каталогах індустріальних конструкцій і виробів для сільськогосподарських об'єктів. Каталог складається з двох розділів.

Конструктивні елементи будівлі – це фундаменти, стіни, колони, ферми, балки покриття і перекриття, піврами, арки, плити перекриття і покриття, дах, сходи, перегородки, вікна, двері та підлога.

Фундаменти – підземна частина будівлі, що приймає все навантаження від будівлі й передає його на ґрунт.

Стіни – це вертикальні огороження, які захищають приміщення від дії зовнішнього середовища і розділяють приміщення одне від одного. За характером роботи стіни поділяються на: несучі, самонесучі, ненесучі.

За місцем розташування у будівлі стіни поділяють на зовнішні і внутрішні.

Колони або опори – це стійкі або стовпи, які тримають несучі перекриття або дах.

Перекриття – розділяють будівлю по висоті на поверхи і передають навантаження на стіни або колони. Горизонтальна несуча конструкція.

Дах – це конструктивний елемент, що захищає приміщення і конструкції від атмосферних опадів. Дах складається з несучого елемента та елемента, який захищає будівлю від атмосферних опадів. За конструктивним рішенням дахи бувають:

- горищні, які мають простір між перекриттям верхнього поверху і дахом;
- суміщенні (без горища), коли дах суміщений з перекриттям верхнього поверху. Суміщений дах називають покриттям.

Ферми, арки, піврами, крокви, балки та плити покриття служать несучою конструкцією даху, які передають навантаження власної маси та інші навантаження на стіни, колони або безпосередньо на фундамент.

Сходи – призначені для сполучення між поверхами, а також для евакуації людей із будівлі. Приміщення, в яких розміщуються сходи, називаються сходовими клітками.

Перегородки – вертикальні огороження, які розділяються суміжні приміщення.

Вікна – світлопрозорі огороження, призначені для освітлення і провітрювання приміщення.

Двері – рухомі огороження, призначені для сполучення між приміщеннями, забезпечення зв'язку між ними, а також входу і виходу із будівлі.

Тема V. Ландшафтне проектування відпочинку курортних територій, приміських зон

Лекція 1. Основні положення ландшафтного проектування

Ландшафтне проектування являє собою науковий напрямок, утворене в результаті взаємодії і творчого синтезу елементів географії, історії, мистецтвознавства, філософії, містобудування, архітектури та ін. Воно охоплює широке коло проблем.

Сучасні люди стали мислити масштабніше, якщо раніше було достатньо побудувати будинок і посадити дерево, то в наші дні необхідно вибудувати котедж з більярдною, сауною і зимовим садом, а також упорядкувати всю прилеглу територію, причому не просто висадити на клумби квіти, а створити гарний, стильний ландшафтний дизайн.

Якщо розглянути всі поняття, які об'єднують під терміном „ландшафтний дизайн”, то це буде досить ємне поняття. Адже ландшафтний дизайн ділянки включає в себе облаштування клумб, рокаріїв, водойм, водоспадів, фонтанів, дорожньо-стежкової мережі, систем поливу та дренажу, освітлення.

Окремо варто сказати про садовий дизайн, існують різні стилі ландшафтного дизайну, в яких оформляється сад, це може бути класика або модерн, а може бути і національний стиль – японський, китайський, індійський, скандинавський. У відповідність зі стилем, у саду висаджуються ті або інші рослини, оформляються малі архітектурні споруди (альпінарії, рокарії, водоспади та ін.).

Якщо говорити про цінність ландшафтного дизайну, це не проста трата грошей, це своєрідне капіталовкладення. Справа в тому, що створюючи ландшафтний дизайн ділянки або дизайн саду, фахівець враховує багато моментів, як то: тривалість життя кожної рослини, період його цвітіння, сумісність з іншими представниками флори.

У підсумку присадибна ділянка стає не просто красивою і стильною, вона радує своїми барвами і пишністю протягом довгих років, перетворюючись і змінюючи свій зовнішній вигляд залежно від пори року.

Професійний дизайнер складає ландшафтний дизайн як кольоровий вітраж, з різних частин, а в підсумку виходить справжній витвір мистецтва, здатний не просто здивувати, а вразити своєю надзвичайною привабливістю і красою.

Продовжуючи розмову про створення ландшафтного та садового дизайну можна не сказати про етапи, з яких складається ця робота. Насамперед, фахівець виїжджає на ділянку, вимірює його, дізнається особливості рельєфу, вивчає ґрунт і її склад. На підставі вимірів створюються ескізи, потім генеральний план ділянки і дендроплан.

Останнім етапом роботи стає створення ескізів ландшафтних рішень, в яких детально описано з яких рослин і декоративних елементів буде складатися кожна конкретна ділянка.

Лекція 2. Основи ландшафтного дизайну

Ландшафтний дизайн – це наука створення комплексу з садово-паркових композицій на території земельних ділянок. Основний принцип ландшафтного дизайну – це гармонійне поєднання всіх компонентів на місцевості: природних об'єктів, алей, доріжок, садів, водойм і т. д. Людство дозрівало не одне сторіччя, перш ніж ландшафтний дизайн став окремою галуззю. З часів середньовіччя, як прикрасу навколишнього оточення використовували сади. У ті часи на території стародавнього Сходу садівництво користувалося великим попитом і, по суті, воно є першим кроком до становлення ландшафтного дизайну. Найяскравіший приклад прояву ландшафтного дизайну тих часів – знамениті Висячі Сади, які завоювали титул одного з Семи чудес світу. Таким чином, людство поступово набувало досвід у створенні краси, шляхом поєднання зелених композицій.

Визначенню „ландшафтний дизайн” приблизно двісті років і вперше воно з'явилося на території США. У 19 – 20 ст. ландшафтний дизайн набув всесвітнього визнання.

На сьогоднішній день налічується безліч стилів дизайну. Звичайну земельну ділянку можна перетворитися не тільки на красивий і мальовничий куточок, але і здатний показати внутрішній світ і світогляд замовника.

Дизайн ландшафту ділянки підрозділяється на кілька етапів. Кожен етап вимагає максимальної уваги і грамотного виконання. Помилка в цій справі може призвести до кардинальних змін зовнішнього вигляду загальної композиції. Тому роботу з благоустрою та озеленення території варто довірити, групі професіоналів.

Основа ландшафтного дизайну – це архітектурні об'єкти. Початок робіт пов'язано з реставрацією і ремонтом будівель на території ділянки.

Другий етап робіт – планування газонів. Різноманітність трав'яних покриттів в більшій мірі залежить від кількості різних видів рослин. Рослини групують в оригінальні композиції, які в майбутньому складуть гармонійний ансамбль на території ділянки.

У нашому будь-якому розпліднику можна вибрати будь-яку рослину з величезного асортименту. Представлені листяні дерева різних сортів і велика кількість квітів різних віків і розмірів.

Незвичайність і витонченість ансамблю рослин надають елементи декору – статуї, декоративні колоди, фонтани, водоспади та водойми. Присутність гри світла та візуальних ефектів внесе чарівну атмосферу на ділянку. Дуже популярний анімаційний світловий ефект, він створює відчуття руху підсвічених об'єктів.

У грамотному виконанні ландшафтний дизайн здатний створювати неповторні композиції, які можна зарахувати до творів мистецтва.

Лекція 3. Ландшафтна архітектура

Ландшафтна архітектура – це архітектура відкритих просторів. Вона дозволяє формувати гармонійне середовище для людини, використовуючи для цього ландшафтні компоненти й штучні об'єкти. Сфера її діяльності включає садово-паркове мистецтво, озеленення і благоустрій житлових територій, вулиць і доріг, міських центрів, промислових районів, сільськогосподарських підприємств, історичних ландшафтів, охоронюваних територій, що охороняються.

Термін „ландшафтна архітектура”, з'явився в середині XIX століття, у зв'язку з тим, що міста стали вторгатися в природу, і виникла необхідність вирішувати питання включення її в середовище міста. Гармонійно поєднувати різні простору, правильно використовувати природні якості середовища в процесі реалізації місто-будівельних рішень, починаючи від постановки будинку на ділянці і кінчуючи створенням великих планувальних утворень – агломерацій, межселенних комунікацій і т. п.

У даний час мистецтво проектування культурних ландшафтів є одним з найважливіших напрямків діяльності ландшафтно-архітектури. Тільки ландшафтна архітектура і ландшафтне

проектування здатні вирішити комплекс проблем, пов'язаних з формуванням навколо людини по справжньому комфортного простору.

Ландшафтна архітектура — це один з видів мистецтва, який існує поряд з іншими (живописом, скульптурою, музикою) і відповідно являє собою особливу форму суспільного усвідомлення і людської діяльності, в якому органічно сполучаються художнє пізнання життя з творчістю за „законами краси”. Ландшафтна архітектура разом з архітектурою та містобудуванням належать до групи просторових видів мистецтва і покликана організовувати просторове середовище за допомогою природного матеріалу. Формування простору у ландшафтній архітектурі підпорядковується екологічним, функціональним та естетичним вимогам.

Лекція 4. Декоративні елементи оформлення ландшафту (зон відпочинку)

Ландшафт — це місцевість, обмежена природними рубежами і взаємозв'язана в єдиний однорідний комплекс природних, антропогенних і естетичних показників, що характеризуються за умовами розвитку сумою типових ознак, в якій різні елементи (клімат, рельєф, ґрунт, рослинність, тваринний світ, людина і його культура) діють взаємно один на одного, надають цій території своєрідний характер й вигляд, який виділяється із навколишнього середовища.

Ландшафти бувають природні й антропогенні.

За характером наслідків діяльності людини розрізняють ландшафти культурні, акультурні й деградовані.

Різновидом культурного ландшафту є ландшафт декоративних садів і парків, який називають *садово-парковим ландшафтом*. Садово-паркові ландшафти повинні будуватися на основі географічних і біологічних закономірностей, які характерні для вихідного природного ландшафту даної території.

У практиці садово-паркового будівництва крім терміну „ландшафт” також широко застосовуються терміни „пейзаж” і „пейзажна картина”.

Пейзаж — це простір, обмежений певними рубежами й умовами зорового сприйняття (з кутом бачення 30°), тобто це поняття зорове, споглядальне.

За фізіономічними властивостями розрізняють такі пейзажі: ліс, галявина, водні поверхні, скельні групи та ін.

За просторовим принципом пейзаж буває: закритий, відкритий, напіввідкритий.

Враження, створюване ландшафтом, складається зі сприйняття його всіма органами наших почуттів: органами слуху — уловлюється шелест листя і спів птахів; органами нюху — аромати квітів, листя дерев і трав; дотиком — рух повітря, температура, вологість; зором — інтенсивність освітлення, розташування, фарбування, форма предметів.

Існує п'ять компонентів ландшафту: земна кора, повітря, вода, рослинність, тваринний світ.

Під елементами ландшафту розуміють характерні для даного ландшафту складові, які беруть участь в його утворенні: складові частини рельєфу — тераси, скелі, укоси та ін.; повітря — різні кліматичні умови; водойми — канали, озера, басейни, джерела, струмки та ін.; рослинність — дерева, чагарники, трави, квіти; тваринний світ — різні види тварин; а також господарські, інженерні, архітектурні споруди.

Лекція 5. Елементи ландшафтного дизайну

Облаштовуючи свою присадибну ділянку (чи то дачу, чи то землю біля житлового будинку), ви, вочевидь, замислювалися над різноманітними декоративними елементами ландшафтного дизайну. Квіти й кустики — це добре, але на сьогодні людство винайшло способи перетворення шматочків землі на справжню казку. Давайте подивимося, як саме ви можете прикрасити сад.

Основні правила ландшафтного дизайну:

- Не можна просто посадити рослини в хаотичному порядку, як заманеться. У посадках повинна бути певна організованість.

- Треба не просто висадити рослини, а створити з них композиції, додати їм певну форму і декоративність. Ці композиції і є рослинними елементами ландшафтного дизайну.

Керуючись цими двома головними правилами, можна створити ділянку неабиякої краси. Окрім того, вам стануть у нагоді елементи ландшафтного дизайну, які можна застосувати для оздоблення території.

Важливі елементи ландшафтного дизайну:

1. Алеї – бруковані доріжки, стежки, уздовж яких по обидва боки посаджені дерева або чагарники.

2. Живі огорожі – близько посаджені вічнозелені чагарники або вільно зростаючі дерева. Чагарникові форми висаджуються дуже близько для того, щоб у процесі їх росту і в результаті фігурної стрижки утворилася зелена непроникна стіна. Живі огорожі можуть складатися з одного, двох або трьох рядів, залежно від призначення. У дво- і трирядних огорожах ряди часто роблять різної висоти.

3. Букетні або гніздові посадки – у формі кола висаджується група з 3 – 5 дерев на відстані 50 – 100 см один від одного. Таким чином, утворюється одна спільна крона великого діаметра, на зразок гігантського букета.

4. Бордюри – низькі посадки вічнозелених стрижених чагарників від 20 до 50 см заввишки, які обрамляють окремі ділянки.

5. Солітери. Їх важко назвати композицією, тому що солітер – це окремий чагарник або дерево, що привертає до себе увагу і представляє особливу декоративну цінність.

6. Куліса – висаджені в ряд дерева або чагарники, що створюють своєрідну завісу, яка обмежує огляд ландшафту або відкритого простору.

7. Лабіринти – дуже популярні вони були в епоху Відродження. Але і в сучасному ландшафтному дизайні їх теж можна зустріти. Зазвичай, лабіринти влаштовували з високих, до 2 м заввишки, живоплотів. Але на садовій ділянці можна створити низький лабіринт, наприклад з вищезазначених бордюрів.

8. Топіарії – зелені фігури, створені з дерев і чагарників з дрібним листям з допомогою фігурної стрижки. Як елементи дизайну, топіарії отримують все більше поширення. Зокрема, рукодільниці створюють навіть маленькі декоративні топіарії розміром з кімнатні рослини: на паличку саджають пінопластову кульку і декорують її на свій смак.

9. Арки та перголи. Їх часто встановлюють біля входу до сад.

10. Клумба – ділянка будь-якої геометричної форми. Клумби оформляються по-різному. Якщо потрібно створити будь-який візерунок, висаджують рослини однієї висоти. Що стосується невеликих клумб (1 – 1,5 м), то можна застосувати такий спосіб – у центрі висадити високі екземпляри, а навколо більш низькі, щоб до периферії висота поступово зменшувалася. Так клумба з усіх боків буде виглядати привабливо.

11. Арабеска – та ж клумба, тільки складної форми. Декоративними квітами можна „викласти” який-небудь орнамент або скласти з них будь-які абстрактні фігури. Контури такої клумби можуть бути у формі тварин, птахів, комах. Для складних клумб застосовують, зазвичай, низькорослі квіти.

12. Рабатка – квітник у вигляді вузьких смуг по краях доріжки, алеї. Один або декілька видів однорічників висаджують в 3 – 5 рядів.

13. Розарій – ділянка, призначена для вирощування троянд різних сортів. Це тільки один з варіантів моносадів, в яких вирощують один рід рослин або квітучих чагарників. Існують також жоржинарії (жоржини), гладулярії (гладіолуси) тощо.

14. Міксбордер – різновид бордюру, в якому дозволено використовувати рослини будь-яких розмірів, видів і колірних поєднань.

15. Альпінарій – штучно створена кам'яниста гірка, що відтворює красу гірського ландшафту. В альпінарії ряди каменів чергуються з рядами альпійської і субальпійської флори.

16. Рокарій – теж кам'янистий садок, але від альпінарію відрізняється тим, що створюється на рівнинній ділянці і більшу його частину займають камені. Крім того, в рокарії, на відміну від альпінарію, можна висаджувати не тільки альпійську рослинність, але і лісову, і степову флору, низькорослі хвойні.

Безумовно, в саду бажано дотримуватися якогось стилю. Однак якщо вам не до смаку жоден з існуючих сьогодні стилів в ландшафтному дизайні, і ви хочете створити свій індивідуальний – вибирайте з цього списку будь-який елемент ландшафтного дизайну і створюйте свій ексклюзивний сад.

Лекція 6. Стили ландшафтного дизайну

Милуючись незвичайною формою рослин і оригінальною композицією в саду знайомих, ми дивуємося майстерності і фантазії ландшафтних дизайнерів. Однак досягнути секрети і прийоми ландшафтного дизайну зможе кожен. У цьому напрямку дизайну, також, як і в дизайні інтер'єру, є свої стилі, вивчивши які ви зможете оформити ділянку не гірше професіонала і створити свій власний куточок Франції, Англії або навіть екзотичної Японії.

За період встановлення ландшафтного дизайну, виникли різні напрямки його реалізації. Кожна країна мала свій погляд для озеленення ландшафтів. Таким чином і з'явилися стилі ландшафтного дизайну.

У ландшафтному дизайні є основних 19 стилів. Але деякі дизайнери визнають тільки два основних, базових, відповідно до яких формується майбутній образ території – це так званий формальний (регулярний) і пейзажний (ландшафтний) стилі.

Формальний або регулярний стиль оформлення саду ґрунтується на дотриманні правил симетрії. Даний стиль обумовлює дотримання однакової відстані між рослинами кожного виду, створення чітких геометричних форм під час розміщення кущів і дерев. На територіях, виконаних в регулярному стилі, чітко проглядається прямолінійність рядів, насаджень і доріжок.

Ландшафтний або пейзажний стиль саду, навпаки, передбачає вільне планування і розміщення рослин близької до тієї, яка властива живій природі. На територіях, оформлених за правилами ландшафтного стилю, спостерігається відсутність симетрії, прямих ліній і строгих геометричних фігур (прямокутників, квадратів та ін.).

Додаючи до пейзажного стилю елементи тої чи іншої країни отримуємо новий стиль: французький, англійський, японський...

Навіть якщо на своїй ділянці ви будете вирощувати овочі, так чи інакше потрібно ретельно спланувати грядки, і врахувати потреби овочів, а також висоту культур, щоб вони не затіняли одна одну, і, для зручності правильне розташування стежок між грядками і клумбами. При ретельному та грамотному плануванні городу, вас можна вже назвати дизайнером.

Щоб визначитися в якому стилі зробити свій сад, щоб він був гармонійно поєднаний в єдиний естетичний простір, потрібно керуватися двома основними критеріями:

- своєю індивідуальністю, чітким розумінням свого стилю;
- рельєфом, конфігурацією ділянки, його деталями, будівлями, особливостями і характеристиками.

Англійський (пейзажний) стиль

У цьому стилі панують свобода ліній, природність. Симетричність повністю виключається. Ландшафт повинен справляти враження натурального, нерукотворного пейзажу. На перший погляд, цей спосіб досить простий у виконанні. Але це не так. Основна трудність — вписати оформлену ділянку в навколишню природу, щоб вона не виділявся, а гармонійно поєднувався з місцевим ландшафтом. Стиль виник в Англії в XVIII столітті.

Особливості стилю:

- всі матеріали, використовувані під час оформлення англійського (пейзажного) стилю, повинні бути природного походження (або ж імітація під природні матеріали);
- обов'язкова риса цього стилю — нерівний рельєф, з ярами, з природними та штучними височинами;

- водойми, максимально наближені до натуральних — нерівні обриси берегів, природне обрамлення (галька, пісок, навколоводних рослин);
- будівля не домінує, як у інших стилях, а найчастіше схована у рослинності;
- віддається перевага газону і галявинах, яких може бути в англійському саду кілька;
- рослинність висаджується ярусами, дерева і чагарники підбираються за кольором, формою і фактурою. Квіти в англійському саду — явище рідкісне;
- все в такому саду підпорядковане одній головній ідеї — слідування природним зразкам.

Французький (регулярний) стиль.

У цьому стилі найчастіше оформляють урядові резиденції, будинки та садиби, власники яких хочуть вразити гостей смаком, вишуканістю і достатком. Оформляючи ділянку у французькому стилі, слід пам'ятати, що створення саду вимагає щодо великих просторів і витрат по його благоустрою та озелененню. Без безперервної допомоги професійного садівника Вам не обійтися.

Особливості стилю:

- розташування елементів і конструкцій підкорено суворої геометрії і симетрії;
- чіткість, строгість ліній;
- велика кількість скульптур, театральність;
- доріжки покриті гравієм або крупним піском;
- важливий елемент регулярного стилю — вода (в основному, фонтани);
- вся композиція повинна бути розташована в одній площині;
- у сад підбираються рослини, які добре піддаються стрижці і довго зберігають форму;
- емоційна особливість стилю — піднесеність, урочистість.

Італійський стиль

Італійський стиль — це варіація на тему регулярного стилю. Для нього характерні наступні риси:

- велика кількість вічнозелених рослин;
- живопліт;
- поверхня італійського саду розбита на прості геометричні форми діагональними або прямими доріжками;
- невеликі внутрішні дворики-патіо;
- часто в центрі композиції розташовується водойма (фонтан).

Голландський стиль

Затишний, „картинний” пейзаж Вашої ділянки досягається за рахунок використання голландського стилю ландшафтного дизайну.

Особливості стилю:

- у центрі — доглянутий газон, по периметру якого знаходиться міксбордер з квітів і красиво квітучих дерев і чагарників;
- декоративні елементи: флюгери, іграшкові вітряні млини, дерев'яні лави, колодязь, тачка з квітами, садова скульптура;
- обов'язково живопліт.

Японський стиль

Японський сад — дивовижне явище. Вони сприяють розслабленню, умиротворення. Ідеально підходить для медитацій, усамітнення, філософських роздумів. Японські сади бувають кількох видів, залежно від того, на чому акцентується увага: сади каменів, води, пір року, дерев або мохів. Допускається і змішування.

Особливості стилю:

- в японському саду відсутнє буяння рослинності і калейдоскоп кольорів і фарб;
- вода (струмки, озера) — невід'ємна частина японського стилю. Невеликі арочні мости через струмки — прикраса саду. Ще однією особливістю японського саду є покладі — звивисті ланцюжки каміння для переходу через струмки і протоки;
- також важливими елементами є доріжки, лави, світильники, огорожа, ворота. Все повинно бути виконано з природних матеріалів — бамбук, дерево, камінь. Іноді використовується і метал — як правило, чавун;

- павільйони з черепичними дахами, пагоди, композиції з натуральних каменів, гілки квітучої сакури, білі лотоси на воді принесуть в садок чарівність Японії;
- основний принцип японського саду — відчуття спокою і відпочинку, споглядання природи і мініатюризація.

Китайський стиль

Китайський стиль має багато спільного з японським. Але разом з тим у них чимало відмінностей, які і характеризують стиль. Якщо у японському стилі в главу кута ставиться кожна деталь композиції, то в китайському на перший план виходить ієрархічність, підпорядкованість одних елементів іншим. У композиції є центральна частина, яка виділяється з усіх кутів саду. Пристрій саду підкорено законами фен-шуй.

Особливості стилю:

- архітектурні форми несуть символічне значення;
- китайський стиль не терпить надмірностей. Декілька різновидів трав, чагарників і квітів цілком достатньо для створення китайського саду;
- китайський сад — це різноманіття кольорів і фарб;
- великий простір;
- природні, плавні лінії, ніяких різких ліній. Звивисті або кругові алеї в саду більш кращі, ніж строгі, витягнуті шляхи;
- озера і височини — елементи китайського саду;
- найбільш виразні елементи ландшафту виділяються характерними вигнутими містками, альтанками, пагодами, зигзагоподібними сходами, обов'язково пофарбованими в яскраві кольори (червоний, смарагдово-зелений, жовтий).

І найулюбленіший і зрозумілий нам стиль – сільський ландшафтний дизайн. Величезна кількість квітів, огорожі лише з природних матеріалів, грядки з овочами і сад з плодовими деревами. У такому саду буде декор в народному стилі: дерев'яний колодязь, керамічні горщики і глечики на „тину”, доріжки, викладені натуральними каменями або дерев'яними чурбачками. Сад у сільському стилі відрізняється гармонійністю і душевністю, він затишний і гостинний.

Лекція 7. Зелені насадження та їх призначення

Зелені насадження – один з основних елементів ландшафту. Тип насаджень часто визначається їх функціональним завданням. Наприклад, рядові посадки (дерева або чагарники) використовують, як захист від вітрів на відкритих просторах (ви могли бачити такі уздовж полів), для поділу дворів житлових будинків від доріг. Дуже прикрашають будь-який ландшафт алеї (рядова посадка по дві сторони дороги), їх зазвичай створюють у дороги на під'їзді до ділянки і уздовж внутрішніх доріжок.

Зелені масиви – являють собою групу дерев, що імітують „зону лісу”, їх розміщення доцільно на ділянках великою площею.

На дачних і садових ділянках набагато частіше використовують живоплоти (добре розгалужені чагарники). Їх призначення – розмежувати різні зони ділянки між собою. Зазвичай для таких огорож використовують світлолюбні, морозостійкі, декоративно-квітучі рослини, густо висаджуються в один ряд (рідше два або кілька рядів). До таких відносяться різні види верб, лох сріблястий, обліпіха крушинова, їли (європейська і колючий), туя західна, барбарис Тунберга, перстач чагарникова, кизильник блискучий, глід, дерен білий, спірея японська.

Цікавий і функціональний варіант використання живоплоту – боскети. Боскет – це щільні посадки кущів або дерев, що утворюють суцільні зелені стіни, вони можуть утворювати замкнуті по периметру простору („кабінет”), або щільну групу дерев або чагарників на газоні на відкритому майданчику („штучний гай”). Такі насадження формуються регулярним обрізанням, так, що стіни „кабінету” приймають абсолютно плоску форму.

Солітер – одиночні посадки рослин, які надають куточку саду індивідуальність і виразність. Кожне з таких рослин отримує максимум світла і вільного простору, а тому стовбур знизу буде менш оголятися (втрачати нижні гілки і листя, як це відбувається в масивах). Крона його буде найбільш розвинена, розлога і має більше шансів показати свою природну красу. Одиночне дерево або чагарник привертає до себе погляди, бере на себе акцент, і тому в якості солітера вибирають найбільш декоративні рослини.

Вертикальне озеленення – декорування вертикальних поверхонь (стін будинків, арок, альтанок, стовпів та ін. вертикальних будівельних елементів) за допомогою зелених насаджень. Як правило, використовуються ліани як однорічні, так і багаторічні. Найпоширеніша рослина, яку, напевно, бачив кожен – це дівочий виноград, хміль, клематис.

Слід пам'ятати, що всі рослини вимагають певних умов для зростання і при неправильному догляді втрачають всю декоративну цінність.

Повертаючись до попередньої теми про плануванні саду, варто відзначити, що найважливішим моментом в розробці ландшафтного дизайну і виборі зелених насаджень, є прогноз динаміки розвитку рослинності саду. Необхідно мати уявлення, як видозмінюються і ростуть дерева і чагарники за певний часовий проміжок. Наскільки довговічні ті чи інші рослини, це особливо важливо в створенні пейзажних груп.

Найчастіше проблеми з садовою ділянкою виникають після декількох років, коли дерева і чагарники підрастають, починають створювати затінення один одному або посадженим поблизу квітковим і ягідним культурам. Тому плануючи ділянку, треба уявляти, як на ньому буде виглядати рослинність, скажімо, через 10 – 15 років.

Як правило, для озеленення використовують крупномірний посадковий матеріал. Тобто вже підрощені екземпляри рослин. В одну групу підбирають рослини з приблизно однаковою швидкістю зростання, щоб розвиток цього ландшафтного ансамблю відбувався рівномірно.

Істотним елементом дизайну є крона дерев і чагарників. Вона може бути природною, що диктується природними умовами, і штучною (створювання регулярного підрізування). Слід звернути увагу, що в залежності від виду рослин, крона може бути дуже щільною (хороша гіллястість), наприклад у дуба, ясена або в'яза, або ажурною, як у верби, горобини, модрини. Така крона пропускає певну кількість світла і створює легке притінення. Хоча густина крони залежить і від освітлення – чим більше сонця, тим густіша крона.

Дерева і чагарники з ажурною кроною, особливо плакучою формою, найчастіше використовують в солітерних (одиночних посадках), інакше вони втрачають свою привабливість.

Форма крони може бути розлогою, що стелиться або плакучою, овальною, пірамідальною. Варіант формування крони багато в чому залежить від виду рослин і освітленості.

Ця тема дуже серйозна, варто розглянути її окремо і більш детально. Однак є ще один вид озеленення, здатний без зайвих зусиль додати вашому саду вид шляхетний і доглянутий всього за один сезон – це газон.

Газони – майданчики, покриті густим ґрунтопокровним шаром багаторічних трав'янистих рослин. Газони можна створювати практично в будь-яких місцях – світлих і затінених. Вони облагороджують непрезентабельні куточки саду, не дозволяють розростатися бур'янам і надають надзвичайно сприятливу дію на людину, і око радують, і киснем насичують. Ще одна перевага газонів – охолоджуючий ефект. У спекотні літні дні, будь-яке покриття – бруківка, пісок, каміння, доріжки, та й просто відкритий ґрунт тримають набагато більш високу температуру, ніж газони.

Найбільш популярні садово-паркові газони – спеціально підібрані суміші таких трав, як костриця червона, тонконіг лучний, мітлиця біла, райграс пасовищний. Всі газонні трави відрізняються потужною кореневою системою (що утворює дерен), хорошим кущінням і низькорослістю.

Спортивні газони повинні бути стійкими до витоптування, а тому вимагають певної підготовки перед висіванням травосуміші. На глибині близько 50 см під майданчиком для спортивного газону роблять суцільний шар дренажу з дрібного щебеню або гравію. Потім

укладається пісочна подушка висотою 7 – 10 см, а потім верхній родючий шар землі 15 – 20 см.

Підготовлений субстрат повинен осісти і добре втрамбуватися, для ущільнення верхнього шару землі використовують легкий ручний каток. На облаштування майданчика під спортивний газон йде кілька тижнів. Ґрунт повинен бути настільки щільним, щоб при ходьбі по ньому не залишалося поглиблень від слідів. Коли ці властивості досягнуті, ґрунт готовий до посадки. Граблями розпушують верхні 2 см ґрунту і висівають травосуміш. Потім розрівнюють граблями і знову ущільнюють катком. За відсутності дощів посіви щодня, у вечірній час поливаються з використанням розпилювача.

Лекція 8. Роль та призначення освітлення у ландшафтному дизайні

У вечірній час ваш дивовижний сад поступово втрачає свою привабливість, занурюючись у темряву. Безформні силуети чагарників, дерев іноді викликають почуття страху. Продовжити його чарівність здатне грамотно сплановане ландшафтне освітлення. Дуже важливо правильно підібрати світильники і не помилитися з їх розташуванням. В іншому випадку чарівність нічного ділянки буде втрачено.

Основні види

Ландшафтне освітлення – це одна з важливих складових екстер'єру, яка надає ділянці упорядкований вигляд. При цьому вона виконує безліч функцій. Не слід вважати, що воно призначене тільки для освітлення території в нічний час. Світло, правильно і грамотно розміщене на ділянці, здатне підкреслити достоїнства садиби, приховати дрібні недоліки і навіть внести якусь „магію” в певні елементи (наприклад, в альтанку).

Залежно від виконуваної функції виділяють такі види ландшафтного освітлення:

- чергове (охоронне);
- функціональне;
- декоративне;
- святкове;
- архітектурно-художнє.

Кожне з них стане чудовою прикрасою для вашої ділянки. Головне – розробити грамотне проектування ландшафтного освітлення. Це дозволить зробити ділянку неповторною і унікального. Не забувайте, що освітлення може стати „родзинкою” садиби, але його надлишок або неправильне проектування здатне позбавити сад чарівності і загадковості.

Чергове освітлення

Такий вид призначений для охорони ділянки під час відсутності власників, коли вони сплять. Для чергового освітлення найчастіше використовуються прожектори, що містять датчики руху. Це дозволяє дізнатися про будь-яку людину, яка з'явилася на території. Датчики спрацьовують на рух, і включається прожектор.

Подібне освітлення виконує охоронну функцію, відлякуючи від садиби недоброзичливців. І разом з тим, воно відмінно економить електроенергію, оскільки включається тільки за потреби.

Де розташувати таке ландшафтне освітлення? Найчастіше його монтують у місцях, що потребують охорони. Це периметр території, яка знаходиться під відеоспостереженням, вхідні двері, гараж.

Функціональне освітлення

Назва говорить сама за себе. Воно призначене для безпечного переміщення по території вночі. Відмінно демонструє таке ландшафтне освітлення фото.

Розміщують його біля садових доріжок, містків, сходів і інших численних елементів, які служать для пересування по ділянці.

Підбираючи освітлювальні прилади, обов'язково враховуйте загальний дизайн. Вони не повинні контрастувати з екстер'єром. Всі освітлювальні елементи повинні підкреслювати створений ансамбль. Крім того, пам'ятайте, що в денний час доби вони служать малими архітектурними формами.

Відмінно підходять для цієї ролі газонні світильники. Вони чудово виділять садові доріжки. Крім того, таке освітлення „не б'є в очі”.

Високі стовпи, на жаль, не завжди здатні гармонійно вписатися в композицію. Подібне освітлення робить садибу більш суворою і приглушує її затишність.

Не забувайте, що функціональне освітлення повинне бути довговічним, простим, економічним. Тому рекомендується використовувати світильники з датчиком руху або на сонячних батареях.

Декоративне освітлення

Воно відрізняється від вищеописаних видів своєю функціональністю. Дане оформлення не призначене для безпечного пересування. Зовсім іншу роль відіграє таке освітлення. Ландшафтний дизайн за допомогою даного оформлення декорується. При цьому саме декоративне освітлення створює неповторність і унікальність садиби.

Варіантів світильників існує безліч:

- оптичне волокно;
- світяться фігурки;
- декоративні світильники;
- підсвічені камені.

Дане освітлення дозволяє „пограти” світловими фарбами. Ви можете підкреслити форми скульптур, фонтану, декоративних рослин. Приклавши трохи фантазії, можна з альтанки зробити затишний куточок, призначений для романтичного проведення часу.

Декоративне підсвічування відмінно поєднується з різними елементами садових прикрас. Отже, ділянка буде чудово виглядати не тільки вночі, але і вдень.

Архітектурно-художнє освітлення

Прекрасним прикладом цього виду є заливаюче освітлення. Ландшафтний дизайн виграє від такого оформлення. Освітлення в цьому випадку виділяє весь фасад будинку. Це вносить певну родзинку і забезпечує унікальність будівлі в порівнянні з поруч темними будиночками.

Дане освітлення може служити відмінною прикрасою для присадибної ділянки. Але дуже важливо правильно спланувати його. Неправильний вибір світильників або неправильне їх розміщення можуть внести дисгармонію. У цьому випадку особовий ділянка саду буде виглядати дещо безглуздо. Тому до такого оформлення краще залучити фахівців.

Святкове освітлення

Воно створює дивовижну і радісну атмосферу на вашій ділянці. Саме завдяки такому його виду можна створити відчуття свята.

Для даного типу освітлення застосовують найчастіше світлодіодні стрічки. Можна використовувати неонові лампи.

Ландшафтне світлодіодне освітлення здатне оригінально виділити різні об'єкти. Красиво виглядає контурне освітлення будинку. Оригінально виглядає висвітлення різноманітних скульптур, дерев. Подібні прийоми здатні створити справжнє відчуття свята, дива. Вони піднімуть настрій не тільки власникам, але і гостям, і навіть випадковим перехожим.

Вибір світильників

Для освітлення території призначені спеціальні паркові ліхтарі. Вони виробляються в різноманітних стилях. Це дозволяє власникам навіть з найвишуканішим смаком підібрати необхідні ліхтарі. Однак такі елементи, скоріше, є денним декором, адже розглянути вночі дизайн ліхтаря досить складно.

Таким чином, щоб створити гармонійне ландшафтне освітлення, світильники слід підбирати спеціального типу.

Найчастіше використовують такі види:

- Світильники Downlights. Такі моделі застосовуються для підсвічування об'єктів. Вони чудово виконують роль чергового освітлення. Проте, використовуючи такі моделі, обов'язково враховуйте, що вони забезпечують потужний променистий потік світла. У деяких випадках це може бути навіть небезпечно. Наприклад, якщо поряд знаходиться

дорога, якою проїжджають автомобілі. Краще всього підбирати малопотужні моделі, що володіють м'яким розсіяним потоком світла.

- Світильники Uplights. Такі моделі направляють світло знизу вгору. Їх застосовують, в основному, для оформлення підсвічування будівлі, чагарників, дерев, козирків, дахів, архітектурних елементів. Візуально моделі Uplights нагадують пляму світла.
- Світильники для освітлення сходів і огорож. Для такої задачі можна застосувати звичайні прилади, що володіють матовим світлом. Проте дизайнери найчастіше використовують приховані моделі, які можна легко вмонтувати в елемент. Корпус таких світильників повністю прихований. Це дозволяє створити прекрасний ефект, що радує око.
- Підводні світильники. Спеціальні моделі, що мають певний класом захисту. Вони здатні працювати довгий час під водою. Їх застосовують для освітлення водойм, фонтанів.

Оформлення доріжок

Це один з важливих моментів, без якого не вийде створити затишний ландшафтний дизайн. Освітлення ділянки необхідно починати саме з виділення доріжок, стежок, алей.

Слід чітко розуміти, що дане підсвічування забезпечує безпечне пересування по ділянці. Тому світло не повинне бути занадто яскравим. Це не тільки зробить некомфортним ходіння по стежках, але і внесе дисгармонію в загальну композицію.

Для освітлення доріжок можна скористатися наступними порадами:

- Відмінно підсвітять алейки невеликі конструкції у вигляді стовпчиків. Вони не перевищують у висоту 1 м. Їх прийнято називати боллардами. Такі стовпчики забезпечуються матовими або білими розсіювачами. Найчастіше світло від них спрямоване вниз. Розташовують їх зазвичай в шаховій послідовності, по обидва боки від доріжки.
- Існують спеціальні світильники Pathlights, призначені для виділення контурів стежок. Найчастіше їх розміщують в траві або придорожніх кущах.
- Оригінально виглядає „підлогове” підсвічування. У цьому випадку світильники монтують по краю доріжок – в бордюрах.

Підсвітка елементів дизайну

Ландшафтне освітлення саду потребує підключення всієї вашої фантазії. Деякі власники оформлення альтанок, водойм, альпійських гірок та інших нестандартних композицій довіряють професійним дизайнерам. Адже один предмет може виглядати по-різному, в залежності від освітлення.

Якщо ви налаштовані виконати це самостійно, то рекомендується спочатку поекспериментувати зі світлом. Помістіть освітлювальний прилад відразу в одному місці, потім перенесіть в іншу зону.

Можливо, правильно оформити дизайн вам допоможуть наступні рекомендації:

- Відстань від світильника до предмета, кут огляду відіграють важливу роль у сприйнятті загальної картини.
- Деревя, кущі найчастіше підсвічуються знизу.
- Лавки, альтанки можна ефектно виділити, якщо направити потік світла від ліхтаря, поміщеного на сусідньому дереві.

Освітлення водойм

Це дуже просте оформлення. Але разом з тим це і найкрасивіше ландшафтне освітлення ділянки.

Для даного оформлення прислухайтеся до рекомендацій дизайнерів:

- Для підсвічування водойм використовуйте галогенні світильники. Їх необхідно розташувати практично біля поверхні води.
- Звичайне світло може створити враження брудної води. Щоб уникнути цього, використовуйте спеціальний світлофільтр блакитного кольору.
- Для забезпечення максимально безпечного перебування біля води в нічний час рекомендується розташувати світильники по всьому периметру вашого водоймища.

Плануючи створити гармонійне ландшафтне освітлення, врахуйте ряд суттєвих порад:

- Великою популярністю користується система „розумний будинок”. Вона передбачає управління освітленням з одного пульта. Така система дуже зручна для власників.
- Для нашого клімату краще підходять світильники, розташовані над поверхнею землі. Дизайнери не рекомендують застосовувати освітлювальні прилади, призначені для заглиблення в ґрунт.
- Абсолютно не раціонально розміщувати ліхтарі, оснащені датчиком руху, якщо в будинку є тварини. На таких територіях краще всього скористатися для вмикання-вимикання світла фотоелементами.
- Плануючи гармонійний ландшафтний дизайн, обов’язково передбачте висвітлення всіх сходів будинку.
- Якщо ви хочете оформити екстер’єр кольоровим підсвічуванням, то рекомендується застосовувати світлодіодні світильники.
- Щоб візуально створити відчуття різнорівневого саду, використовуйте ліхтарі різної висоти. Такий ефект чудово забезпечить поєднання різноманітних моделей світильників: звичайні, підвісні, вбудовані, настінні.
- Красиво виглядає оформлення рухомої води кольоровим світлом. Саме таке освітлення дизайнери рекомендують використовувати для водоспадів і фонтанів.
- Якщо ви використовуєте сонячні світильники, то для додання моделі кольорового світла можна покласти в знімну частину трохи ягід горобини, яскраву квітку або скляні намистини.
- Краще всього планувати оформлення ділянки невеликими „острівцями”. Досить нецікаво і грубувато виглядає суцільне освітлення ділянки. Якщо ж акцентувати увагу на певних ділянках, то створюється відчуття якоїсь загадки, таємниці. Всі дизайнери будують планування освітлення саме на грі контрасту світла і тіні.

Лекція 9. Проектування садів і лісопарків

Зимові сади не входять до системи міського озеленення, але оскільки вони є рекреаційними приміщеннями, приміщеннями для відпочинку, їх створюють за законами як дизайну, так і садово-паркового мистецтва.

Зимовим садом називається спеціально відведене під озеленення приміщення, в якому на обмеженій площі розміщують рослини поєднанні з елементами малої архітектури і за можливості з використанням води та каменю. Це один з найбільш складних видів озеленення приміщення, потребує знання декоративного садівництва, інженерного мистецтва і архітектури.

Основне призначення зимового саду – продовжити час перебування людини серед зелених рослин. Зимовий сад служить не тільки місцем відпочинку, він є також засобом виховання художнього смаку, розширює знання про рослинний світ, вчить бережного ставлення до природи. В 50 – 60-х роках мистецтво зимового саду тільки зароджувалося у нас в країні і лише зрідка в літературі можна було зустріти опис зимових садів, влаштованих в палацах культури, в наукових закладах і інших громадських приміщеннях. Не часто з’являлися і рекомендації за створення і експлуатації цих куточків природи. В останні роки в нашій країні все більшої уваги приділяється озелененню інтер’єрів громадських приміщень. У окремих кімнатно-оранжерейних рослин відкриті фітонцидні властивості і здатність створити в приміщеннях оптимальний санітарно-гігієнічний режим. У громадських та виробничих приміщеннях почали влаштовувати спеціальні зелені куточки, зони короточасного відпочинку, кімнати психологічного розвантаження, зимові сади вже є на багатьох великих промислових підприємствах країни, видовищних та дитячих установах, санаторіях тощо.

Характерні особливості зимового саду

Під час проектування громадських приміщень, промислових підприємств і житлових комплексів під зимові сади виділяють спеціальні приміщення, обладнані вентиляцією, опаленням, пристроєм для поливу і обприскуванням рослин, освітленням і т. п. Але часто

зимові сади створюють і в випадкових приміщеннях, намагаючись пристосувати їх для утримання рослин.

У приміщеннях, відведених під зимовий сад, повинні бути створені умови необхідні для нормального росту і розвитку рослин: потрібні температурний і світловий режими, певна вологість повітря, відповідні заходи догляду та правильної агротехніки вирощування рослин, ретельний підбір асортименту рослин.

Рослини в зимовому саду завжди повинні мати свіжий декоративний вигляд, сприяти гарному настрою людей, знімати нервову напругу після трудового дня і домашніх турбот, приносити людям радість.

Рослини в зимовому саду доцільно розміщувати в спеціально підготовленому ґрунті. Під час висаджування рослин у ґрунт товщина його буде залежати від біолого-морфологічних властивостей рослин і може доходити до 1 м. Роботу щодо створення зимового саду слід починати з розробки ескізу загального планування, розміщення рослин, архітектурних і скульптурних елементів, за можливості з використанням води та каменю.

У мистецтві створення мініатюрних садів великих успіхів домоглися садівники Японії. Деякі прийоми і методи організації японських садів можуть бути використані під час проектування зимових садів.

Головною умовою під час проектування зимових садів повинна бути, простота і помірність як в архітектурному оформленні, так і у видовому різноманітності рослин (за винятком ботанічних зимових садів), при цьому потрібно уміло використовувати всю різноманітність в кольорі і формі листя, у розмірах рослин, численність форм і забарвленням квітів.

Зимові сади бувають звичайними (декоративними), тематичними (безперервного цвітіння, ботанічними, лікарських рослин тощо) і спеціального призначення для дошкільних та шкільних установ, в будинках відпочинку тощо.

Для успішного здійснення проекту саду потрібна велика кількість рослин значного видового різноманіття з урахуванням їх сезонної зміни або заміни хворих та які втратили декоративність.

Композиційні прийоми пристрою зимових садів

Складність створення зимового саду полягає в тому, що на маленькій площі потрібно вміло розмістити рослини, архітектурні елементи, доріжки. Теоретичні основи композиційних прийомів зимових садів поки ще не розроблено, однак, тут можуть бути використані деякі принципи ландшафтних композицій сучасного садово-паркового мистецтва малих садів. Практика такого запозичення показує великі можливості.

Мініатюрні композиції в зимовому саду можуть бути представлені ретельно підібраними рослинами з заздалегідь розробленого асортименту для зимових садів з участю в композиції каменів, піску та інших матеріалів, за можливості води і малих архітектурних форм.

Композиційні прийоми повинні відрізнятися декоративністю, новизною, вдалим поєднанням з навколишнім середовищем, стійкістю і вільною змінюваністю в будь-який час, якщо виникне така необхідність.

Під час створення мініатюрних композицій слід враховувати висоту рослин, особливості будови крони, забарвлення і форму листя, час, тривалість і яскравість цвітіння, забарвлення і розміри квіток і суцвіть.

У зимових садах можна використовувати всі композиційні прийоми озеленення інтер'єрів і поєднання декоративних рослин, ті ж облицювальні матеріали та квіткові контейнери, але при цьому вони повинні бути об'єднані єдиною ідеєю і відповідати призначенню саду.

Загальний архітектурно-художній вигляд саду майже цілком залежить від розміщення в ньому доріжок, рослин, підпірних стінок, кам'янистих гірок і т. п.

Обмеженість майданчику саду змушує вдаватися до таких планувальних прийомів, які ілюзорно збільшують простір саду. Наприклад, використовуючи доріжку з поворотами, можна по черзі розкривати то один, то інший куточок саду.

Якщо зимовий сад влаштовують у приміщенні зі скляною стіною, бажано, щоб вона виходила в сквер або сад, тоді закритий простір зимового саду як би вписується в зелений масив.

У зв'язку з обмеженістю розмірів зимових садів проекти на них складають у масштабі 1:25, 1:50, 1:100 в залежності від площі саду. Проектування слід починати з визначення функціонального призначення зимового саду і його тематичної приналежності – це дозволить виявити видовий склад рослин. Далі необхідно продумати логічне і правильне розміщення доріжок, рослин та інших елементів саду залежно від його призначення.

Асортимент рослин для зимових садів

Асортимент для зимових садів включає різноманіття різних форм рослин різного географічного розташування, практичного використання окремих видів і т. д.

Зимові сади, призначені для відпочинку, також вимагають більшого різноманіття, що пов'язано з періодичною зміною рослин. Від того, наскільки вдало підібраний асортимент рослин в композиції, залежать її декоративність, довговічність, емоційний вплив на людину, вплив на мікроклімат приміщення. Асортимент для таких садів повинен включати рослини різної величини, що відрізняються габітусом і густою кроною, кольором листя і їх формою, здатністю витримувати формування (стрижку) куща. Він повинен включати: красиво квітучі трав'янисті рослини (у тому числі і цибулинні) для квіткових композицій; кучеряві й ампельні для вертикального озеленення; вічнозелені рослини для створення фону і сукуленти для композиції з використанням каменю.

Постійно розширюється асортимент декоративних рослин для внутрішнього озеленення, що відкриває перспективи для широкого використання цих рослин в оформленні зимових садів.

Наприклад, відділу квітникарства Державного Нікітського ботанічного саду розроблений асортимент декоративних рослин для оформлення зимових садів. Нижче наведено перелік тільки нових оранжерейних рослин, які надійшли до колекції в останні роки і у квітникарських господарствах у промислових масштабах ще не вирощуються.

Для зручності рослини згруповані за ознаками їх господарського використання в озелененні – окремо стоять великомірні рослини (солітери), ампельні і т. д.

Великомірні (діжкові) рослини

Алоказія – сильнорослі висотою від 0,6 – 0,8 до 1,5 – 2,0 м вічнозелені трав'янисті рослини з великим серцеподібним листям. Стовбур короткий, соковитий, листя темно-зелені (довжина листової пластинки досягає 75 – 90, ширина 55 – 75 см) на високих черешках. Розмножується насінням, кореневими паростками, поділом куща. В якості горщикових примірників для вирощування в зимових садах рекомендується алоказія запашна і крупнокоренева.

Антуриум – належить до роду сімейства ароїдних. Батьківщина – тропіки Центральної і Південної Америки. Серед введених в культуру видів є і досить великі високодекоративні напівчагарники. До описуваної групи можна віднести антуриум Ліндена і антуриум Андре. Обидва види – вічнозелені рослини з красивими суцвіттями, що прикрашають інтер'єр протягом майже всього року. Антуриум Ліндена досягає висоти 1,2 – 1,5 м і завдяки численним боковим відгалуженням завжди являє собою пишний кущ. Антуриум Андре зовні схожий з описаним виглядом, має ще більш красиві екзотичні суцвіття, але без аромату. Вони бувають різного забарвлення – від темно-червоного і помаранчевого до сніжно-білого і зберігаються на рослині, не втрачаючи декоративності, до 1,5 – 2 міс.

Розмножуються антуриуми насінням, діленням куща, стебловими живцями. Для збереження сортових якостей користуються тільки вегетативним способом розмноження.

Араукарія – красиве вічнозелене деревце правильної форми, бічні пагони кільчасті, покриті лінійно-шиловидною хвоєю. Батьківщина – Південна Америка. В оранжерейній культурі найбільш поширені араукарія чилійська і висока.

Розмножується араукарія насінням, стебловими живцями, відводками.

Банан – багаторічна трав'яниста рослина з Південно-Східної Азії, росте в південних районах країни у відкритому ґрунті при невеликому укритті.

У зимовому саду краще вирощувати банани в ґрунті, густо заправленому поживними речовинами, регулярно підгодовуючи мінеральними і органічними добривами. Розмножуються банани насінням.

Диффенбахія строката – декоративно-листяний багаторічник з тією ж зоною природного поширення, що і в описаних вище видах антуриума.

Незважаючи на тропічне походження, диффенбахія досить холодостійка, легко переносить короточасні пониження температури до 12 – 14°C.

Стебло у диффенбахії зелене, одерев'яніле, з прямостоячою верхівкою. Листя великі, поверхня їх блискуча або матова. Розмножується диффенбахія кореневими відростками та стебловими живцями.

Панданус – вічнозелений чагарник до 2 м у висоту. Батьківщина – тропіки Південно-Східної Азії та острови Тихого океану.

Листки сидячі, стрічкоподібні, до 70 – 80 см завдовжки, загострені, на стеблі розташовуються спіралью (звідси інша назва цієї рослини – гвинтове дерево).

Для посадки в зимовий сад рекомендуються більш декоративні садові форми – панданус Вича і Сандера. В умовах нашої країни панданус не цвіте, розмножують його бічними відростками.

Рафидофора – вічнозелена тропічна ліана з лазячим стеблом і темно-зеленим пір'ястим листям. Батьківщина – Індія, Бірма. Рід налічує близько 20 видів, з яких рафидофора незбігаюча досить стійка для вирощування в житлових і виробничих приміщеннях. Під час висаджування по 2 – 3 рослини в один контейнер і забезпечення їх необхідною опорою (бамбукова палиця, декоративна решітка тощо) протягом року отримують хороші діжкові примірники. Розмножується живцюванням, цвіте.

Стреліція – великі помаранчеві рослини з віялоподібно розташованим листям. Батьківщина – Південна Африка. Оригінальні, які нагадують пташиний дзьоб квітки. Надійна, перевірена в кімнатних умовах декоративна рослина є справжньою окрасою зимових садів.

Рекомендуються три види стреліції: велична, Миколи і королівська. Розмножується стреліція насінням, діленням куща, кореневими нащадками.

Фікус – відноситься до сімейства тутових. Фікус ліровидний і Бенжаміна рекомендують на додаток до широковідомого в кімнатній культурі фікусу каучуконосного. У себе на батьківщині (вологі тропіки Африки та Азії) ці два види – досить великі дерева висотою 12 – 15 м, з великими шкір'ястими листками. Розмножують фікуси живцями, укорінюють в піску, потім висаджують у горщики.

Філодендрон – багаторічні вічнозелені ліани і напівчагарники з вологих тропіків Центральної і Південної Америки. Для отримання крупномірних рослин інтерес представляють два види – витончений і сангвінеум. Хамедорея – одна з найбільш красивих з групи перистолистяних пальм, інтродукована з Мексики. Декоративні її тонкі суглобисті стебла. Загальна висота дорослої рослини досягає 1,5 – 2,5 м. Розмножується насінням і діленням куща.

Ліани й ампельні рослини

Ці рослини (за своєю природою – ліани) об'єднані в одну групу завдяки тому, що кожне з них за необхідності може вирощуватися і як ампельна, і як в'юнка.

Філодендрон лазячий – кучерява ліана з тонкими пагонами і дрібним темно-зеленим серцеподібним листям. Батьківщина – Центральна Америка. Широке поширення отримав завдяки своїй невибагливості. Утворює повітряні придаткові корені, якими міцно прикріплюється до опори. Прекрасна рослина для вертикального озеленення в зимових садах.

Під час вирощування в ампельній формі для більшої декоративності в горщик садять по 2 – 3 рослини. Розмножується живцями.

Сингоніум – вічнозелена декоративна ліана з тропіків Південної Америки. Для озеленення представляють інтерес два види – ножколистий і вушкуватий. Обидва види добре ростуть у кімнатних умовах, їх успішно можна використовувати в зимових садах.

Для отримання розгалужених ампельних примірників пагони сингоніума прищипують під шостим-восьмим листком. В'юнкі рослини ефектно виглядають на опорах з бамбука, дерев'яних рейках. Розмножуються живцюванням.

Сциндапус золотистий – виходець з вологих тропічних лісів Малайського Архіпелагу. Швидкозростаюча вічнозелена ліана, за рік дає приріст до 1,5 – 2 м.

Можна вирощувати кущовим, а також він в'ється. Розмножується стебловими живцями.

Красиво цвітучі рослини

Рослини, як правило, не вирощують в зимовому саду постійно, їх ставлять туди в горщиках (або прикопують в ґрунт) у період цвітіння. Яскраві барвисті плями цих рослин надають загальної композиції, більший декоративний ефект. Відцвілі рослини знову переносять в підсобну оранжерею.

Розан китайський – деревовидний чагарник з оранжерейними темно-зеленими загостреними зубчастими листками і великими воронкоподібними квітками. Батьківщина – Індія, Китай. Особливо цінні низькорослі, густооблистяні садові форми і сорти з простими або махровими квітками різних кольорів. У південних районах зимує у відкритому ґрунті, розмножується живцями.

Пуансетія – найвродливіша промислова культура, здавна вирощувана в закритому ґрунті. Батьківщина – Мексика і Центральна Америка. Для зимового саду представляє інтерес завдяки яскравовираженим забарвленням (брактеям) – білої, жовтої, червоної, рожевої та інших забарвлень. Особливо цінне те, що „цвітіння” припадає на зимові місяці, коли дуже мало яскравих фарб. Розмножуються живцюванням навесні і на початку літа. Є велика кількість сортів.

Каладіум двоколірний – багаторічна бульбова рослина з красивими, різноманітно і яскравовираженим серцеподібним листям на довгих черешках.

Каладіум – цінний екзотичний вид рослини. Прикопані в зимовому саду, створюють яскраву картину, оживляючи всю композицію.

Кодисум ряболистий – рід сімейства молочайних, складається з великої кількості різновидів і садових форм і сортів. Батьківщина – тропіки Південно-Східної Азії. Дуже декоративні, щільні, пестровиражені шкірясті листя, різноманітні за формою і розмірами. Культура теплолюбна. Основний спосіб розмноження – відділення молодих відростаючих пагонів.

Бугенвіллея – вічнозелена кучерява ліана. Батьківщина – тропіки Бразилії. Здавна використовуються в декоративному садівництві завдяки красивому листю різноманітного забарвлення. Розмножується живцюванням.

Валлота пурпурна – багаторічна цибулинна рослина. Батьківщина – Південна Африка. Листя темно-зелені, щільні, лінійні, на кожній квітковій стрілці утворюється по 2 – 4 квітки. Шляхом підбору рослин з різними термінами цвітіння можна забезпечити зимовий сад квітучими екземплярами протягом декількох місяців. Холодостійка, розмножується насінням і дочірніми цибулинками.

Кринум Мура – цибулинні рослини, з біології та за походженням схожий з валлотою. Має велику, до 10 – 15 см у діаметрі, надземну цибулину, високе трав'янисте стебло і ніжні світло-зелені лінійні листя. Квітки по 6 – 8 зібрані на високому квітконосі, мають тонкий приємний аромат. Розмножуються насінням і дочірніми цибулинами. Рослина холодостійка.

У період цвітіння в зимовому саду можна вирощувати клівію благородну і Еухаріс великоквіткову.

Ґрунтопокривні рослини

Плющ звичайний – вічнозелений чагарник з присмоктуючими повітряними коренями, що підіймається на значну висоту. Розмножується плющ живцями з однорічних пагонів.

Офиопогон японський – багаторічна трав'яниста цибулинна рослина з густою надземною масою, з пучком вузьколінійних темно-зелених листків. Батьківщина – Японія, Китай. Тіньовитривалий, холодостійкий, є одним з кращих ґрунтопокривних рослин. Зимує на півдні у відкритому ґрунті, розмножується діленням куща.

Лісопарк – це лісовий масив, призначений для відпочинку в умовах вільного режиму користування, територія якого наведена в певну ландшафтно-планувальну систему і упорядкована із збереженням природних ландшафтів лісової середовища.

В архітектурно-планувальному відношенні міста (міської системи, агломерації), лісопарк – це один з основних елементів зелених і приміських зон. Під час створення лісопарку беруть участь фахівці багатьох суміжних професій.

Лісопарк відрізняється від лісу за використанням, структурною побудовою та господарською діяльністю. Всі заходи в лісопарку спрямовані на підвищення санітарно-гігієнічних, естетичних достоїнств території; одержання деревини має другорядне значення. У той же час у лісопарку проводяться лісівничі заходи (рубки догляду і формування, санітарні рубки, лісопаркові посадки різних типів тощо).

Площа та територіальне розміщення лісопарків у системі озеленення міста залежать від багатьох факторів.

Міста, що відрізняються один від одного не тільки розміром або чисельністю населення, але і економічних, народногосподарським значенням, географічним положенням, природно-кліматичними й іншими умовами, обумовлюють характер проектування та організації озелених територій в місті, у приміських та зелених зонах і їх величину і розміщення.

Розміщення озелених територій та лісопаркових масивів у системі озеленення міста може бути рівномірним або нерівномірним, кільцевим, клинами, смугами і т. д.

Санітарно-гігієнічне значення зелених насаджень лісопарків

Зелені насадження – ефективний засіб регулювання теплового режиму міського середовища. Мікрокліматична ефективність насаджень залежить від площі ділянки, породного складу насаджень, зімкнутості полога і т. д.

Найбільший мікрокліматичний ефект, що виражається в зміні температури повітря, наголошується в лісопарковому масиві. Швидкість наростання мікрокліматичного ефекту залежить від площі масивів, тобто існують деякі оптимальні розміри, зменшення яких нерационально з точки зору зниження температури повітря. Ці висновки мають важливе значення при визначенні розмірів лісопарків.

Величина ядра з комфортним середовищем залежить від величини лісопарку і його конфігурації. На невеликих за площею ділянках зелених насаджених зонах з комфортним середовищем займає незначну частину території, а зі збільшенням площі ділянки ця зона зростає. Комфортність умов залежить від рухливості повітря. За високої літньої температури сприятливий вплив робить навіть незначний рух повітря, але сильний вітер викликає неприємне відчуття. Тому важливо враховувати вплив різних конструкцій насаджень на швидкість вітру.

Вітровий режим залежить від структури та породного складу насаджень. Велика горизонтальна замкнутість і наявність другого ярусу і підліска різко знижують швидкість вітру до штилю.

Рекреаційні навантаження. Лісопарку при розумній їх експлуатації належить значна роль в оздоровленні навколишнього середовища.

Шкідливий вплив ущільнення ґрунту на ріст рослин у лісопарках відбувається, в основному, за рахунок активного відвідування людьми за відсутності належної дорожньо-стежкової мережі. Негативний вплив ущільнення ґрунту починається з руйнування лісової підстилки. Лісова підстилка – це свого роду захисний шар ґрунту, вона добре поглинає вологу і уповільнює її випаровування.

У місцях інтенсивного відвідування лісопарків спочатку з'являються стежки, збивається лісова підстилка, потім утворюються ділянки без підросту та підліска. Під полог лісових насаджень проникають злаки і бур'янисті види рослин, легко витісняють лісові трави. Подальше ущільнення призводить до порушення водно-фізичного режиму лісових ґрунтів і до поступового погіршення стану деревних рослин.

За ступенем стійкості до ущільнення ґрунту деревні породи розподіляються наступним чином: в'яз звичайний, липа дрібнолиста, тополя бальзамічна, дуб черешчатий, клен гостролистий, ясен зелений.

Максимальна концентрація відпочиваючих на лісопаркових територіях спостерігається з 11 до 13 год і досягає 30%. Оптимальна щільність відвідувачів у лісопарках в активних зонах відпочинку до 24 чол./га, в зонах епізодичної відвідуваності 4 – 5 чол./га.

В якості оптимальних допускаються такі навантаження на лісопаркові насадження з урахуванням рівня благоустрою, при яких продовжується стійкий природний розвиток рослинного покриву.

У практиці лісопаркового будівництва прийнято вважати, що час проїзду від центру міста до лісопарку не повинен перевищувати 1 ч.

Формування відкритих просторів, облаштування водойм і застосування малих форм

В оформленні лісопарків велике значення луки та поляни; ним прокладають доріжки, встановлюють лісопаркові меблі. Поляни приваблюють багато відпочиваючих, мають велике навантаження і потребують постійного догляду; траву періодично скошують, проводять вапнування ґрунтів, видаляють моховий покрив у міру його появи, прибирають побутове сміття і т. д.

Важливе значення у вигляді лісопарків займають водні поверхні. Вони підвищують декоративну та естетичну цінність території. Водойми приваблюють відпочиваючих і використовуються для спорту, купання, рибальства.

Лісові озера, протоки і річки постійно потребують очищення від рослинності, сміття, вимагають зміцнення берегів, випрямлення русел, поглиблення дна водойм і т. д.

Велика протяжність прибережної смуги водойм, а також наявність ділянок із сприятливими ґрунтовими умовами дозволяють створити в лісопарках комфортну зону пляжу для відпочинку великої кількості відвідувачів.

Садові меблі, в основному, виконують з деревини оброблених стовбурів, пнів та ін.

Будівництво доріг і збереження ландшафтів

Як всяке будівництво, при якому відбувається часткове вторгнення в природу, спорудження доріг знаходиться у відомому протиріччі з збереженням природного ландшафту. Дороги залишають помітні сліди в навколишньому ландшафті, так як для них відводиться певна смуга території, утворюються додаткові зони підсіпки та виїмки, нерідко виходять за межі смуги відводу.

Вважається, що при організації ландшафтів домінуючою повинна бути дорога і тільки окремі її елементи можуть мати значення як акценти. Дорогу погоджують з ландшафтом, якщо вона на граничній зоні його елементів: біля підніжжя пагорбів, на узліссі, по терасах річкових долин і уздовж природної осі ландшафту без різких порушень сформованих форм рельєфу.

Планування дорожньої мережі може бути проведене в пейзажному, регулярному або змішаному стилі. При пейзажному плануванні дороги трасують плавно, без крутих вигинів. У регулярному плануванні дорожня мережа намічається прямолінійно, підкреслюється суворі геометричність стилю. На практиці можна зустріти і змішаний стиль, але, як правило, застосовують пейзажний стиль планування доріг.

Мережа доріг у лісопарку повинна бути спроектована економічно і не перевищувати необхідної потреби. Це важливо в цілях економії коштів, території і збереження великих масивів зелені. У той же час відсутність необхідної кількості доріг призводить до витоптування газонів, появи довільних стежок.

Доріжки з інтенсивним рухом повинні мати плавні повороти. Практика показує, що будь-які заходи щодо захисту рослин, розміщених на крутих поворотах доріжок, малоефективні; в таких місцях газони з плином часу витоптуються.

Прогулянкові дороги та алеї складають основу дорожньої мережі лісопарків. Їх будівництву відводиться велике місце в комплексі робіт благоустрою.

Особливо важливий у лісопарковому будівництві, як і в садово-парковому, вибір типу покриттів доріжок та майданчиків. При цьому враховуються призначення доріжок і майданчиків, умови їх експлуатації.

У практиці лісопаркового будівництва застосовують дороги одно- і двосхилі (серповидні); заглиблені на підсипці, на одному рівні з газоном і природним рельєфом з пристроєм бровок або без них. Пристосування того чи іншого типу доріг залежить від характеру рельєфу.

У лісопарках застосовують типи покриттів: бетонні, асфальтовані, набивні та ґрунтові (рідше дороги з твердим покриттям – місцеві під'їзди, майданчик для стоянки автотранспорту). Широко використовують набивні і ґрунтові, поліпшені. Ширина доріг залежить від інтенсивності руху по них і умов експлуатації. Зустрічаються дороги шириною 3,5 – 10,0 м.

У залежності від інтенсивності очікуваних потоків пішоходів ширину доріжок встановлюють виходячи з розрахунку: з однією смугою руху 0,75 м, при двосторонньому русі 1,5 м. Крім прогулянкових алей в лісопарках створюють мережу стежок, проектують велосипедні доріжки і дороги для верхової їзди.

Розміщення декоративних груп на території лісопарку

Під час формування ландшафту лісопарку необхідно розумно зберегти виразні природні ділянки. Іноді проведенням невеликих заходів (рубка, підсадка) може вдало підкреслити красу міста.

Малоцінні, одноманітні території лісопарків потрібно реконструювати. Існуючі та новостворювані насадження повинні утворювати єдину композицію. Об'ємно-просторова композиція лісопарку складається з закритих, напіввідкритих і відкритих просторів.

Для досягнення художньої виразності лісопарку виділити ділянки формування пейзажу з введенням груп (вхід, центр композиції, ряд пейзажів, що супроводжують основний прогулянковий маршрут).

Тема VI. Проектування інтер'єрів приміщень громадських будівель та промислових споруд

Лекція 1. Теоретичні основи дизайну інтер'єру

Дизайн – це область, яка вимагає від людини, яка ним займається, максимальної концентрації, неосяжної фантазії, твердих знань і довгих років практики. Тому, дизайнером може бути не кожен, але спробувати можуть всі. Отже, спробуємо розібратися з ключовим поняттям у дизайні – композицією.

Ми всі живемо в оточенні природи. Бачимо хмари, зоряне небо, море і називаємо це природним середовищем, дизайнером якого був сам Творець. Проте зараз мова піде про середовище штучне, створене самою людиною. Штучне середовище може з'являтися з часом, у результаті побутової і соціальної діяльності людини. В основі другого шляху – розумна воля людини, яка вибудовує для себе комфортне середовище існування.

Придивимось уважніше до предметів, що супроводжують наше буття.

Речі, що оточують людину – це сховище інформації, що пройшло через тисячоліття. Причому ця інформація може бути зосереджена на площі і в 30, і в 200 м². Коли ми сідаємо за стіл, то не задумуємось над тим, що форма і призначення цього предмету мало змінилися з часів Давнього Єгипту або Греції. У всі епохи людина прагнула до оптимального середовища існування. І керувалася в своєму прагненні не тільки особистим смаком і модою, але і останніми вимогами комфорту.

Ще кілька років тому наш співвітчизник вкладав в поняття комфорту чисто технічне оснащення середньостатистичної квартири (добротна сантехніка, кухонне устаткування, пральна машина і т. д.). Те, що складові комфортабельного життя перейшли з категорії „зручностей” в категорію „краса” і „самовираження в інтер'єрі”, говорить про помітний розвиток наших взаємостосунків з дизайном.

У радянські часи слово „дизайн”, зважаючи на свою яскраву „західність”, не схвалювалося і замінювалося виразом „художнє проектування” (між іншим, досить точним). Сьогодні ми говоримо про дизайн стосовно різних явищ і предметів – від оформлення

дамської сумочки до зовнішнього вигляду міжконтинентальної балістичної ракети. Істотну роль в розвитку цього поняття зіграла промислова естетика. Ця сфера дизайну унікальна тим, що піднімає до високого естетичного рівня масову продукцію. І ось вже наш сучасник смакує досконалість форм комп'ютерів, автомобілів і телевізорів останніх моделей.

Якщо ви хочете відразу, не відкладаючи, перейти до практики дизайну, вам необхідно знати, що робота дизайнера скільки цікава і багатоманітна, так і складна. Постараємося позначити її основні етапи.

Між задумом, існуючим тільки у нашій уяві, і конкретною реалізацією проекту дуже велика відстань. Почати слід з ескізу. Наступним буде проект.

Задача проекту – дати уявлення про реальний результат, скоректувати деталі і створити основу для втілення задуманого.

Та все ж, перш ніж приступити до практики, необхідно ознайомитися з теорією. Часто люди однієї професії говорять на своїй, зрозумілій тільки їм одним мові. Наприклад, програмісти так і сиплють комп'ютерними слівцями. Звичному користувачу не завжди зрозуміло, про що вони говорять. Теорія дизайну теж рясніє спеціальними поняттями і термінами. Тому перш за все треба домовитися про термінологію.

Складові дизайну

Дизайн існує одночасно в двох вимірах, двох світах – у області чистого мистецтва і в області техніки. Відповідно, і мова понять ділиться на дві групи.

Першу можна позначити як „художню”, яка прийшла з „старших” видів мистецтва – живопису, скульптури. Ці поняття загальні і, що важливо відзначити, фундаментальні для всіх мистецтв і архітектури: стиль і стилізація, простір і середовище, композиція, пропорції, пластика, ритм, об'єм, колір, світло, контраст і нюанс, поверхня і фактура.

Деякі з перерахованих понять властиві будь-якому середовищу – наприклад простір і світло, пропорції, об'єм і поверхня. Їх можна за бажанням змінювати, для чого необхідно оволодіти спеціальними прийомами роботи. Ритм, колір, контраст і нюанс, фактура, частково світло – це і є прийоми і принципи перетворення середовища.

Друга група понять прийшла в дизайн з області техніки, конструювання і будівництва, тому назовемо її „технічною”. До технічних понять можна віднести реконструкцію, перепланування, кубатуру, перспективу, зонування, масштаб, ескіз, проект, креслення, фарбування, інсоляцію, декорування, модуль, план.

„Технічна” група не випадково займає місце після „художньої”. Вона є перекладом абстрактних понять на практичну мову. Так, філософське поняття „простір” в перекладі на технічну мову стає „кубатурою” з конкретною кількістю метрів, а „колір”, якому мистецтвознавці всього світу присвятили томи досліджень, відповідає термінам „фарбування” і „колор”. Очевидно, що, перейшовши в своїй дизайнерській творчості до етапу технічних понять, ви впритул наблизилися до реального втілення задуму в життя. Адже кінець кінцем зусилля дизайнера направлені якраз на те, щоб ідея перетворилася на проект, а проект – у живий індивідуальний простір, придатний для достовірно комфортного життя.

Розділивши поняття на дві основні групи, відкриємо власне словник термінів. Почнемо з художніх понять.

Середовище – це організоване дизайнером або архітектором наочно-просторове оточення людини. Наприклад, анфіладний простір з парадним чергуванням залів і позолоченими меблями створює „палацово-показове” середовище. А простір офісу з економною і раціональною розстановкою меблів і відповідним освітленням характеризує середовище ділове, що розташовує до роботи. У процесі дизайнерської діяльності ви повинні чітко і обгрунтовано ставити перед собою задачі і бути собі образом майбутнього середовища – чи інтимна це обстановка спальні, затишно-ділова – кабінету або атмосфера вітальні, що розташовує до відпочинку.

Простір можна назвати „оформленою пусткою”. Спробуємо уявити її собі через наші відчуття: у маленькому замкнутому паралелепіпеді ліфта – і в чистому полі, в палаці епохи бароко – і в петербурзькому дворі-колодязі. Простір завжди забарвлений емоцією, воно

підвладне волі дизайнера і в той же час, певною мірою, формує особу і настрій людини. Дизайнер, як правило, має справу з внутрішнім простором.

Композиція „тримає” ваш простір, організовує його і підпорядковує так званим законам композиції. Виділення головного і другорядного. Найчастіше зустрічається центрична композиція. У доісторичній печері центром, навколо якого зосереджувалось життя роду, було вогнище, в Елладі і Стародавньому Римі – внутрішній двір, в середньовіччі – камін, і, нарешті, в сучасній „sitting-room” смисловим і композиційним центром став друг сім’ї – телевизор. Якщо ви будете будинок або переплануєте квартиру, постарайтеся уважно продумати і наперед виділити смисловий центр композиції житлового простору. Найчастіше таким центром є вітальня або їдальня. Композиційний центр їдальні або вітальні – обідній стіл, камін, телевизор, журнальний або картковий столик – ви призначаєте особисто, або він визначається сам собою, відповідно до традицій і способу життя сім’ї.

Пропорції знайомі нам ще з підручників математики як співвідношення частин між собою і відношення кожної частини до цілого. Пропорції якнайповніше виражали уявлення людей про гармонію. Знайдене в Стародавній Греції ідеальне співвідношення пропорцій одержало назву „Золотого перетину” і вважається найдосконалішим.

У дизайні інтер’єру до відвернутих математичних понять додане ще одне, конкретне – людина.

Вираз „людина – міра всіх речей” буквально означає наступне: з висотою зростання середньої людини, з довжиною його рук і ніг порівнюється висота приміщення, ширина віконних і дверних отворів, розміри ступенів драбин. Недаремно до появи метричної системи всі міряли „частинами тіла” – ліктями, сажнями.

Пропорції потрібні нам для досягнення максимального комфорту. „Правильні” і „неправильні” пропорції – поняття в застосуванні до інтер’єру достатньо умовні. Те, що красиве для стилю high-tech, жахливо потворне для готики, і навпаки. Створюючи потрібне вам середовище або образ житла, ви можете використовувати абсолютно неправильні пропорції. Наприклад, є намір відтворити готичний простір. Для цього значно збільште висоту стіни по відношенню до площі кімнати (разів отак в п’ять), додайте витягнутий дверний отвір, міцно порушивши співвідношення його ширини і висоти, „витягніть” вікно – ось вам і „готика”. Якщо ще попрацювати з світлом, декором і меблями, то вийде ефектна стилізація під готичний стиль. Іншими словами, пропорція може стати одним із фундаментальних елементів.

Та все ж вправи з пропорціями краще проводити на папері! Різні системи пропорцій ми бачимо в будь-якому стилі – від бароко до мінімалізму. Але завжди пропорції міняються з огляду на тенденції розвитку суспільства.

Стиль складається, як правило, з ряду стійких прийомів і форм, властивих тільки йому. Повторення в реальному інтер’єрі якого-небудь історичного стилю у всій його чистоті неможливе і недоцільне, кожен існує в своєму часі. Творче відтворення історичного стилю в сучасному варіанті називається стилізацією. Сьогодні стилізація – тонка і складна гра із стилем, додаючи вигляду інтер’єру особливий шарм. У цьому випадку не повторюють заучені формальні прийоми, а ненастирливо, узявши кращі і характерніші риси стилю, включають їх в сучасне житло. Зовсім не обов’язково відтворювати на сьомому поверсі блокового будинку зали Зимового палацу, цей задум неперспективний. Якщо ви захотіли створити атмосферу бароко на сорока квадратних метрах, краще звернутися до стилізації. Докладний розбір методів стилізації будинку ми відкладемо до статті, присвяченої саме стилям в інтер’єрі.

Ритм – це рівномірне чергування дій або елементів, несвідоме або організоване, створене людиною, машиною, в природі і т. д. Перші ритми, які ми відчуваємо з народження, – биття нашого серця і зміна дня і ночі. Живим істотам ритм властивий органічно. У архітектурі і дизайні його використовують як виразний прийом, щоб додати зовнішньому вигляду будівлі або інтер’єру емоційність, позначити чіткий порядок або, навпаки, „зламати” одноманітність і монотонність простору. Ритм може підкреслити граничну офіційність і манірність – пригадаємо впорядкований лад колон періоду класицизму. Ритм, що збивається, переривчастий, як джазова імпровізація, характерний для простору постмодернізму.

Ритм буває пластичний (лінійний), світловий, колірний, ритм об’ємів і просторів.

Пластичний, або, інакше, лінійний ритм, як правило, задається формою основного, спеціально підкресленого предмету або конструкції. Таким виділеним елементом може стати незвичайної форми вікно, рельєф стіни або стелі. Якщо у вас трикутний або округлий віконний отвір, вважайте, що пластичний ритм трикутника або овалу вам заданий, і сміливо підпорядковуйте йому решту інтер'єру, фантазуючи на тему геометрії. Ефектні або рідкісні меблі теж хороші як джерело пластичного ритму. Якщо ви відважні в області моди і зробили центром композиції кімнати авторське крісло, повторюйте ритм малюнка спинки, ніжок, підлокітників у речах менш помітних. Лінія або форма, неодноразово повторена в просторі, і утворює пластичний (лінійний) ритм.

Якщо як провідний колірний ритм вибраний, скажімо, жовтий, то він стає колірним акцентом інтер'єру. Жовтий колір, почавшись в передпокої, ритмічно рухається і повторюється в кольорі килима вітальні, абажурі, диванній подушці і т. д. Це можуть бути речі з різного матеріалу, з різною фактурою поверхні, але їхній колір, якщо ми добиваємося саме ритмічних зв'язків, повинен точно відтворювати один і той же відтінок. Приблизність погубить стиль.

Ритмічна організація простору – вищий пілотаж дизайну. Проте можна стати майстром і в цій справі.

Колір – один з найважливіших елементів інтер'єру (безбарвний інтер'єр просто неможливий). Як робочий прийом під час оформлення простору використовують колірний контраст, нюанс і акцент. Перший крок у виборі майбутньої палітри зробіть, керуючись стилем житла. Наприклад, інтер'єр в стилі high-tech може бути побудований на колірному контрасті („батьками” high-tech були мінімалізм і поп-арт; останній якраз дозволяє використовувати яскраві, відкриті кольори). Синій, жовтий, фіолетовий, червоний розташовуються за правилами авангардного живопису, тоді композиція кімнати нагадуватиме полотно поп-арту.

У класичному інтер'єрі простір розкривається, перетікаючи з одного об'єму в інший. Якщо ви віддасте перевагу класиці, уникайте контрастів – різкої зміни об'ємів, ритмів, світла і кольору. Тут ваш робочий прийом не контраст, а нюанс. Обережно і стримано „нанизуйте” колірні об'єми один на інший. Зробіть так, щоб простір розкривався поступово, плавно розвертаючись до глядача і переходячи в інше без різких поворотів, перепадів рівнів підлоги і висоти стель, без випадкових, непродуманих змін ракурсу.

Всі складові інтер'єру не можуть бути одного кольору і тону. Із взаємодії кольорів народжується колорит. Його можна підібрати для всього житла в цілому і для кожної кімнати окремо. Колорит, як відомо, буває теплий і холодний. До теплих ми віднесемо всі кольори і відтінки вогню – від золотисто-жовтого до коричневого, до холодних – кольори води і неба: блакитні, зелені, сірі і т. д. Більш докладно про проблеми кольору в інтер'єрі, про моду на різні кольори ми поговоримо в наших наступних публікаціях.

Лекція 2. Використання кольору та світла в дизайні інтер'єру

Без світла немає кольору. Світло впливає на сприйняття кольору. У різному світі один і той же тон сприймається по-різному – стає тепліше або холодніше. Самий великий контраст відчувається між природним і штучним освітленням.

Штучне освітлення

Лампа розжарювання збільшує різкість кольору подібно до світла від свічки, посилюючи теплоту теплих тонів і зменшуючи вплив холодних тонів. З лампою розжарювання не рекомендується вибирати холодні тони – в цьому сенсі вони виглядають непривабливо. Галогенна лампа має подібне з лампою розжарювання вплив на кольори.

Лампа денного світла масово використовується в конторах і вдома – в місцях, що вимагають гарного освітлення. Лампа денного світла підсилює відчуття холоду від холодних тонів і охолоджує теплі тони. Лампи денного світла з синюватим світлом роблять зелені та сині тони більш яскравими, але червоний, помаранчевий і жовтий тони блякнуть у цьому світі. В інтер'єрі з м'якими тонами краще віддати перевагу лампі денного світла.

Природне або денне освітлення

Природне світло постійно змінюється і буває зовсім різне щонайменше 4 рази на день: на зорі, опівдні, вдень і в сутінках. Щоб додати кімнаті на північній стороні, де мало сонця і темно, відчуття тепла, під час створення її інтер'єру рекомендується використовувати теплі і світлі тони. Холодні синювато-зелені тони більше підходять для багатих сонячним світлом кімнат.

Вибираючи по карті колеровки відповідний відтінок, обов'язково враховуйте, що освітлення офарблює кімнати. Щоб отримати об'єктивну картину, при виборі слід розглянути тон у відповідному освітленні. Для цього можна розглянути відтінок при світлі лампи в магазині, при денному світлі або, що ще краще, взяти зразок тону додому, для перевірки. Наприклад, вибраний при денному світлі синій тон в електричному світлі набуває зеленуватого відтінку, червоний – жовтуватий, кремові тони – сіруватий.

Що необхідно враховувати при виборі відтінку:

Найменше змінюються при різному освітленні білі і світлі тони – це самий вірний вибір. У той же час білі і пастельні тони мають особливість впливати на сприйняття інших тонів.

Меблі і інтер'єр кімнати впливають на сприйняття кольору стін, тому найбільш правильно вибирати відтінок вже у мебльованій кімнаті.

Якщо ви віддасте перевагу темним, насиченим тонам, спершу перевірте тон, наприклад, на маленькому шматочку картону. Потім розгляньте його на тлі стіни в природному і штучному освітленні, і ви отримаєте вірне уявлення про відтінок.

Зеленувато-сірі і традиційні тони сприймаються по-різному під час природного і штучного освітлення.

За допомогою певного освітлення кімнаті можна додати бажаний вид. Спальня, наприклад, nebude більш романтичний вигляд, якщо використовувати червонувату лампочку. Не рекомендується використовувати особливе освітлення у ванній кімнаті, де природне світло необхідне для ранкового туалету (макіяж, гоління).

Уникайте використання в кімнатах синюватого або зеленуватого освітлення – це сильно впливає на сприйняття відтінків у сусідніх приміщеннях.

Ступінь блиску фарби впливає на інтенсивність і глибину кольору в природному і штучному освітленні. Чим вище ступінь блиску, тим сильніше відображення світла, і тим яскравіше здається колір.

Під час впорядкування приміщення самим захоплюючим завданням є вибір основного кольору інтер'єру та освітлення. Кольори відображають внутрішній світ людини, впливають на настрій, тому вибираючи колірну гамму, потрібно продумувати кожен крок. Які кольори будуть краще поєднуватися, яке освітлення більше підійде під планування приміщення вирішувати потрібно заздалегідь.

Не варто забувати, що кожен спектр кольору має різну довжину хвилі. Блакитний, зелений і фіолетовий кольори мають коротку хвилю і впливають на людину заспокійливо, допомагають повноцінно відпочити і розслабитися. Жовтий, червоний і жовтогарячий діють збудливо, підвищують працездатність, оскільки мають довгу хвилю спектра.

За допомогою кольору можна зробити зональне розділення приміщення на кілька частин. Щоб візуально зменшити кімнату потрібно зробити стіни темних тонів, а стелю світлих. А щоб розширити, потрібно навпаки оформити стіни в світлі тони, додаючи приміщенню об'єм, а стелю зробити темного тону. Зорову стійкість приміщенню додасть різкий контраст між нижньою і верхньою частинами приміщення.

Усунути вади приміщення можна, використовуючи різні відтінки одного тону. Розбавляти колірну гамму потрібно поєднанням відтінків, адже всі складові приміщення не можуть мати один тон. Колорит приміщення народжується при взаємодії квітів.

Лекція 3. Відповідність кольору та фону в дизайні інтер'єру

Доводиться актуальність та принципова можливість виявлення кореляцій між кольором та формою об'єктів інтер'єр-дизайну з погляду змістовної складової. Пропонується використання методів експериментальної семантичної психології для виявлення таких кореляцій в процесі передпроектного дослідження.

В одній з попередніх публікацій ми зазначали такі аспекти питання про відповідність кольору та форми в дизайні інтер'єру:

1. Виходячи з загальних положень естетики та теорії мистецтва, цінність об'єкта визначається взаємною відповідністю засобів виразності, що на рівні сприйняття розцінюється як художня цілісність твору мистецтва. Таким чином, питання взаємної відповідності кольору та форми як засобів виразності є безумовно актуальним як для проектної практики, так і для підготовки фахівців дизайну інтер'єру.

2. У сучасних теоретичних та методичних працях у галузі архітектури та дизайну інтер'єру зазначене питання розглядається переважно з позиції впливу кольору на сприйняття форми.

3. Огляд сучасної практики показує, що колір не розглядається дизайнерами як один із головних засобів виразності, а лише як необов'язковий „додаток” до форми, що може бути довільним чином змінений. Таким чином, і теорія, і практика дизайну протирічить основоположним принципам естетики.

Ми вважаємо, що такий підхід до питання взаємної відповідності кольору та форми в дизайні є методологічно невірним та практично непродуктивним. Виходячи з цього, нижче ми намічаємо шляхи дослідження поставленого питання з позицій художньої цілісності дизайн-об'єктів.

Об'єкти та методи дослідження

У попередніх розглядах історії поставленого питання ми виділяли такі підходи до його дослідження та вирішення:

1. Вперше питання відповідності форми та кольору в мистецтві було поставлене на початку XX сторіччя художниками-модерністами. Ці дослідження справили значний вплив на практику дизайну, зокрема через діяльність таких шкіл, як ВХУТЕМАС, Баухауз, Гьотеанум. Пошуки цього періоду були спрямовані на дослідження взаємної відповідності форми та кольору як рівноправних засобів виразності. Проте зазначені дослідження певним чином призвели до тупикових результатів принаймні з трьох причин.

По-перше, тодішній стан розвитку теорії сприйняття не дозволяв належно, формалізованим чином обґрунтувати результати досліджень. Фактично єдиним доступним методом на той час було самоспостереження.

По-друге, предметом дослідження модерністів у галузі кольору були окремі чисті насичені кольори (жовтий, синій тощо), а в галузі форми – основні планіметричні фігури (круг, квадрат тощо). Очевидно, що такий підхід має обмежену цінність для практики мистецтва та дизайну зокрема, оскільки репертуар форм та кольорів не може обмежуватись лише базовими феноменами.

По-третє, дослідники 1910 – 20-х років прагнули до простих, однозначних висновків. Внаслідок цього зазначені результати сьогодні здебільшого сприймаються як суб'єктивні рекомендації, викладені у догматичній формі. На жаль, через це було втрачено також методологічне підґрунтя модерністів, що виходили саме з концепції художньої єдності об'єкта.

2. У подальшому головну увагу теоретиків та практиків дизайну було зосереджено на дослідженнях геометричної форми об'єктів. Це питання розглядається в численних працях з питань композиції в архітектурі, промисловому дизайні, дизайні інтер'єру та меблів тощо. Питання кольору дизайн-об'єктів розглядається у таких роботах побіжно, з погляду впливу кольору на сприйняття геометрії форми. Наприклад, досліджується, які саме кольори збільшують чи зменшують, наближають чи віддаляють перцептивний образ предмета. Проте важливим надбанням цього періоду є дослідження форми та кольору не як простих феноменів,

а параметрично. Протягом другої половини XX сторіччя до теорії дизайну увійшли уявлення про параметри форми (симетрія, ритміка, структура тощо) та кольору (колірний тон, світлота, насиченість) у вигляді більш-менш цілісної концепції.

3. Ще одним важливим напрямком досліджень питання форми та кольору є експериментальна семантична психологія, що розвивається починаючи з середини XX сторіччя. Саме в межах семантичної психології протягом останніх десятиріч з'явилися дослідження, що ставлять на меті визначити відповідність між окремими параметрами кольору та форми (симетрія, прямолінійність, регулярність, колірний тон, світлота тощо) та тими значеннями, що сприймає людина через споглядання предметів. Деякі дослідження свідчать про принципову можливість виявлення відповідності між окремими параметрами форми та кольору, з одного боку, та параметрами сприйняття, з іншого. Саме цей напрямок дослідження поставленого питання ми вважаємо перспективним. Перевагою цього напрямку є формалізовані експериментальні методи (зокрема, „семантичний диференціал”), що надають результатам об'єктивності та обґрунтованості. Проте ці методи мають бути модифіковані, оскільки для дизайну актуальним є не питання сприйняття наявних об'єктів, а створення нових.

Лекція 4. Декорування. Поєднання кольорів в інтер'єрі

Декорування інтер'єру – складний і творчий процес, в якому необхідно враховувати навіть найменші дрібниці. Найчастіше тон всій обстановці може задати лише одна невелика деталь: такі деталі називають предметами інтер'єру, які зробляють будь-який образ незабутнім. Не слід забувати, що саме предмети інтер'єру додають завершеність будь-якої дизайнерської ідеї.

Створення декору інтер'єру має на меті не тільки взаємозв'язок оздоблення до функціонального призначення приміщення, а й вдалу художню організацію, яка буде сприяти гарному емоційному стану. Дизайнери організації La Pensee допоможуть вам здійснити декорування інтер'єру. Декорування – це мистецтво перетворювати ілюзії в реальність, це чудова можливість змінити знайомий вигляд інтер'єру без капітального ремонту та перепланування.

Декорування інтер'єру полягає в підборі колористичної композиції покриттів, індивідуальних предметів, аксесуарів, інтер'єрних скульптур, світильників, декоративних панно, драпіровок та інших деталей інтер'єру.

Декорування включає в себе:

Підбір картин, малюнків, настінної графіки.

Підбір скульптур та ін.

Підбір столових приборів, сервізів і скатертин.

Підбір штор та гардин.

Підбір постільної білизни.

Підбір аксесуарів у різні приміщення.

Підбір освітлювальних приладів.

Поїздки по магазинах і салонах.

Консультації з вибору предметів інтер'єру.

Лекція 5. Стилі в дизайні інтер'єру

Дизайн будинку чи котеджу – це не менш важливо, ніж будівництво самого будинку. Будинок і дизайн – нерозривні поняття. Дизайнери виконують внутрішню і зовнішню обробку будинків і помешкань.

Головна задача, яку виконують дизайнери – дизайн приміщення, що відповідає індивідуальності людини, яка має в ньому жити чи знаходитися, її звичкам, темпераменту, способу життя. Ну, і природно, задовольняти смаки і переваги господаря.

При цьому основна задача дизайнера, з огляду на спосіб життя і побажання господаря будинку, зробити так, щоб у дизайні інтер'єру будинку простежувалася загальна лінія і його окремі елементи гармонійно і природно сполучалися між собою, створювали цільний образ – визначений стиль.

Дизайнер за необхідності і за бажанням замовника знайде ідеальне сполучення різних стилів навіть у просторі однієї кімнати чи всього будинку. Дизайн зі змішанням стилів стає необхідністю, якщо в будинку буде проживати родина з кількох людей різних поколінь.

У кожного з них свої смаки, і кожний повинен мати в будинку свій куточок, у якому він почував би себе максимально затишно. Але такий будинок ризикує перетворитися в накопичення не поєднаних між собою предметів і деталей дизайну. Сьогодні ринок оздоблювальних матеріалів дозволяє втілити найзухваліші й незвичайні фантазії в реальність.

Дизайн та оформлення будинку або квартири інтер'єру в певному стилі. Однак найчастіше для замовника поняття „стилі дизайну”, „стилістика інтер'єру”, „стилізація” туманні і до кінця не ясні. Багато хто вважає, що стилі інтер'єру бувають всього двох типів: класичний і сучасний (модерн). Є, звичайно, й інша крайність, коли замовник починає диктувати, якою має бути стилістика інтер'єру, вимагаючи зробити „готичний стиль, розбавлений еkleктикою”. Звичайно, побажання замовника важливі під час складання дизайн-проекту, але вони повинні бути базою, від якої і буде відштовхуватися дизайнер, здійснюючи дизайн та оформлення квартири або будинку. Для того, щоб внести ясність у питання визначення стилю, розглянемо, які існують основні стилі інтер'єру.

Античний стиль – добре відомий пам'ятниками скульптури та архітектури часів Стародавньої Греції та Риму. Характерні риси античного стилю: арки, колони, циліндричні склепіння, скульптури богів, богинь, художній розпис. Всі ці елементи приваблюють своєю гармонійністю, пишністю, неповторною і закінченою красою.

Готичний стиль. Характерними рисами цього стилю є кольорові вітражі на вікнах, позолота на рамах дзеркал і картин, гобелени, килими, задрапіровані тканиною стіни. Будівлі, збудовані в стилі готики, спрямовуються вгору своїми довгими шпилями, відрізняються великими вікнами у вигляді стрілчастих арок. Готичний стиль відрізняється вишуканістю, витонченістю.

Бароко. Стилістика інтер'єру відрізняється динамічністю стін, які втрачають свою монументальність, стають пластичними. Характерними рисами цього стилю є ліпнина, безліч дзеркал, заокруглені кути. Бароко притаманна пишність та велич. Фасади будівлі, збудовані в цьому стилі, прикрашені масивними складними барельєфами, скульптурними групами, вазами і ін. елементами.

Класицизм. Основні ознаки стилю – симетрія і простота. Поверхня стін гладка, межі та обсяги чіткі, які не приховують красиві структури. Кольори, які використовують під час оформлення – м'який блакитний та білий. Класицизм сприймається як якийсь еталон, ідеальний зразок, йому властиві геометричні форми, стриманість декору, дорожнеча матеріалів. Нерідко класицизм доповнюють скульптурами і ліпними елементами.

Модерн. Стиль існує під гаслом „назад до природи”. Символ стилю – витончена форма квітучого цикломена, також властиві складні орнаменти, в основі яких стилізовані квіти, рослини, лебеді. Народившись на стику XIX і XX століть, модерн закликає до імпровізації, до відмови від старих стильових форм. Широко застосовується вільне планування приміщень, різноманітні підлоги, великі віконні прорізи. Стіни фарбуються в яскраві кольори і часто декоруються плоскими рельєфами з гіпсу. Меблі в стилі модерн прикрашаються стилізованим орнаментом, в якому переважає розтягнутість, хвилястість. Модерний стиль в інтер'єрі привносить виразні кольори, фактури, застосовується функціональне зонування приміщень, дизайн і оформлення квартири або будинку стає неймовірно витонченим, різноманітними стають форми вікон, дверей та сходів. В інтер'єрі модернового стилю можуть бути присутніми керамічне облицювання, елементи з кованого заліза, двері і вікна можуть прикрашати флористичні вітражі.

Єгипетське мистецтво, екзотика американських індіанців і примітивізм африканського мистецтва з'єдналися утворивши стиль Арт-Деко. Зразком даного стилю є

розкішні інтер'єри дорогих готелів і океанських лайнерів. У стилі Арт-Деко використовуються насичені коричневі тони, колір слонової кістки, а також відтінки золотого. У меблях цього стилю присутні елементи у вигляді зигзагів, трикутників, кіл і сонце.

Мінімалізм славиться своєю лаконічністю і простотою геометричних фігур. Тут немає нічого зайвого, елементи побуту приховані, підкреслюється простота і точність інтер'єру. У мінімалізмі практично відсутні декор, орнаменти, присутня ясність композиції.

Стиль „Кантрі” (у перекладі з англ. „Сільський” стиль), характеризується природністю, простотою, відсутністю химерних елементів. В інтер'єрі присутні дерево, цегла, вельми популярні ковбойські мотиви, тканина в клітку або дрібну квіточку. Колірна гамма кантрі стилю стримана, включає відтінки зеленого, бежевого, коричневого, можуть бути присутніми включення червоного і зеленого.

Прихильники мінімалізму віддають перевагу стилю хай-тек, як найсучаснішому і найбільш практичному, з використанням останніх досягнень прогресивних технологій. Конструктивісти 20-х років минулого століття — прабатьки сучасного стилю.

Дизайн у стилі хай-тек поєднує використання меблів-трансформерів з мінімумом декору, а також сучасної техніки (домашній кінотеатр, електрокамін, плазмовий телевізор, проектор, посудомийна машина).

Переважають рівні блискучі поверхні зі скла і металу. Використання дзеркал органічно вписується в дизайн інтер'єрів. Активне використання освітлення і підсвічування замінює відсутність декору, що візуально розділяє приміщення на зони. Стилю притаманна функціональність, актуальна для сучасних молодих бізнесменів, зайнятих роботою.

Еклектика. В еклектиці найчастіше поєднуються два – три стилі, близькі за часом та ідеями. Почуття міри в поєднанні стилів і гарний смак і є дизайн інтер'єру в стилі еклектика. Як наслідок — неповторний, приголомшливий ефект, зрозумілий навіть недосвідченому шанувальнику прекрасного. Цей стиль має свої переваги у випадку, коли в будинку по сусідству живуть люди з різними естетичними уподобаннями. Зручність для душі і тіла в кожному куточку — це еклектика. Поєднання різних стилів припускає використання складових, поєднаних за кольором, фактурою, матеріалами.

Важливим елементом стилю еклектики є декор. Використовуються різьблені меблі, текстиль на стінах, драпірування на вікнах. Кольорові рішення інтер'єру — переважно нейтральних, природних кольорів. Творчість фахівців студії дизайну інтер'єрів — невтомна праця і захоплення водночас.

Етнічний стиль. В оформленні житла в етнічному стилі переважає використання декору. Елементи декору підкреслюють фольклорні мотиви, культурні та історичні особливості різних народностей і національностей.

Етніка або фолк — це дорогі серцю спогади дитинства, враження про незабутні подорожі, любов до екзотики. Це порівняно недорогий стиль, він не вимагає перепланування, конструктивних змін. Національні особливості диктують свої умови вибору оздоблювального матеріалу, дизайну меблів, орнаментів текстилю. В якості оздоблення використовують природні матеріали (дерево, кераміку, камінь, бамбук, ротанг) або їх майстерну імітацію.

Меблі декорують хутром диких тварин, штучною шкірою. Оригінальні кольорові рішення варіюються залежно від обраної „географії”. Гра світла і тіні в такому інтер'єрі досягається завдяки використанню локальних світильників.

Мінімалізм. Стиль сучасний і популярний впродовж ось уже 100 років, відрізняється ясністю і лаконічністю композиційних рішень. Основне для створення інтер'єру, заповненого до стелі світлом і повітрям, — великий простір приміщення, за можливості, без внутрішніх перегородок. Вікна — великі, часто від підлоги.

Психологічний мінімалізм — це перевага холостяків, яким до вподоби порядок і чітка організація свого побуту. Облаштування власного житлового простору шляхом використання мінімальної кількості предметів навряд чи підійде багатодітним сім'ям.

В оздобленні найчастіше використовують білий колір з комбінацією нейтральних відтінків, а також чорний і сірий. Найкращий для цього стилю декор — його відсутність. Для

прикрашання стін допускається використання 1 – 2 стильних футуристичних чорно-білих полотен, мінімум декоративних рослин.

Лекція 6. Вітражі в інтер'єрі

Вітражі – красиві і ефектні елементи оформлення житлових і громадських будівель, що додають приміщенням особливий шарм, створюють в них абсолютно дивовижну, чарівну атмосферу. Саме слово „вітраж” походить від французького *vitre* – „скло”. Таку назву декоративні картини у вигляді візерунків, орнаментів або цілих художніх композицій отримали не дарма, адже основними матеріалами для їх створення стало саме кольорове скло.

Історія вітражів

Робити вітражі почали багато століть тому, і один з них, датований 686 роком нашої ери, був знайдений у Великобританії, в монастирі Святого Павла. До початку минулого століття він вважався самим древнім, однак після виявлення трьох скляних фрагментів зображення Ісуса Христа 540 року археологи прийшли до висновку, що мистецтво створення вітража бере початок значно раніше. Крім того, в ході різних розкопок були знайдені ще давніші композиції з найтонших пластин каменю – алебастру і селеніту.

У середньовіччі вітражі були поширені в католицьких храмах, соборах, королівських палацах. Тоді це була дорога, ексклюзивна прикраса, доступна тільки дуже забезпеченим людям. Але зараз, з розвитком сучасних технологій, яскраві картини з кольорового або обробленого скла стали популярними як у громадських будівлях, так і в приватних будинках і квартирах.

Вітражі в інтер'єрі

Вітражне скло і композиції чудово вписуються в інтер'єри, виконані в будь-якому стилі. І якщо раніше з кольорового скла виготовлялися тільки вікна, то тепер спектр застосування вітражів значно розширився. Вони можуть прикрашати стелю, нішу в стіні, міжкімнатну перегородку або пересувну ширму. З вітражного скла виготовляють плафони для люстр, торшерів, бра, і ці освітлювальні прилади в поєднанні з іншими елементами інтер'єру привносять в нього відчуття свята, а іноді і повністю змінюють сприйняття простору приміщення. Можна сміливо стверджувати, що гарний, якісно виготовлений вітраж, не втратить свою цінність по закінченні багатьох років і навіть десятиліть.

Вітражі на стелях (стельові вітражі)

Вітражні стелі – один з найефектніших способів оформлення приміщення. Вироби вітражного скла практичні, довговічні, екологічні. А якщо освітлення спроектовано в стельовому просторі, така конструкція буде не тільки функціональним, але й естетичним елементом інтер'єру.

Вітражі в нішах

Вітражі, встановлені в нішах, здатні прикрасити приміщення навіть з найпростішою обробкою стін і підлоги. Так само, як і у випадку з стельовими вітражами, вітражі в нішах можна прихованим підсвічуванням. Таким чином, у будинку з'являться оригінальні джерела м'якого світла, доречні і при спокійному відпочинку після роботи, і при святкових заходах.

Вітражі в дверях і вікнах

Вітражі в дверях і вікнах можна назвати класикою жанру. Вітражі на вікна можна встановити в спальнях або вітальнях, ними можна прикрасити двері в кухню, передпокій, на балкон або на веранду. Гра пофарбованого кольоровими скельцями світла створить химерний візерунок на стінах і на підлозі, перетворюючи звичайні кімнати в дивні, казкові приміщення.

Міжкімнатні вітражні перегородки

За бажанням частково об'єднати два приміщення краще всього використовувати міжкімнатні вітражні перегородки. З одного боку, вони дозволяють бачити і чути, що відбувається за „стіною”, з іншого – позначають легкий кордон, відокремлюючи кухню від їдальні, а передпокій від вітальні.

Лекція 7. Мистецтво застосування дзеркал в інтер'єрі

Сьогодні мистецтво застосування дзеркал у приміщенні знаходить нове дихання: дизайнери усвідомили, що поверхня, здатна відбивати навколишню дійсність, – це найпотужніший інструмент у вирішенні таких проблем, як дефіцит метрів, незручності планування та інші архітектурні недоліки житла. Дзеркало поступово перестає бути суто утилітарним предметом інтер'єру. Ще кілька років тому „джентльменський набір” стандартної квартири обмежувався дзеркалами у ванній кімнаті і передпокою, та на зворотному боці дверцят платтяної шафи.

Безперечно, дзеркало, як ніякий інший елемент інтер'єру, дає можливість правильно розподілити джерела світла і його відображення і тим самим істотно розсунути зорові рамки приміщення, створити ілюзію нескінченності простору. Дзеркала можуть бути розміщені в будь-якій з функціональних зон квартири. Головне – дотримуватися простих правил і не переборщити з відбиваючими поверхнями.

Так, в передпокою дзеркало зазвичай розміщують ближче до вхідних дверей, а то й прямо на ній, що дозволяє збільшити простір вхідної зони. Якщо коридор вузький, дзеркало краще повісити на бічній стіні – так він хоча б візуально розшириться. У цьому випадку незамінні шафи-купе з дзеркальними дверцями. Якщо розташувати їх один навпроти одного і підсвітити верхнім і бічним світлом, виникне відчуття того, що стіни розступаються.

Дзеркало може стати гармонійною частиною і навіть смисловим стрижнем інтер'єру будь-якої вітальні, надати йому закінченість і зачарування. Зловіть відображення святкового столу, свічок, новорічної ялинки – і гарний настрій примножиться. Дизайнери рекомендують розміщувати у вітальні високо повішені дзеркала з нахилом (приблизно на рівні 2/3 висоти), круглої або горизонтально подовженої форми. Обрамлення дзеркала повинне відповідати духу всієї кімнати і враховувати своїх „сусідів” – картини, гравюри, панно, килими. До речі, безпосередньо поряд з картиною дзеркало краще не вішати, а от на тлі килима воно буде виглядати, навпаки, виразно.

Сьогодні все популярнішим стає використання в інтер'єрі кімнати не одного, а декількох дзеркал. Наприклад, дизайнери обожають прийом під назвою „розкадровка” – це коли поруч розміщуються 2 – 4 крупних вертикальних або квадратних дзеркала або кілька дзеркал подовженої форми, „закутих” в одну раму. Призначення таких дзеркальних конструкцій – не точне відображення дійсності, а створення нового образу приміщення, незвичайних ефектів, пов'язаних із заломленням світла. Дзеркала завжди трошки збивають з пантелику, змушують бачити простір, якого насправді немає. Під чуйним керівництвом дизайнера вони здатні зорозово повністю змінити вигляд і розміри приміщення, порушити прямолінійність ліній: вузьке стає широким, низьке – високим, руда – яскравим, нудне – загадковим. Досягти ефектної калейдоскопічності можна і за допомогою невеликих дзеркал незвичайної форми – круглих, трикутних, ромбічних.

Дизайнери продовжують сперечатися про те, чи потрібно робити дзеркальною стелю. З одного боку, постійно бачити себе вверху ногами протиприродно, з іншого – для квартир з низькими стелями це оптимальний спосіб позбутися від стискаючого відчуття бетонної плити над головою. Якщо вам лячно „озеркалити” всю стелю, спробуйте оживити її за допомогою декількох дзеркальних вставок. Дзеркало немислимо без обрамлення, і тут для дизайнерської фантазії починається справжнє роздолля. Мабуть, на піку моди сьогодні дзеркала, в яких рама складає єдине ціле з поверхнею, що відбиває, піскоструминним методом або методом шовкографії. Сама площа дзеркала теж піддається дизайнерським експериментам: її всіляко розкреслюють, розмальовують, „старіють”, надають кольоровість, використовують відображаючи властивості листового металу. Втім, вічно популярними залишаються дзеркала в дерев'яних рамах – благородний дуб або горіх з мінімумом декору і позолоти надають інтер'єру респектабельність.

Дзеркала гарні для будь-яких квартир і офісів, але особливо виправдані експерименти з поверхнями, що відбиваються в невеликих приміщеннях з малою кількістю вікон. У такій

ситуації дзеркало, без перебільшення, рятує інтер'єр: ловить скупе світло і щедро насичує їм житлову зону.

Однак, для того, щоб дзеркало „працювало”, його необхідно повісити у правильному місці. Пам'ятайте про те, що не варто розміщувати дзеркало там, куди потрапляють прямі сонячні промені: від перегрівання воно швидко потьмніє. Золоте правило „задзеркалля” можна сформулювати так: достатньо освітлене повинне бути не дзеркало, а те, що воно відображає.

Дзеркало – це не тільки елемент інтер'єру і незамінна в побуті річ, а й предмет, оповитий містикою. Воно не просто розсовує стіни будинку зсередини і створює нові ракурси, але, говорячи мовою пишномовно, розкриває перед нами таємну симетрію світобудови. Тому до вибору дзеркала і його установки дизайнери радять підходити не тільки з розумом, але і з душею, уважно прислухаючись до свого внутрішнього голосу. А стародавнє учення фен-шуй під час вибору дзеркала наказує дотримуватися кількох правил.

Перше, на що потрібно звернути увагу, – це загальний стан дзеркала. Вважається, що тільки абсолютно нове дзеркало здатне поліпшити психологічний клімат у сім'ї, так як воно не несе в собі ніякої негативної інформації. Дзеркало, що дісталось у спадок, теж можна розмістити в будинку, але за умови, що його колишні власники були гідними і улюбленими вами людьми. І, звичайно, краще не використовувати потріскані дзеркала – багатовіковий досвід фен-шуй довів, що відображення реальності „з дефектами” провокує хвороби і сварки.

Лекція 8. Історія дизайну меблів

В епоху Відродження в інтер'єрі житла найважливіше місце відводиться ліжку. В аристократичних колах був розповсюджений звичай приймати гостей лежачи в ліжку, тому і вимоги ставилися дуже високі. Ліжко проектувалося як архітектурна споруда, яка оформлялася колонами, балдахіном, а головний щит (спинка) – гарно оздобленою різьбою.

Досить поширеними в цей період були столи, опорні частини яких виконувались у вигляді колон, балясин і аркад. У Голландії і Фламандрії ренесансні меблі другої половини XVI ст. розвиваються, головним чином, під впливом зразкових проєктів архітектора Вредемана де Вріса, який в своїх поміркованих формах орієнтувався на італійську школу. Проте голландські і фламандські меблі набагато простіші і вигідніші.

Найбільш розповсюдженими елементами оформлення і оздоблення цих меблів були профільовані карнизи, членовані фільонки, мотиви арок, балясини, ажурна різьба, медальйони, канеліровані пілястри. Канелюри (франц. Kannelures) в архітектурі – вертикальні жолобки на колоні або пілястрі. Пілястра, пілястр (італ. Pilastro від лат. Pila – стовп) – плоский вертикальний виступ прямокутного перетину на поверхні стіни або стовпа. Пілястр має ті ж самі стіни (стовбур, накопичувач, база) і пропорції, що і колона, служить для розчленування стіни. Досить поширеною була і техніка дерев'яної мозаїки. Композиції у вигляді шахового та інших екзотичних порід, що привозились із-за кордону.

Пізніше з'являється багата за рисунками інтарсія і маркетрі, а за ними і нові мотиви оздоблення: квіти у вазі, птахи, метелики тощо. Досить широко застосовувались стільці з оббитими шкірою сидіннями, ліжка з балдахінами, масивні столи з товстими кришками і масивними точеними ніжками, скріпленими внизу проміжками, великі шафи з багатьма дверцятами, рамкові філенкові конструкції з пілястрами.

Зустрічаються й інші меблеві стилі з минулого, такі як поставець, буфет, оформлені внизу двома дверцятами і ящиками, а наверху колонками, нішею, карнизами (прототип майбутніх англійських буфетів). Стільці і крісла часто мають виті точені ніжки. Взагалі форма меблів для сидіння проста і зручна. Сидіння і спинки, в основному, обтягнуті шкірою, прибитою цвяхами з великими головками.

Основні елементи стилів бароко і ренесансу беруть свій початок з античності, а основною відмінністю бароко є підвищена динамічність форм і неспокійний ритм ліній. В епоху бароко облицювання і мозаїчний декор широко увійшли в практику меблярів. Архітектурні форми в меблях застосовуються без особливої строгості і послідовності.

В окремих випадках – голландських і північно-німецьких меблях – зберігається архітектурний принцип членування об'ємів корпусних меблів, але з тисовими формами і пропорціями бароко. Замість дуба меблі часто виготовляли з горіха, який краще піддається різьбленню і поліруванню.

Поява різноманітних прийомів облицювання, використання різних порід деревини та інших матеріалів дало змогу ширше застосовувати інтарсію. Широке застосування одержали накладні елементи, покриті позолоченою бронзою.

У каркасних меблях (стілці, крісла, дивани тощо) теж відбувся перехід від прямолінійних обрисів до вигнутих ліній, меблі стають більш легкими і по-домашньому затишними. Новинкою стилю стала гнута ніжка, яка на ціле століття увійде у практику європейських меблярів.

Поняття „гарнітури” і „комплекти”, які появились в епоху бароко, збереглися до наших днів. Це гармонійно поєднані предмети, призначені для окремих кімнат (спальний гарнітур, столовий, кабінетний тощо), що є основою інтер'єру і сьогодні. Надзвичайно пишно оздоблювали інтер'єр спальні, особливо ліжко, яке поступово набрало форму шатра, оздобленого пишними занавісками і драпіровкою. Крісла з прямими обрисами спинки, оббиті гобеленом, а стільці часто покриті позолотою. Меблеві вироби в так званому стилі „Буля” зберігаються в музеях світу. Вони фанеровані чорним деревом, оздоблені бронзовими накладками і маркетрі, пластинками черепахи, олова, позолоченої міді, кісток тощо.

За формою вони важкуваті, мають прямолінійні контури, а прямокутні ніжки донизу звужуються. Основою орнаменту є великі, симетричні мотиви стилізованої лози. Меблі вражають своєю строгістю і величністю. Зокрема, це шафи, комоди, декоративні столики, підставки та футляри для годинників.

У дизайнерському мистецтві перехід від стилю до стилю відбувався не стрибкоподібно, а плавно. Стил регентства займає проміжне положення між бароко і рококо. Він не має якихось яскравих, притаманних йому рис. Значна частина виробів цього періоду майже з однаковим правом може бути віднесена як до того стилю, що зароджується, так і до того, що зникає. Зміна в стилі перш за все вплинула на декоративне оздоблення виробів. Форми меблів стали більш вишуканими, композиція більш динамічною.

Захоплення китайським фарфором, лаками, меблями стимулює вплинуло на європейське прикладне мистецтво. У меблевому виробництві починають використовуватися екзотичні породи дерева. Досить ефектні вироби, облицьовані чорною шпоною, поліровані й оздоблені бронзовими накладками. Вершиною стилю регентства вважається обшивка деревом стін і поверхонь шаф. У меблях епохи регентства чорне дерево поступово витісняється горіхом і рожевим деревом, з'являються перші вироби з макогоні – червоного дерева.

Класицизм приніс з собою простоту та витонченість деталей, ясність і гармонійність, спокійну рівновагу частин. Основними особливостями меблів є товсті прямолінійні форми, плавні згини, гладкі поверхні, обмежений набір елементів декору, звужені до низу, рідше – дещо вигнуті тесані або точені ніжки, гладкі колони, фронтонове вираження шаф і бокових щитів, ліжок, різні елементи обрамлення. У виробках класичних меблів ніжки трактуються як несучі елементи, звужені до низу, круглого або прямокутного перерізу. Ожили традиції античного світу. Дерев'яні частини меблів для сидіння прикрашалися різьбою низького рельєфу, позолотою або білим лаком.

Найчастіше використовується червоне дерево, яким облицьовуються різні предмети. Фільонки червоного дерева стракуються наборами різноманітних цінних і навіть екзотичних порід. Опорядження кольоровими лаками в поєднанні з позолотою зустрічається часто. Стільці часто повністю золотяться. Пізніше в декор, особливо жіночих меблів, вводять розписні фарфорові накладки.

Сьогодні (у меблях) послідовно розвивається стилістика 60-х років, але лінії і деталі стають більш вишуканими, технічне опрацювання виробів – все більш витончене, матеріали – зручні, легкі, екологічно чисті.

Добротні меблі виготовляються сьогодні з дерева. Всі каркаси скандинавських шкіряних і тканинних диванів, крісла зібрані з дерева і фанери з використанням спеціального

просочення, а натуральна шкіра, що використовується, приємна на дотик і радує різноманітністю кольорових відтінків. З масиву роблять не тільки каркаси, але і виступаючі декоративні деталі. Іноді дерево інкрустують натуральним перламутром, коренем горіха.

У наші дні, на черговому витку історії, знову завоювали величезну популярність плетені меблі. Різноманітні види плетених меблів можна зустріти як на веранді дачного будинку, гостинної великої квартири, на терасі ресторану, так і у вестибюлі готелів.

Лоза, ліани, очерет і соломка, що були доступною підручною сировиною для виготовлення меблів, увійшли в моду на початку XX ст., які високо цінувалися, а вироби з них були обов'язковим атрибутом заміських будинків і світських салонів.

Родоначалником плетених меблів стала скриня, що з'явилася в ремісничих кварталах Стародавнього Риму. „Плетінка” була більш доступною і дешевшою за дерев'яні меблі, тому плетені вироби (в основному, з очерету) вважалися в Римі плебейськими меблями. Але незабаром і патриції по гідності оцінили м'яку і міцну плетінку, використовуючи її для покриття сидінь на лавах і диванах. Це було дуже зручно і нікого вже не дивувало, що різьблена лава з рожевого дерева покрита плетеним полотном.

У Європі першими оцінили довговічність, оригінальність і красу плетених меблів англійці. Меблі з ротанга здатні витримувати великі навантаження: високу вологість повітря і навіть різкі перепади температур. Услід за англійцями вже вся Європа була скорена цими легкими і міцними меблями. Мода на плетені меблі, як і всяка мода, то розгорталася, то втихала, але вже ніколи не зникала назавсім з європейських інтер'єрів.

Серед виробів особливою популярністю користуються спальні, дивани і крісла, етажерки і ширми, журнальні столики.

Сучасні дизайнери продовжують створювати меблі, в яких смужки плетіння, що перехрещуються, задають особливий ритм і динаміку.

Лекція 9. Меблі в дизайн інтер'єрі. Стили меблів

Плануючи меблевий інтер'єр свого житла, кожен з нас в першу чергу стикається з питанням: в якому стилі вибрати меблі? Класика, хай-тек, італійські меблі... Різноманітність стилів вражає, а їх особливості вимагають уважного вивчення для вірного вибору стилістичного напрямку Ваших майбутніх меблів.

Класичний стиль

Меблі в класичному стилі – це меблі, яким притаманні особливості меблевого стилю різних минулих епох: класицизму, бароко, рококо та ін.

Ампір

Меблі в стилі ампір – доволі габаритні меблі, дизайну яких притаманні багатство оздоблення і чіткі форми. Для меблів в цьому стилі характерне виконання з деревини темного кольору – каштана, червоного дерева та ін.

Класицизм

Меблі в стилі класицизм мають чіткі гармонійні форми. Такі меблі припадуть до душі консерваторам, які цінують чіткість форм. Для прикраси меблів у стилі класицизм часто використовують інкрустацію з античними або квітковими орнаментами.

Неокласицизм

Меблі в неокласичному стилі мають яскраво виражений античний акцент. Легкість форм, витонченість деталей і вишукана простота – основні характеристики меблів в даному стилі. Примітно, що при виготовленні меблів у стилі неокласицизм дотримуються принципу золотого перерізу.

Барокко

Створити захоплюючу палацову атмосферу можна навіть у невеликій квартирі, обставивши її розкішними меблями в стилі бароко. Меблеві елементи в цьому стилі

характеризуються досить великими розмірами, а також багатством різьблених прикрас і аксесуарів. Ліжка в стилі бароко найчастіше прикрашають пишними балдахінами.

Рококо

Меблі в стилі рококо трохи нагадують меблі епохи бароко, відрізняючись повною відсутністю прямих ліній і чітких форм. Такі меблі виконані в ніжних пастельних кольорах, прикрашені золотом і вишуканим розписом.

Англійський стиль

Меблі, стиль яких визначають як англійський, характеризуються добротною і стриманістю дизайну. Для декору найчастіше використовується популярний мотив – вертикальна смужка. Для доповнення меблів в англійському стилі найкраще підходять темні горіхові або дубові панелі.

Модерн

Меблі в стилі модерн вдало поєднують в собі плавність ліній і елементи з різноманітних матеріалів (скло, метал та ін.). Такі меблі виглядають досить незвично, імпровізаційно.

Хай-тек

Меблі в стилі хай-тек – мабуть, „найпросунутіші” меблі. Для таких меблів характерні лаконічність ліній і сміливе використання різноманітних матеріалів (метал, скло і пластик).

Сучасний стиль

Меблі в сучасному стилі – це меблі, в дизайні яких змішані різні стилі без чіткого акценту на будь-якому з них. Функціональність – основна особливість меблів в сучасному стилі. Особливо вдало виглядають практичні багатофункціональні меблі для вітальні в сучасному стилі.

Стиль ф'южн

Стиль ф'южн отримав свій розвиток в Америці в кінці минулого століття. Стомившись від одноманітності меню і страв, кухарі в американських ресторанах почали експериментувати з кухнями інших культур, привносячи мотиви екзотики в традиційні страви. Таким чином, спосіб змішування став популярний не тільки у приготуванні їжі, але і поширився в інші галузі життя. Дизайнери із США вирішили створити синтез мотивів різних культур і світоглядів. Таким чином, вони розробили новий стиль, що отримав назву ф'южн.

Емоційна складова стилю ф'южн

Інтер'єр в стилі ф'южн відрізняється яскравістю і великою кількістю різних текстур. Його характерна особливість – доставляти приємні відчуття і дарувати радість. Якщо подивитися на кожен річ окремо, то неможливо уявити їх у поєднанні між собою, але насправді кожен аксесуар привносить в інтер'єр гармонію.

Меблі для інтер'єру в такому стилі підбираються яскраві і функціональні. Виготовлені вони найчастіше з дерева. Це можуть бути крісла для вітальні, просторий диван. Під час вибору оббивки перевага віддається шкірі та іншим текстурним матеріалам. Колір залежить від стильового навантаження, яке бере на себе той чи інший предмет. Доречними будуть яскраві, соковиті кольори, якщо акцент буде на меблях, або ж дизайнер зупинить свій вибір на нейтральному кольорі меблів, при цьому виділяючи текстуру.

Немає якихось особливих критеріїв у виборі меблів для стилю ф'южн, головне, щоб річ надавала затишок і поєднувалася з іншими деталями інтер'єру. Так, наприклад, у вітальні буде доречний диван з яскравою оббивкою в поєднанні з яскравими шторами на вікнах у тон. Основна мета – не захаращувати простір зайвими меблями, оскільки сам по собі стиль насичений і яскравий.

Такий інтер'єр підходить для любителів подорожувати, тому що кожен привезений сувенір знайде своє місце і вдало підкреслить атмосферу та індивідуальність вашого будинку.

Можливості використання текстилю в інтер'єрі в стилі ф'южн безмежні. Соковиті тони використовуються в спальнях, наприклад, доречний яскравий акцент у вигляді покривала на ліжку. У вітальні диван або канапу легко оновити, розклавши кольорові подушки. Надати вишуканість допоможуть популярні на сьогоднішній день килими зі шкур тварин.

Основне завдання меблів в інтер'єрі ф'южн – створити й підкреслити контраст обстановки та оформлення. Дизайнери всього світу полюбили цей стиль за можливість експериментувати і підбирати елементи за індивідуальними побажаннями.

Ретро стиль

Ті, для кого чужий прагматизм сучасних напрямків дизайну інтер'єру, обирають для свого будинку ретро – стиль-свято, стиль-настрій! Сьогодні він знову в моді і молодий, як ніколи! Волелюбний і зухвалий, подібно до покоління „шістдесятників”, сміливий і незалежний, як ідеї, пропаговані ними і, в той же час, романтичний і навіть злегка наївний.

Характерні особливості меблів у стилі ретро

Корисні ідеї для дизайну можна почерпнути з фільмів 60-70-х років або з фото в інтернеті. Порівнюючи ситуацію тих років з сучасною квартирою, неважко помітити важливу відмінність – відсутність меблевих стінок, гарнітурів і єдиних комплектів. Всі меблі складаються з окремих елементів, часом не дуже поєднаних між собою, але обов'язково зручних і функціональних.

Отже, поринаючи в атмосферу тих років, постараємося відтворити вітальню в дусі шістдесятих. Центральне місце займає високий обідній стіл на чотирьох ніжках, доповнений комплектом стільців. Саме тут відбуваються найважливіші сімейні події – свята, зустрічі друзів, обговорення нагальних проблем і прийняття доленосних рішень.

Біля стіни стоїть невеликий буфет або сервант. Висота його – не більше півметра. Відмінні риси ретро-меблів – лаконічний дизайн, гладенькі поліровані фасади, відсутність декору і, звичайно, злегка звужені ніжки. Дерев'яні опори – „ніжки” – взагалі є характерною рисою, властивою як до корпусних, так і до м'яких меблів у стилі ретро.

Для м'яких меблів характерна різноманітність форм і забарвлень. Дивани – дуже затишні, з м'якими сидіннями і, неодмінно, з підлокітниками. Підлокітники – найрізноманітніші: прямолінійні або зігнуті, дерев'яні або обшиті тканиною, у формі валиків.

Треба сказати, що найважливішим атрибутом ретро-вітальні є навіть не диван, а крісло, частіше – пара крісел. Воно повинне бути з високою спинкою і глибокою посадкою, що дозволяє сидіти з підібганими ногами. Подібні моделі – модний тренд цього сезону.

Оббивна тканина для крісел вибирається м'яка й бархатиста. Не бійтеся яскравих кольорів і великого малюнка – таке забарвлення піднімає настрій і сприяє бадьорості.

Всі меблі – легкі й лаконічні, ніякого натяку на масивність!

Інтер'єр спальні являє собою наступний набір предметів:

- ліжко, дерев'яне або металеве;
- тумби приліжкові на високих ніжках;
- комод з висувними ящиками – на таких же високих ніжках;
- трельяж з низьким оксамитовим пуфом.

Трельяж – трьохстулкове дзеркало – особливий елемент, властивий інтер'єру спальні тих років. Конструкція складалася з трьох дзеркал: центрального широкого і двох крайніх – вузьких. Змінюючи кут повороту двох крайніх дзеркал, змінюється ракурс огляду і можливість розглянути себе з усіх сторін.

Колірна гамма для ретро-інтер'єру – яскрава й весела, повна оптимізму та сонячного настрою. Вона співзвучна до пісень тих років, що лунають з кожного радіоприймача – закличні, що піднімають дух і віру в прекрасне завтра! Монохромний інтер'єр і пастельні кольори тут зовсім недоречні.

Сміливо використовуйте всі кольори веселки і самі „вибухові” поєднання. Родзинкою інтер'єру стануть яскраві акценти: червоний диван, жовті крісла, помаранчеві стільці...

Колірне оформлення кухні у стилі ретро традиційно представлене поєднанням білого з м'ятним, блакитним чи жовтим. На підлозі – плитка двох контрастних кольорів, викладена „шахматкою”.

Для відтворення в інтер'єрі стилю ретро краще купити меблі з дерева, але їх ціна, прямо скажемо, не з дешевих. У цьому випадку на допомогу придуть меблі з бабусиної кімнати, що були колись „зіслані” на дачу.

Слід зауважити, що в ретро-інтер'єрі відмінно уживаються предмети з різних колекцій і матеріалів: дерев'яний буфет, пластикові стільці на каркасі з металевої труби, диван в оббивці з потертостями від часу шкіри...

Доповнити загальну картину допоможе відповідний декор – торшер на високій ніжці, старий телефон, вінілові платівки, настінний і текстильний декор.

Стиль Кантрі являє собою сучасну інтерпретацію сільського інтер'єру минулого століття. Сама назва в перекладі з англійської означає „село”. Кожної народності притаманні свої національні традиції, що пояснює неповторність і багатолітність цього стилю. Особливо популярні американський, французький та англійський кантрі, хоча останнім часом на хвилі патріотичного підйому відзначається різке підвищення інтересу до українського кантрі.

Характерними рисами цього стилю є самотність, національний колорит, близькість до природи і зворушлива простота, властива укладу життя в провінції. Меблі, що використовуються в інтер'єрі – примітивного дизайну, з мінімумом декору, з натуральних матеріалів, переважно з дерева грубої обробки.

Відтворити атмосферу сільського укладу життя за допомогою меблів неважко. Основна складність полягає в збереженні максимальної функціональності інтер'єру і гармонійному поєднанні сучасної зручності з наївною простотою провінційного побуту. Зрозуміло, що життя сучасної людини неможливе без побутових приладів і автоматів, але для кухні в стилі кантрі їх необхідно майстерно маскувати. Слід передбачити в кухонному гарнітурі наявність тумб і шаф, призначених під вбудовану побутову техніку.

Меблі для кухні можуть складати комплект з наступних предметів:

- добротний обідній стіл прямокутної форми з масиву дерева;
- дерев'яні лави або стільці відповідного столу дизайну, зі спинками і без них;
- високий буфет з потертостями і штучно зістареними фасадами;
- кухонні шафи і навісні полиці, які вдало імітують меблювання сільського будинку;
- невеликий диванчик в оббивці суворого тканиною.

Атмосферу самотності, затишку і якоїсь душевності допоможе додати декор – предмети сільського побуту: керамічний посуд, циновки, плетені кошики, дерев'яні скрині, скатертини і серветки з грубої лляної тканини, відповідний віконний текстиль.

У вітальні гармонійно будуть виглядати дерев'яні, плетені та ковані меблі. Шафи для посуду й книг, тумбочки, комоди і журнальні столики краще вибирати з натурального дерева з яскраво вираженою текстурою. Абсолютно неприпустимо використання меблів з хромованими деталями або декором, а також моделей ультрасучасного дизайну. Вони повинні бути виконані в провінційному дусі з нальотом старовини. Металеві деталі і фурнітура – з міді і латуні.

Невід'ємний елемент вітальні в стилі кантрі – це камін. У замському будинку він неодмінно повинен бути справжнім, з живим вогнем і полінами дров. У міській квартирі його можна замінити імітацією з каменю.

Меблювання вітальні в сільському стилі включає:

- книжкові шафи з дерева природних відтінків без полірування;
- диван і крісла, оббиті шкірою або щільною натуральною тканиною;
- крісла-качалки з вовняними ковдрами;
- навісні полиці;
- старовинні скрині з металевими набійками.

В якості інтер'єрних аксесуарів доречні предмети ручної роботи: пледи в техніці печворк, килими або шкури тварин, диванні подушки, в'язані серветки і т. д. Ідеальним доповненням до інтер'єру стануть ковані люстри і канделябри з підсвічниками.

Сільський стиль припускає затишну і заспокійливу обстановку, де центральне місце займає масивне ліжко з високим дерев'яним або кованим узголів'ям, вкрите клаптевою ковдрою або пледом. По обидві сторони ліжка розташовуються тумбочки правильної геометричної форми, а місце у низу ліжка, як правило, займає велика скриня, де зберігається постільна білизна.

Характерна риса кантрі – це насамперед зручність і комфорт, тому меблі відрізняються функціональністю. Вбудована шафа-купе абсолютно недоречна в такій спальні. Гардеробні шафи повинні бути масивними і місткими, а комоди – високими, з безліччю висувних шухляд.

Вибираючи для свого будинку сільський стиль, Ви створюєте острівце спокою і умиротворення, де наодинці з природою буде приємно відпочити від метушні сучасного мегаполіса.

Стиль лофт – це нове життя старих предметів, поєднання концептуальних і дизайнерських речей з тим, що зазвичай зберігають на горищах та у гаражах. Саме слово „Loft” в дослівному перекладі – „горище”. Тому й інтер’єр в цьому стилі повинен нагадувати місце, наповнене всякою всячиною, яка колись була корисною в житті. Особливо цікаві меблі в цьому стилі.

Створити інтер’єр в стилі лофт, здавалося б, просте та недороге задоволення. Але це не зовсім так. Тому що або потрібно докласти власні зусилля по створенню проекту та втіленню його, або потрібна допомога фахівців.

Самостійна робота над лофт інтер’єром буде полягати в пошуку старих меблів і поверненню їх до нового життя. Наприклад, стару гардеробну шафу потрібно буде покрити лаком, змастити петлі, а, також спеціально затерти наждачним папером.

Якщо немає можливості або бажання шукати старі меблі, можна використовувати нову, але врахувати характерні ознаки належності предметів інтер’єру до стилю гаража або горища.

Особливості меблів в стилі лофт

Характерно те, що типового матеріалу немає. Тут, мабуть, тільки пластикові меблі не в пошані. Широко використовуються дерево, метал та шкіра в якості оббивки.

Такі меблі виділяються зістаренністю – це й спеціально зроблені потертості і подряпини, і обдєрта фарба.

Форма меблів може бути самою різною, тому що стиль поєднує в собі дуже різнопланові предмети. Але тільки для цього стилю характерні грубі форми та незакінчений вигляд. Наприклад, стелаж може нагадувати по виду будівельні ліси, які ніби залишилися з часів ремонту – найпростіша форма: стійки, полиці та рейки хрест-навхрест, прикріплені ззаду для стійкості; найпримітивніша обробка поверхонь і навмисна обшарпаність.

На столах і комодах часто можна побачити темні металеві колеса – це зроблено і з естетичних міркувань, і для зручності переміщення цих меблів. Колеса тільки як елемент декору теж зустрічаються, наприклад, у столика може бути дві звичайних ніжки, а з іншого боку – два колеса.

У шафах і комодах поєднуються зістарене дерево і нарочито грубі чавунні елементи – ручки, замки та кріплення. За рахунок цього комоди нагадують ящики для зберігання інструментів.

У невеликих же комодах ящики можуть бути різного кольору, з неоднаковими малюнками та текстурами, деяких може не вистачати.

Ще одна цікава риса – імітація незвичайного походження предмета меблів. На деякі дошки стола або стелажу можуть бути нанесені написи, наприклад, як на ящики для відправлення вантажів. В інтер’єрі цінуються будь-які старі вінтажні написи та зображення плакатного і рекламного типу, їх можна зустріти у вигляді принтів на дверцятах шаф та ящиках.

В якості стільців можуть виступати як напівкруглі крісла з м’якою оббивкою, так і дерев’яні стільці, що нагадують садові меблі. А також суцільнометалеві стільці на довгих тонких ніжках і табуретки барного типу.

Ліжка в стилі лофт відрізняються геометричною простотою форми, мають невисокі ніжки або зовсім обходяться без них. Для цього може підійти підіум, зроблений з піддонів, або металеве ліжко. Варто відзначити, що якщо основу спального місця можна зробити з не призначених для цього матеріалів або використовувати недорогий металевий каркас, то матрац обов’язково повинен бути новим і ортопедичним.

Дивани, як правило, великого розміру, одноколірні, без округлих форм, з невисокими прямокутними підлокітниками.

Колір предметів інтер'єру

Більшість меблів мають приглушені спокійні тони – сірий, бежевий, білий або імітацію вицвілого від часу кольору. Але зустрічаються і меблі, які виконують роль яскравої плями, наприклад, це може бути простий дерев'яний стілець, пофарбований яскраво-червоною фарбою.

Мякі меблі в стилі лофт

Меблі в стилі лофт важко характеризувати за якимись пунктами, вони завжди передають загальний настрій, але можуть і не мати спільних рис.

Інтер'єр в стилі арт-деко

Як течія у мистецтві, стиль арт-деко виник у Франції на початку двадцятого століття. Вперше він був представлений на міжнародній виставці в Парижі у 1925 році, де і отримав свою назву. З тих пір він міцно увійшов у наше життя. Свою популярність по всьому світу арт-деко придбав у кінці тридцятих років двадцятого століття. Голлівуд за кілька років скорився новому стилю і там він отримав назву „стиль зірок”.

В Україні заведено називати цей стиль „модерном”, у Франції він відомий як „арт нуво”, що в перекладі означає „нове мистецтво”.

Специфічною особливістю арт-деко є поєднання класичних мотивів, симетрії і прямолінійності. Цей стиль прийнято вважати завершальним художнім стилем, який являє собою синтез, здавалося б, несумісних культур. Вигнуті лінії, застосування нових матеріалів, витончені малюнки – все це породжує нові смисли і малює незвичні картини.

Стиль арт-деко надто химерний і унікальний. Використання маловідомих образів у поєднанні з популярними символами розбухує уяву. Вважається, що своїм народженням цей стиль зобов'язаний поєднанню абсолютно різних віань і культур – тут можна знайти і елементи кубізму, і навіть атрибути культур Сходу.

Своє відображення арт-деко знайшов і в предметах інтер'єру. Дизайнери меблів використовують для виготовлення своїх виробів рідкісні і дорогі матеріали, роблячи кожну річ ексклюзивною. Динаміка кольору і форм, незвичайна колірна палітра дозволяють створювати химерні конструкції і поєднувати між собою не поєднуване.

Витонченість і практичність – ось основні критерії щодо створення меблів. Такі матеріали, як зміїна шкіра, срібло, слонова кістка, дозволяють надати затишним меблям розкішний і вишуканий вигляд. Простота конструкцій окупається новими технологіями обробки матеріалу, інкрустації та полірування. Таким чином, дизайнери протистоять масовому виробництву і намагаються втілити в кожну річ індивідуальність. Зазвичай це позначається на вартості таких меблів.

Інтер'єр в стилі арт-деко відрізняється ексклюзивністю. Елітні меблі найчастіше виконані в молочних і бронзових тонах. Також популярним є колір зістареного золота. Екзотичні матеріали доповнюють загальну картину і привносять в інтер'єр вишуканість. Форми й контури будуються на контрасті, акцентується увага на поєднаннях вигинів і прямих ліній, що трохи нагадує такий стиль як гламур.

Лекція 10. Стелі в інтер'єрі

Будь-яке приміщення, перш ніж піддатися ремонту і обробці, являється просто коробкою: стеля, стіни, підлога. Стелю прийнято вважати завершальною крапкою в роботі, проте, це не зовсім так. Саме стеля, на думку дизайнерів інтер'єру, „робить” кімнату, служить орієнтиром для подальшого оформлення приватних будинків і офісів.

Розглянемо стелю з технологічної точки зору, не відволікаючись на нікому вже нецікаві способи обробки на зразок обклеювання шпалер або фарбування. Тепер стеля – прекрасне поле для діяльності, втілення фантазій і ексклюзивних ідей. Різноманітність будівельних матеріалів дозволяє застосовувати різні способи обробки і оформлення стелі.

Всі засоби мають свої достоїнства і свої особливості.

Облицювання стелі, на перший погляд, задається простим способом обробки, що не вимагає особливих знань, засобів і фізичних зусиль. Дуже просто – купити облицювальну

плитку, виготовлену з пінопласту з тисненням та узором, і за допомогою спеціального клею закріпити її на стелі. Такий спосіб прийнятний для ванних кімнат і кухні в приватному будинку, але для офісу він абсолютно не личить.

Професіонали вважають, що простота облицювальної стелі брехлива. Для недосвідченої людини, що вирішила самостійно здійснити обклеювання стелі плитками, стане відкриттям те, що площа, на яку вони кріпитимуться, має бути заздалегідь підготовлена – видалені нерівності, залишки минулого покриття і так далі. Крім того, не останню роль зрештою грає якість клею. У плані колірних рішень так само можуть виникнути проблеми, оскільки пінопласт погано забарвлюється. У результаті, здавалося б, проста робота може обернутися справжнісіньким головним болем і розчаруванням.

Модні підвісні стелі, окрім свого естетичного значення, мають і практичні достоїнства. Конструкція є каркасом, набраним з металевого профілю, до якого кріпляться готові елементи (часто вирізаний потрібної форми гіпсокартон), які підбираються відповідно до необхідних властивостей: підвищеною шумоізоляцією, покращеною освітленістю. Технологія підвісних стель вельми вигідна для нерівних, невдалих площин, дозволяє маскувати всі недоліки, служити прикриттям для техніки і електропроводів, і створювати абсолютно нові, об'ємні форми. Саме за допомогою підвісних стель дизайнери інтер'єру втілюють найдивніші і незвичайні ідеї, які стають родзинкою квартири.

Ще один з найбільш популярних способів сучасної обробки стель – натяжні стелі. Вони відрізняються естетичною привабливістю, хоча і коштують недешево. Конструкція натяжної стелі передбачає каркас, який кріпиться по периметру стелі, на нього натягається матеріал, просочений вінілом. Натяжні стелі втілюють в собі мрію людини, що затіяла ремонт, – поєднують в собі декоративну красу і практичність. До останньої слід віднести і такий важливий момент – злив води, що скопчилася під стелею. Тобто, якщо раптом станеться форс-мажор, і вас затоплять сусіди, ви зможете вийти з ситуації, не понісши значних втрат. Натяжні стелі – ідеальне рішення для приміщень із зайвим рівнем вологості. Матеріал, який служить основою для їх виготовлення, може мати найрізноманітніші відтінки – від яскравого до пастельного, багату колірну палітру і фактуру.

Стелі прийнято витримувати в світлих тонах – це додає приміщенню висоти і легкості. Але це не означає, що використання яскравих вкраплень і елементів неприйнятне. Уміло вживані, вони підкреслять „світлу піднесеність”. Подібні дизайнерські прийоми можна використовувати для теплих і холодних відтінків – тут немає перешкод. Колірні вишукування і допущення доповнюються незвичайними формами конструкції, обіграються в загальному інтер'єрі.

Але, як відомо, політ фантазій невичерпний, і стиль інтер'єру, в якому витримано все приміщення, може вимагати саме темні відтінки стелі. Наприклад, якщо будинок представлений в стилі середньовічної фортеці, то псевдокам'яні зведенні стелі, прикрашені різьбленням, припадуть як не можна до речі. Балки з дерева підкреслять неповторний образ таверни або хати.

Як би там не було, не варто забувати про те, що стеля є невід'ємною частиною кімнати і не може виступати окремим елементом, що не має нічого спільного з останнім оформленням. Особливо це стосується освітлювальних приладів, які в більшості розміщуються саме на ній. Розкішна кришталева люстра, композиція зі вбудованих світильників – все це повинно складати єдине ціле із стелею. Освітлювальні прилади повинні вписуватися в інтер'єр всієї кімнати, і відповідати в технологічному плані стельовій конструкції. Для підвісних стель підійдуть вбудовані маленькі лампочки (софіти), які можуть бути найрізноманітніших форм, а для натяжних – люстри, необтяжені великою кількістю аксесуарів.

Підсвічування, розміщене по периметру, може бути будь-яким, але для зручності краще придбати лампочки, що міняють колір. Якщо стримана, легка розкіш якраз у вашому смаку, тоді стелі з ліпниною, що підсвічуються зсередини, поза сумнівом, припадуть вам до душі.

Взагалі, обробка стелі надає щонайширші можливості для любителів неординарних, екстравагантних ідей. Хочеться романтики і зоряного неба над головою? Створити його

допоможуть світлогенератори і направлені в одну крапку світлопроводи, які змусять зірочки виблискувати різними барвами.

Для дитячих кімнат найчастіше використовують деталі з фосфором, що клеяться на стелю, і що мають форму зірок, комет, метеликів і так далі. У темноті вони світяться протягом години, створюючи в приміщенні неповторну атмосферу саду, джунглів або галактики. Діти дуже люблять розглядати такі аплікації, і процедура засипання значно спроститься.

Дорожчий і ексклюзивний варіант зоряного піднебіння – лайтбокс, закріплений на стелі, а усередині нього постер, що змальовує зоряне небо. Це рішення підходить не лише для дитячих кімнат, але і додасть інтер'єру вітальні, домашньому бару, офісу, нічному клубу або кафе непересічність і особливу привабливість.

Перераховані способи конструювання стель – одні з небагатьох, що існують. Зараз в моді унікальність, індивідуальний підхід. Вітаються сміливі креативні ідеї, втілення в життя яких полегшує щонайширший вибір обробних матеріалів. Залучення до справи професійних майстрів дозволить здійснити самі неординарні задумки. Ну, і звичайно, це зажадає певних матеріальних витрат, сума яких залежатиме від бажаного вами результату і трудомісткості робіт.

Лекція 11. Освітлення в інтер'єрі

Важливим елементом інтер'єру є світло і освітлення.

Штучне освітлення в приміщеннях готелів виконує утилітарну й естетичну функції.

Утилітарна функція визначається гігієнічними нормами, що забезпечують нормальну зорову працездатність людини.

Естетична функція визначається архітектурно-художніми вимогами. Штучне освітлення виявляє і підкреслює внутрішній простір і тектонічну систему, масштабність інтер'єру, забезпечує єдність стилістичного вирішення за допомогою форм світильників і їхнього світлорозподілу.

Рівень освітленості приміщення визначає його комфортність, що залежить від обраного прийому освітлення.

Сучасні принципи пристроїв штучного освітлення залежать від об'ємно-просторового вирішення приміщення і його функцій. Функції приміщення впливають на вибір прийому освітлення, що визначає види джерел світла і світильників, їхній світлорозподіл і місце розташування, декоративність і систему освітлення. У приміщеннях готелів можуть використовуватися як загальні, так і місцеві системи освітлення.

Виконуючи утилітарне призначення, штучне освітлення бере участь одночасно в загальній композиції інтер'єру. Освітлення впливає на зорову оцінку інтер'єру – сприйняття його просторового і планового вирішення. Роль світла як художнього засобу особливо велика в архітектурі інтер'єру настільки складного комплексу, якими є приміщення громадського призначення готелів.

Вирішальне значення для художньої і психологічної оцінки штучного освітлення мають такі фактори: насиченість приміщення світлом, яскравість поверхні та її розподіл.

Різні варіанти насиченості світлом і розподілу яскравостей надають приміщенню індивідуальний характер, завдяки чому той самий інтер'єр може сприйматися при різних системах освітлення по-різному.

Під час вибору системи штучного освітлення необхідно брати до уваги особливості приміщення. Особливості приміщень громадського призначення готелів полягають у такому:

- єдність простору вестибюльної групи приміщень;
- поділ єдиного простору на окремі приміщення і зони;
- різний характер приміщень: парадний – вестибюля, інтимний – холів, офіційний – бюро оформлення тощо;
- чіткість орієнтування приїжджаючих.

Крім власне освітлення, світло може виконувати також композиційні завдання. За допомогою освітлення можна зонувати приміщення. Це може бути досягнуто різним шляхом.

Наприклад, для цієї мети може бути використана комбінована система освітлення. Тут загальне освітлення здійснюється вбудованими крапковими світильниками, місцеве – підвісними світильниками. Прийнятий ритм вбудованих крапкових світильників („зоряне небо”) сприяє композиційному об’єднанню вестибюля, холу, фойє. Світильники місцевого освітлення використовуються як засіб локалізації окремих зон.

Найбільш виправданим з художньої точки зору є одночасне використання для створення зорової ілюзії світла і кольору.

Освітлення необхідне для виділення декоративних елементів інтер’єру. Разом з тим світло саме може бути декоративним елементом. В останньому випадку використовуються такі його властивості, як яскравість, світловий ритм, кольоровість, за допомогою яких можна створити ілюзію декоративної обробки поверхні. Якщо рівна поверхня асоціюється з незмінною її яскравістю, то рельєфна здається різною за яскравістю (грані рельєфу утворюють різкий перехід яскравостей, криволінійні форми – поступовий перехід від однієї яскравості до іншої).

Для підсвічування елементів декоративного оздоблення інтер’єру доцільно використовувати загальне освітлення приміщення або зони. Спеціальне (локальне) освітлення декоративних елементів доцільне лише в тому разі, якщо воно є органічною частиною композиції декоративного оздоблення інтер’єру.

Основним завданням під час проектування штучного освітлення є вибір освітлювальних приладів та їхнє розташування.

У вестибюлях, холах необхідне рівномірне розсіяне освітлення; сходи доцільно виділяти більш інтенсивним і контрастним світлом як елемент, що пов’язує дві різні частини готелю: громадську і житлову; освітлення коридорів повинне сприяти швидкій орієнтації відвідувачів. При цьому основний потік світла повинен бути спрямований на двері номерів.

Місцеве освітлення призначається для освітлення робочих місць: бюро оформлення, місця відпочинку, столу чергового по поверху, прилавків кіосків та вітрин.

Місце адміністратора і бюро оформлення вважається добре освітленим, якщо його не затінюють ані працюючий, ані відвідувачі, якщо немає відбиття від паперу, ключів та інших блискучих і яскравих предметів. При цьому необхідно, щоб джерело світла залишалося схованим від очей.

Світло в холі повинно бути м’яким, розсіяним. Крім загального освітлення, тут повинне бути також передбачене освітлення місцеве: настільні світильники, підвіси або торшери з ковпаками з матеріалів, що розсіюють світло, а також вбудовані пристрої розсіяного і відбитого світла.

Місце чергового по поверху вважається добре освітленим, якщо працюючий також не затінює робочу поверхню; має бути передбачене освітлення місця для ключів, пошти й ін. Дотримання цих умов досягається розташуванням освітлювального приладу з лівого боку, згори або спереду. При цьому світильник повинен бути широкого світлорозподілу із застосуванням розсіювача (щоб уникнути осліплення).

Освітлення кіосків і рекламних вітрин зводиться головним чином до „ефектної” подачі рекламованої продукції. Прийоми освітлення, що є одним з головних художніх засобів сучасної реклами, досить різноманітні.

Таким чином, у різних приміщеннях вестибюльної групи повинні бути передбачені різна освітленість і насиченість світлом простору. Тому найбільш доцільною вважається локалізована система освітлення, ефективна не лише з погляду архітектурно-художнього, але і з експлуатаційних розумінь.

Освітлення в дизайні інтер’єру грає важливу роль. Світло може створювати настрій, світлові прилади можуть стати вишуканою прикрасою будинку, світло може стати інструментом декорування та може створювати ефект розширення простору, а може створити настрій затишку у великому нежилому приміщенні. За допомогою світильника можна створити світловий малюнок або гру тіней на стінах приміщення.

Способи висвітлення, які існують сьогодні, можна розділити на кілька категорій. Освітлення може бути загальним верхнім, призначення такого світла це загальне освітлення

приміщення. Для цих цілей використовують різні стельові світильники, люстри, створюють розсіяне світло. Світло може бути локальним, тобто висвітлювати якусь конкретну зону, наприклад обідній стіл, більярдний стіл, барну стійку.

Для цього необхідно, щоб світло було спрямованим, створювало потік світла, як би окреслюючи необхідний простір. Невеликі джерела світла створюють відчуття затишку.

На робочому місці, будь-то письмовий стіл, або робоча поверхня на кухні також краще робити направлене світло, так як джерело світла знаходиться на рівні очей, і було б не комфортно якби світло розходилося в сторони. Невелике джерело світла має знаходитися над предметом в інтер'єрі, який потрібно підкреслити, наприклад картина або ваза в ніші. Не зайвою буде підсвічування в шафах і різних коморах. Також світло має бути біля ліжка і над дзеркалом у ванній.

Самі світильники можуть стати прикрасою інтер'єру, необхідними акцентами.

Існують декілька типів ламп. Лампи розжарювання, створюють приємне тепле освітлення, але колірний баланс їх зміщений більше в бік жовтого і червоного відтінку, що може зробити світ трохи зловісним, особливо якщо в добавок до цього використовувати сильно затемнені світильники. Галогенні лампи за освітленням схожі на лампи розжарювання. Енергозберігаючі лампи, дають рівний білий світ, по суті це те ж саме, що лампи денного світла.

Світло цих ламп може здатися дещо неживим і холодним, їх краще використовувати з різними світильниками з кольорового скла або тканини. А також існують різні види люмінесцентних ламп.

у залежності від призначення, потрібно вибирати потужність ламп. Зрозуміло для верхнього загального світла краще підійдуть потужні лампи, для настільної лампи з меншою потужністю.

Лекція 12. Підлоги в інтер'єрі

Вибір підходящої колірної гами важливий при визначенні інтер'єрних рішень для будь-яких приміщень. При цьому стаття має такий мінус, як підвищена зношуваність покриття, адже ми щодня піддаємо його випробуванням: ходимо по підлозі, встановлюємо меблі, досить часто впускаємо різні предмети.

Тому покриття повинне бути не тільки відповідного кольору, але і достатньо міцним і стійким стосовно втрати кольору.

Так як вибрати колір підлоги в повній відповідності не тільки із загальним інтер'єром, але і з типом підлогового покриття?

Вплив різних кольорів на внутрішній простір

Яскравий колір підлоги для кімнати підлітка

Вплив кольору підлоги не можна недооцінити. Не тільки настрій інтер'єру визначається відтінками, а й сам простір з їх допомогою можна кардинально змінити. Оптичний вплив на сприйняття простору здатний іноді надавати справжні дива: приміщення можна зробити більше або менше, вже або трохи глибше, вище, трохи світліше, тепліше, ширше, ніж воно є насправді.

До того ж, при виборі колірної гами підлоги слід приділяти увагу впливу обраного відтінку на весь інтер'єр, наскільки він буде відповідати бажаному результату.

При цьому обов'язково враховуємо, що окремі приміщення мають різні призначення, а це теж робить найсильніший вплив на вибір кольору підлоги.

Розглянемо ефект, який може виникнути від різних сполучень кольорів підлоги, стелі, стін кімнати:

- Темна підлога в поєднанні з блідим стелею і стінами допоможе візуально розширити занадто вузьке приміщення. Зазвичай це застосовується для віталень, спалень, холів.
- Світлі стіни в поєднанні з темними підлогою та стелею допоможуть розширити приміщення, хоча і зменшують його висоту.

- Світлі підлогу і стелю поряд з темними стінами допоможуть підкреслити горизонтальні лінії в приміщенні.
- Для того, щоб приміщення стало глибше, вище необхідно світлу підлогу і стелю поєднувати зі світлою задньою стіною.
- Світлі бічні стіни, темна задня стінка і світла підлога виглиблять занадто довге приміщення.
- Світла стеля, темнуваті підлоги і стіни здатні викликати ефект підвалу.
- Темні бічні стіни, стеля і світла підлога створять ефект тунелю.
- Не бажано фарбувати стіни, стелю та підлогу в темні кольори, так як кімната повністю втратить форму, те ж стосується і використання однакового світлого кольору, контури приміщення повністю загубляться, а сама кімната стане безликої.

Вибір кольору підлоги – це досить відповідальне заняття, хоча його і можна полегшити, якщо дотримуватися наступних рекомендацій.

Слід правильно вибирати світлі і темні відтінки для обробки підлоги. При цьому враховуємо, що світлі здатні зорозово значно збільшити простір, а темні, навпаки, зменшити. Отже, вибираємо світлі відтінки. Вони ідеально підходять для погано освітлюваних кімнат, при цьому світла підлога зможе забезпечити ефект розширення простору, створить відчуття чистоти і порядку.

Якщо поєднувати у підлогу зі стінами прохолодних відтінків, можна отримати відчуття спокою. Не підходить такий варіант для кімнат, що виходять на захід і північ, тому що чим світліше буде сама підлога, тим прохолодніше буде здаватися в кімнаті. Однак це правило не стосується дерев'яних підлог, так при поєднанні з темними меблями, саме приміщення буде відчуватися просторіше, але ефекту холоду не виникне.

Світлі підлоги взагалі відмінно поєднуються з яскравими різнобарвними плямами. Тепер трохи про темні відтінки під час обробки підлоги. Вони застосовуються в основному для створення контрасту або зонування великих і просторих приміщень. Відмінно вони будуть виглядати з пастельними, бежевими відтінками, яскравими елементами інтер'єру.

З темними кольорами потрібно поводитися дуже акуратно, так як вони створюють похмуру атмосферу, абсолютно непотрібну не тільки в житлових приміщеннях.

Під час вирішення питання, як вибрати колір підлоги, слід звернути увагу і на створенні простору. Поєднання деяких світлих відтінків може візуально сильно збільшити вузькі й тісні кімнати, додати повітря і світла.

При цьому підлогове покриття може мати різні малюнки: відмінно підходять v-образні канавки, що створюють глибину, контрастні плінтуса під колір стін. При цьому потрібно врахувати, що якщо плінтуса йдуть під колір самої підлоги, то його площа буде здаватися більшою.

Як правильно поєднувати колір підлоги і меблі в приміщенні? Слід дотримуватися кількох простих правил: колір підлоги повинен бути на пару тонів світліше загального тону меблів або бути набагато темніше. При цьому для дерев'яних підлог рідко допускається використання деревини одного типу.

Бажано забезпечити подібне поєднання: дубову сірувату підлогу та меблі з горіха або венге дуже темного кольору. Також у цьому випадку відмінно виглядатиме біла лакована мебел, що створить в приміщенні спокійну теплу атмосферу.

Залежність кольору від виду підлогового покриття

Класика кольору

Вибір кольору підлоги може залежати і від матеріалу, який застосовувався для його обробки. При цьому слід уважно підбирати малюнки для підлоги, плінтуса, поєднувати кольори підлогового покриття з іншими деталями інтер'єру. Розглянемо деякі випадки залежності відтінків від типу підлогового покриття.

- Натуральний камінь. Зазвичай підлоги з такого матеріалу покриваються гранітною або мармуровою плиткою. При цьому переважають спокійні або світлі відтінки, які відмінно поєднуються з будь-яким інтер'єром. Але потрібно пам'ятати, що кам'яні

підлоги не можуть створити в кімнаті відчуття тепла, тому якщо необхідний саме такий ефект, можливо, слід вибрати інше покриття підлоги.

- Дерев'яна підлога. Подібні підлоги можуть бути і самих різних матеріалів, це і паркетна дошка, і прості фарбовані або лаковані дошки. Колір цих статей може бути різноманітним, більшою мірою він залежить від вибору загального інтер'єру, меблів, стилю приміщення. Найбільш часто, це світлі жовті відтінки або темні кольори вишні і венге.
- Керамічна плитка. Підлоги, покриті такою плиткою, рідко робляться однотонними. В основному, це світлі кольори з контрастним малюнком, що імітують поверхню натурального дерева та каменю. Також часто керамічні плитки утворюють мозаїки, орнаменти.

Отже, як вибрати колір підлоги, щоб він відповідав і інтер'єру, і створював бажаний результат? Не бійтеся контрастних кольорів, застосовуйте сміливо орнаменти – все це допоможе зробити приміщення затишніше й тепліше, а правильне поєднання стін, стелі і кольору підлоги допоможе візуально впоратися навіть з найскладнішими дефектами: надто вузьких кімнат, низьких стель, великих і холодних приміщень.

Колір при цьому бажано продумувати задовго до ремонту, враховувати навіть такі деталі, як відтінки люстри, бра, наявність килима на підлозі, окремих декоративних елементів.

Рекомендації щодо вибору кольору

Так як вибрати колір підлоги? Які його відтінки допоможуть створити бажаний результат? Пропонуємо кілька рекомендацій, які допоможуть робити цей вибір:

- Світлі жовтувато-бежеві тони підлоги допоможуть навіть саме незатишне і холодне приміщення зробити тепліше і світліше. Такі відтінки завжди виглядають оптимістично. Відмінно вони підходять для підлогового покриття з натурального дерева або його імітацій, для ковrolіну. При цьому не грає особливої ролі, куди саме виходять вікна кімнати – на північ або південь.
- Червонувато-помаранчеві кольори добре комбінувати з жовтими і світлими стінами. Такі тони додадуть кімнаті яскравість і затишок.
- Коричневі підлоги завжди повинні бути просто фоном. При цьому неприпустимо, щоб коричневий колір був тьмяним.
- Ідеальним варіантом вважається комбінування декількох відтінків, підлоги з малюнками або геометричним орнаментом. Це допомагає створювати окремі зони в одній кімнаті.

Лекція 13. Дизайн текстилю

Класичні штори

Класичні штори – віконні завіси, що розсуваються в сторони. Форма і малюнок класичних штор, їх колірна вишуканість в поєднанні з фактурою стін і меблів доведені до ідеальної гармонії. Простота і строгість раціональних класичних форм компенсується витонченістю ліній і благородством кольорових поєднань.

Красиво провисаюча гірлянда ламбрекenu делікатно демонструє розкішний карниз і є головним елементом всієї композиції оформлення вікна. Правильний вибір обробки країв штор пожвавить однотонну тканину, вигідно підкреслює малюнок штор, надає неформальний вигляду чіткими лініям.

Ламбрекен

Ламбрекен з каскадами увінчує розкішні довгі штори, створюючи у вітальні атмосферу піднесеної театральності.

Його звичайно шиють з підкладкою контрастного кольору. Ламбрекен може бути драпірованим (сваги, перекиди, джаботи, краватки і т. п.) і на жорсткій основі (бандо). Спосіб їх кріплення залежить від стилю ламбрекenu. Якщо він нашитий на штору – вішають на звичайну штангу. А якщо він має власне кріплення, можна використовувати для основного полотна рейковий карниз.

Австрійські штори

Австрійські штори, перш за все, призначені для прикраси вікна. Тканина, зібрана до низу в пишні фестони, піднімається за допомогою цілої системи шнурів, які проходять через спеціальні ряди петель або кілець, нашитих з вивороту штори.

Австрійські штори відрізняються від римських тим, що в опущеному стані мають збірку по горизонталі і є полотном з вертикальними складками.

Особливо ефектно виглядають австрійські штори, виготовлені з тканин з блискучими поверхнями: шовк, батист, тафта, поліестер, але часто їх роблять з легких прозорих вуалей, що додає інтер'єру неповторну легкість. Частіше за все австрійські штори можна побачити у вітальні, залі або спальні. Але деякі сміливі господині прикрашають ними навіть кухні і ванні кімнати.

Японські штори

Є повністю закриваючою вікно ширмою, яка складається з широких ламелей (від 60 до 150 см), що зрушуються аналогічно дверям шафи-купе. Ламелі легко переміщаються по тих, що направляють карниза, який складається з декількох лав (кількість рядів може коливатися від трьох до п'яти). Управління японськими шторами проводиться спеціальним шнуром. Також можливо ручне і електричне управління. Ламелі можуть збиратися справа, зліва, в центрі, а також симетрично по обох сторонах карниза залежно від дизайну інтер'єру.

Японські штори ідеальні для декору віконних отворів великої площі, вітрин, ніш, підходять як для кабінету і житлових кімнат, так і для спальні, також вирішують задачі розділення великого простору на функціональні зони.

Рулонні штори

Один з найпрактичніших способів оформлення вікна. Що опускаються до будь-якого бажаного рівня, вони м'яко розсіюють сонячне світло. Чудово поєднуючись з гардинами і порт'єрами, ці функціональні штори створять теплу атмосферу в гостинній, дитячій і приємна напівтемрява в спальні. Вони також вдало розташовуються в місцях, де використання порт'єр неможливе, таких як застелена лоджія або кухонне вікно.

Завдяки різноманітності тканин, використовуваних для цих штор, можна в широкому діапазоні регулювати інтенсивність освітлення в кімнаті. Якщо вікна виходять на сонячну сторону, то ми рекомендуємо використовувати тканини з сонцевідбивною поверхнею.

Завдяки спеціальному просоченню ці тканини не вигоряють і не дозволяють вигоряти предметам інтер'єру кімнати. Рулонні штори по своїй конструкції дуже функціональні: їх можна встановити в отвір вікна, на стіну і навіть на стелю.

Французькі штори

Французькі штори відносяться до класу каскадних штор, але, на відміну від австрійських, мають збірку по всій довжині до підлоги. Ідеально підходять для високих і широких вікон. Такі штори виготовляються з батисту, шовку з гладкою текстурою або витканого камчатним узором, інших матеріалів пастельних кольорів. Головна вимога до тканини – еластичність, щоб драпіровка лягала м'якими, плавними складками. У них багато складок і рюшів.

Традиційно французькі штори використовуються для додання приміщенню більшої урочистості, парадності. Вони можуть прикрасити зал або господарську спальню.

Римські (романські) штори

Традиційні римські штори є рівними полотнищами тканини, які за необхідності збираються за допомогою механізму, ланцюжка, в широкі плоскі горизонтальні складки, що рівномірно накладаються один на одного. Вони акуратно укладаються усередині віконної рами або над вікном. Чіткість ліній досягається завдяки використанню спеціальних планок. Виготовляють такі штори з карниза або профілю, на якому знаходяться вал і підйомні блоки.

Римські штори управляються за допомогою підйомної системи, яка включає шнур управління і спеціальний карниз. Потягнувши за шнур управління, можна швидко змінити положення штор на вікні. За допомогою ланцюга приводиться в дію обертання блоків, які підіймають спеціальний стрічковий корд, що проходить через особливі кільця та закріплені з низу.

Тканина римської штори зшита таким чином, що усередині полотна знаходяться ребра жорсткості, фіберглассові вставки. У розпрямленому вигляді римська штора є плоским екраном. При виготовленні римських штор використовується комплектуючі і тканини найбільших європейських виробників. Механізми відрізняються своєю простотою і зручністю збірки, надійністю і можливістю їх застосування як для легких, так і для важких тканин.

Італійські штори

Італійські штори відрізняються від решти видів тим, що повністю не розсуваються. Вони витончено стягуються шнурами по діагоналі від робочого краю до кінців карниза.

Шнури пропущені крізь кільця, закріплені по виворітній стороні шторного полотна. По лінії натягнення штори фіксуються за допомогою декоративних гачків або самої карнизної планки.

Місце з'єднання двох полотнищ часто буває акцентовано розеткою, „мальтійським хрестом”, бантом або кистю.

Італійські штори ідеально підходять для декорування високих вікон у спальнях.

Жалюзі

Основне призначення жалюзі – регулювання сонячного світла, а в сучасному інтер'єрі жалюзі стали ще елементом дизайну і декору. Жалюзі зручні і практичні, їх застосовують і в офісах, і в квартирах, вони легко вписуються в будь-який інтер'єр, оскільки багатство вибору матеріалів і текстур дозволяє пограти з фантазією і знайти оригінальне і індивідуальне рішення. Різноманітність видів жалюзі не поступається різноманіттю матеріалів, використовуваних для виготовлення жалюзі. Сучасні жалюзі виготовляються з тканини, пластика, алюмінію, дерева. По виконанню жалюзі бувають вертикальними, горизонтальними, рулонними, плісе.

Оригінальним рішенням буде застосування мультифактурних жалюзей (поєднання тканини і пластика), тут Ви зможете самостійно придумати різноманітні узори і орнаменти або Вам запропонують на вибір вже готові рішення. Цікавим і інноваційним рішенням зараз є нанесення малюнка на тканині вертикальних жалюзі і рулонних штор. Висока якість друку, стійкість до стирання і чищення, а також нанесення дуже барвистих і реалістичних зображень дозволить перетворити приміщення кардинально.

Зміст

Тема 1. Вступ.....	3
<i>Лекція 1. Вступ.....</i>	<i>3</i>
Тема 2. Основи художнього проектування, архітектурного проектування.....	4
<i>Лекція 1. Основи художнього проектування. Будівлі і їх призначення.....</i>	<i>4</i>
<i>Лекція 2. Типологія будівель і споруд.....</i>	<i>5</i>
<i>Лекція 3. Технологія художнього проектування.....</i>	<i>6</i>
Тема 3. Проектування житлових та громадських будівель.....	7
<i>Лекція 1. Основи проектування житлових будівель.....</i>	<i>7</i>
<i>Лекція 2. Класифікація житла. Основні типи житлових будинків.....</i>	<i>8</i>
<i>Лекція 3. Квартира і її елементи.....</i>	<i>9</i>
<i>Лекція 4. Зонування приміщень житлових будинків.....</i>	<i>10</i>
<i>Лекція 5. Основи проектування громадських будівель і споруд.....</i>	<i>13</i>
<i>Лекція 6. Містобудівні та архітектурно-художні особливості проектування.....</i>	<i>13</i>
<i>Лекція 7. Класифікація громадських будівель.....</i>	<i>14</i>
<i>Лекція 8. Функціональні особливості проектування громадських будівель і споруд.....</i>	<i>15</i>
<i>Лекція 9. Основні планувальні елементи громадських будівель.....</i>	<i>16</i>
<i>Лекція 10. Принципи проектування культових споруд і будівель.....</i>	<i>18</i>
<i>Лекція 11. Проектування готелю.....</i>	<i>21</i>
<i>Лекція 12. Проектування будинків і комплексів торгово-побутового обслуговування.....</i>	<i>22</i>
<i>Лекція 13. Будинки і комплекси торгово-побутового обслуговування та громадського харчування.....</i>	<i>23</i>
Тема 4. Проектування споруд з промислового та сільськогосподарського призначення.....	27
<i>Лекція 1. Основи проектування споруд промислового призначення.....</i>	<i>27</i>
<i>Лекція 2. Типи промислових будівель.....</i>	<i>29</i>
<i>Лекція 3. Будівлі і споруди сільськогосподарських підприємств.....</i>	<i>30</i>
<i>Лекція 4. Основні принципи планування територій промислових підприємств.....</i>	<i>30</i>
<i>Лекція 5. Об'ємно-планувальні особливості промислових будівель різних типів.....</i>	<i>32</i>
<i>Лекція 6. Допоміжні будівлі промислових підприємств.....</i>	<i>32</i>
<i>Лекція 7. Планувальні особливості сільськогосподарських будівель.....</i>	<i>33</i>
Тема 5. Ландшафтне проектування відпочинку курортних територій, приміських зон.....	34
<i>Лекція 1. Основні положення ландшафтного проектування.....</i>	<i>34</i>
<i>Лекція 2. Основи ландшафтного дизайну.....</i>	<i>35</i>
<i>Лекція 3. Ландшафтна архітектура.....</i>	<i>35</i>
<i>Лекція 4. Декоративні елементи оформлення ландшафту (зон відпочинку).....</i>	<i>36</i>
<i>Лекція 5. Елементи ландшафтного дизайну.....</i>	<i>36</i>
<i>Лекція 6. Стилi ландшафтного дизайну.....</i>	<i>38</i>
<i>Лекція 7. Зелені насадження та їх призначення.....</i>	<i>40</i>
<i>Лекція 8. Роль та призначення освітлення у ландшафтному дизайні.....</i>	<i>42</i>
<i>Лекція 9. Проектування садів і лісопарків.....</i>	<i>45</i>
Тема 6. Проектування інтер'єрів приміщень громадських будівель та промислових споруд.....	52
<i>Лекція 1. Теоретичні основи дизайну інтер'єру.....</i>	<i>52</i>
<i>Лекція 2. Використання кольору та освітлення в дизайні інтер'єру.....</i>	<i>55</i>
<i>Лекція 3. Відповідність кольору та фону в дизайні інтер'єрі.....</i>	<i>57</i>
<i>Лекція 4. Декорування. Поєднання кольорів в інтер'єрі.....</i>	<i>58</i>
<i>Лекція 5. Стилi в дизайні інтер'єру.....</i>	<i>58</i>

<i>Лекція 6. Вітражі в інтер'єрі.....</i>	<i>61</i>
<i>Лекція 7. Мистецтво застосування дзеркал в інтер'єрі.....</i>	<i>62</i>
<i>Лекція 8. Історія дизайну меблів.....</i>	<i>63</i>
<i>Лекція 9. Меблі в дизайн інтер'єрі. Стили меблів.....</i>	<i>65</i>
<i>Лекція 10. Стелі в інтер'єрі.....</i>	<i>70</i>
<i>Лекція 11. Освітлення в інтер'єрі.....</i>	<i>72</i>
<i>Лекція 12. Підлоги в інтер'єрі.....</i>	<i>74</i>
<i>Лекція 13. Дизайн текстилю.....</i>	<i>76</i>

Архітектурний кольоровий просторовий дизайн [Текст] : конспект лекцій для студентів III курсу зі спеціальності „Опорядження будівель і споруд та будівельний дизайн”,
„Будівництво та інженерія”, денної форми навчання / уклад. Т. Л. Довгополік. – Любешів : Любешівський технічний коледж Луцького НТУ, 2018. – 78 с.

Комп’ютерний набір і верстка:	І.В. Крат
Редактор:	О.М. Боднар

Підп. до друку _____ 2018 р. Формат А4.
Папір офіс. Гарн. Таймс. Умов. друк. арк. 10,75
Обл-вид. арк. 10,7. Тираж 15 прим. Зам.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018 м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ІВВ Луцького НТУ